

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1865.

Redaktor
Jakub Buk.

XVIII. lětnik. — IV. zwjazk. 5.

31.

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1865.

Redaktor
Jakub Buk.

XVIII. lětnik. — IV. zwjazk. 5. 6.

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS TOWARŠTWA MACICY SERBSKEJE.

PRĚNI ZEŠIWK
1865.

Serbske gymnasiaľne towařstwo w Budyšinje
wot 1839 — 1864.

K 25-lětnemu jubileju jeho wobstaća wopisaľ
K. A. Jenč.

Wot najstaršeho časa sem je so gymnasiaľ w Budyšinje, dokelž srjedza w Serbach ležacy, wot serbskich młodźencow, kiž cheychu sebi wyššu zdžěľanosć a wučenosć dobyć, bóle hač žadyn druhi lužiski runy wustaw wopytowaľ a běše stajnje ličba serbskich gymnasiaľastow pjaty abo šesty džěl wšitkich młodźencow, kiž so na tuty gymnasiaľu za dališe študije přiřetowachu. Džiwne so nam tehodla zdać njemóže, zo ěi sami dys a dys na tu mysl přiřdžechu, so bliže hromadže stowařić pak z tym, pak z tamnym wotpohľadanjom. Najpřeniše slědy tajkeho stowařenja serbskich gymnasiaľastow w Budyšinje namakamy hižom w lětach 1753—1755, z kotrychž lětow su so nam někotre serbske spěwy serbskich primanarjow wukhowaľe, kotrež su tući při woteńdženju swojich serbskich sobutowařow do Wittenberga abo do Lipska ěišćeć dali. Njubudžiše tehdom někajki zwjazk bjez serbskimi gymnasiaľastami w Budyšinje byľ, dha wěšće tući njubudžichu na tu mysl přiřili swojim so wot nich džěľacym

précelam serbske spěwy sobu na puć dać. Z póznišich létow je nam znate, zo su so serbscy gymnasijastojo wjacj hać junkróć z nowa stowařowali a to z tym wot-pohladanjom, so bjez sobu w maćérnej ryči rozwučować, zo njebychu tu samu při swojich druhich študijach pozabyli. Tak mějachu serbscy gymnasijastojo w Budyšinje wěšte towařstwo bjez sobu w času, jako bě Handrij Seiler, nětčiši duchowny w Łazu, na gymnasiju, a pozdžišo pod wjedženjom Jana Kiliana, nětčišeho duchowneho w Texasu, a hišće pozdžišo, w létach 1832—1836 pod wjedženjom našeho Smolerja. Kajke bě posledniše serbske gymnasijalne towařstwo w Budyšinje, wopisuje nam Smoleř, jeho založer, sam w Jórdanowej Jutničcy wot léta 1842. Wón tam powjeda w 16. čisle, zo je wón sam tehdom, jako towařstwo založi, 15 lét stary a wučownik druheje (nětko štwórteje) klasy byl a zo su so z nim k rozryčowanju w serbskej ryči a snadno tež k přehladowanju wšelakich serbskich nastawkow skhadžowali Bulank z Kulowa, Heinold, Jäkel a Jakub z Budyšina, Jurak ze Šekec, Křižank z Myšec, Kanig z Bukec, Salowski z Kulowa, Šolta z Horneho Wujezda, Schuster ze Žornosykw, Špan z Wětošowa, Wanak z Njeswaćidla a Wjelan ze Slepheho. Jako pak bě Smoleř jutry 1836 Budyšin wopušćil a so do Wrótslawja podal, zańdže serbske towařstwo na gymnasiju w Budyšinje zaso, z džěla, dokelž bě jenož swobodne zjenoćenstwo bjez wustawkow a bjez knihownje bylo, a z džěla drje tež tehodla, dokelž tu po Smolerjowym woteńdženju žadyn khmany wodzer za to same wjacj njebě. Tola dołho njetraješe, dha čujachu so serbscy gymnasijastojo w Budyšinje zaso čěrjeni serbske towařstwo bjez sobu založić. Bě jich k temu w prjedawšich časach jenož do wočow padacy wužitk serbskeje ryče, kotruž při swojim přichodnym skutkowanju bjez serbskim ludom tak nuznje trjebachu, a bojose před zabyćom tuteje ryče k bližšemu zjenoćenju wjedla, dha přińdže k temu w léce 1839 hišće něšto druhe, štož we

wutrobach tehdomnišich serbskich gymnasijastow požadanje po serbskim towarštwje zbudži. Bě to bjez wšitkimi Słowjanami a wosebje Čechami mócnje wotučowaca lubosć k maćérnej ryči a na tajku lubosć založena horliwiša džělawosć študowacych Serbow w Lipsku a we Wrótsławju. Tak derje z Lipska, hdžež bě tehdom Wauak horliwy sobustaw a pozdžišo runje tak horliwy starši stareho serbskeho towarštwja, kaž tež z Wrótsławja, hdžež bě Smoleř hižom před hodami 1837 nowe serbske towarštwjo založił, přińdžechu wubudžowace powjesće do Budyšina. Tajkemu nastorkej wot wonka mamy to z džěla připisać, zo so w léće 1839 z nowa na gymnasiju w Budyšinje serbske towarštwjo založi a to tón króć na krućišim podstawje, hać hdy prjedy, přetož tón króć njebě jenož hladanje na materialny wužitk tajkeho towarštwja, ale swjata lubosć k Serbowstwu sobu najmóćniši faktor, kiž tehdomnišich serbskich gymnasijastow w Budyšinje z nowa na tu mysl přiwjedže, bjez sobu serbske towarštwjo založić. A temu, kaž tež, zo sebi tuto z nowa založene towarštwjo hnydom wustawki sčini a knihownju založi, temu všemu mamy so džakować, zo jeho wobstaće njebě zaso tak krótko kaž wobstaće prjedawšich serbskich gymnasijalnych towarštwow w Budyšinje, ale zo lětsa hižom pječ a dwacećilětny jubilej jeho wobstaća swjećimy.

Štož pak nětko založenje tuteho za młode Serbowstwo, haj za cyłe něćiče nowe narodne žiwjenje bjez Serbami tak wažneho towarštwja nastupa, dha powjeda nam wo tym dnjownik spomnjeneho towarštwja něhdže tohlej: Jeho žałožer bě Khorla August Mosig z Aehrenfelda, abo kaž so wot lěta 1839 sem wšudžom w serbskich pismach sam mjenuje — Kłosopólski, rodzeny z Njeznarow, tehdom wučomnik přenjeje klasy budyskeho gymnasija. Přez powjesće wo džělawosći serbskich šudentow w Lipsku a we Wrótsławju a wo wotučowanju wšěch słowjanskich narodow ze stalětneho spanja mócnje za Serbowstwo zahorjeny, mysleše sebi wón na to, kak

by so tež w Budyšinje bjez študowacymi młodzencami tajke towarstwo založić hodžilo, kajkež towarstwa mějachu študowacy Serbjo w Lipsku a w Wrótsławju a druzy słowjanscy młodzencojo w Prazy, w Pressburgu a w druhich městach. Zo by za tajku swoju mysl tež svojich druhich serbskich sobugymnasijastow dobył, ryčeše wón w małym rózku 1839 najprjedy z Imišom z Bukojny a potom tež hišće z někotrymi druhimi serbskimi gymnasijastami wo tej wěcy dale a rozestaja jim, kak so wšitcy Słowjenjo tu khwilu k nowemu žiwjenju pozběhaja a kak dobre a wužitne by to było, hdy bychu so tež serbscy gymnasijastjo krucišo zjenočili a so w swojej maćérnej ryči zwučowali a ju kaž tež druge słowjanske ryče, kiž su serbskej ryči tak podobne, bliže zeznać pyтали. To, štož bě Mosig tak najprjedy Imišej a potom tež tym druhim Serbam rozpowjedał, so wšitkim lubješe a tehodla zhromadžichu so na Mosigowe nawabjenje 25. džen małego rózka 1839 wšitcy serbscy gymnasijastjo wyššich třoch klassow přeni króc w Imišowej jstwě na zwonkowej lawskej hasy, zo bychu dale hromadže wuradžili, kak bychu so krucišo zjenočili a tež sobu za pozběhnjenje Serbowstwa a cyłego Słowjanstwa to swoje činili. Jako založerjo noweho serbskeho gymnasijalneho towarstwa běchu hromadu přišli:

1. Khorla August Mosig Kłosopólski z Njeznarow, rodž. 5. meje 1820. (Nětko advokat w Lubiju.)
2. Bjedrich Hendrich Imiš z Bukojny, rodž. 16. decembra 1819. (Nětko farań w Hodžiju.)
3. Khorla Bohuměr Sauer z Drječina, rodž. 5. augusta 1820. † 6. decembra 1844 jako kandidata pola swojeju staršeju.
4. Michał Domaška z Komorowa, rodž. 24. junija 1820. (Nětko farań w Nosaćicach.)
5. Jan Khorla Rjeně ze Skanec, rodž. 5. novbr. 1821. (Nětko diakonus w Ketlicach.)

6. Handrij Libša z Raboc, rodź. 3. febr. 1819. (Nětko sekretar při pósce w Dreždžanach.)
7. Bjedrich August Hilbrig z Poršic, rodź. 9. junija 1821. (Nětko farař w Hrodzišcu.)
8. Khorla Moric Pjetawa z Khwaćic, rodź. 5. januara 1820. † 16. augusta 1856 jako šulski wučer we Łupoj.)
9. Adolf Šolta z Hornjeho Židowa, rodź. 1823. (Pozdžišo oekonom.)
10. Bruno Pohlenc z Minakała, rodź. 1823. (Pozdžišo oekonom.)

W swojej přenjej zhromadźiznje wuzwolichu sebi tući serbscy młodźencjo jako swojeho přenjeho staršeho Mosiga a jako podstaršeho Imiša a potom čitaše jim Mosig ryč, w kotrejž krasnosć serbskeje ryče a wulki wužitk jeje nawuknjenja wukładowaše a swojich sobutowaršow za nju zahorić pytaše. Dale bu w tutej přenjej zhromadźiznje serbskeho towarstwa, kiž sebi bórzy po swojim załoženju mjeno ‚societas slavica Budissina‘ připožiji, wobzanknjene, zo chcedža towaršjo kóždy tydzeń dwójcy hromadu přiněć, zo dyrbi kóždy króć jedyn sobustaw někajke džěło prjódk položiť a zo dyrbja so wosebite knihi kupić (nětko tak mjenowane ‚čerwjene knihi‘), do kotrychž bychu so najlěpše wudžělki zapisaše. Tež bu staršemu poručene, wustawki nowozaloženeho serbskeho towarstwa spisać. Te same předpožiji starši w druhej zhromadźiznje, kotraž so 29. małego rózka dzeržeše a buchu te same tež wot horkach pomjenowanych založerjow serbskeho towarstwa podpisane. Wone běchu scěhowace:

- §. 1. Wotpohladanje serbskeho towarstwa je, zo by kóždy Serb swoju maćernu ryč lěpje spóznał, zo ju njeby zabył, ale ju tak derje nawuknył, zo mohł něhdy Serbam k wužitku a Słowjanam k česći być.

- §. 2. Kóždy, kiž k serbskemu towařstwu přistupi, dyrbi być rodzeny Serb, abo Němc, kiž hižom něšto serbscy znaje.
- §. 3. Kóždy towařš dyrbi wšitko, štož towařstwo wučini a kaza, z čistej wolu činić.
- §. 4. Kóždy towařš dyrbi kóždy měsac jenu serbsku ryč wudželać, khiba zo hišće njeje tak daloko. Ryče, kotrež so wšitkim towařšam teho dostojne być zdadza, maja so do wosebitych knihow zapisac.
- §. 5. W zhromadžiznje njech kóždy swoje mysle w serbskej ryči wupraji. Žadyn njedyrbi za zło wzac, hdyž něchtó druhi jemu dopokaže, zo njeje prawje ryčał abo pisał.
- §. 6. Kóždy towařš dyrbi zhromadžizny wšitke wopytować, khibaldi zo jemu wěrna khorosć to nje-wotpušći.
- §. 7. Kóždy dyrbi swój džěl k tym małym wudawkam za knihi atd. dać.
- §. 8. Zo by jednota a měr w zhromadžiznach był, njech so wuzwoli senior, kiž njech tež wjedže knihi towařstwa (dnjownik) a pisa listy na přecelow towařstwa. Hdyž senior khorosće dla towařstwo wopytać njemóže, dha njech subsenior (podstarši) na jeho město stupi.
- §. 9. Štóz to wšitko džerži, ma prawo zhromadžizny wopytować, swoje słowo kóždemu rozryčowanju a k wšitkim wobzanknjenjam dać a kóždu móžnu pomoc k swojemu prócowanju w serbskej ryči žadać.

Tute přenje wustawki gymnasijalneho towařstwa wot jeho załozerjow 29. małego rózka 1839 za dobre spózname, wostachu njepřeměnjene hač do lěty 1846, w kotrymž buchu přeni króc kusk hinašo zestajane. Hač runje pak su so pozdžišo dys a dys zaso přeměnilo, dha hodži so tola prajić, zo je towařstwo hišće džensniši džen

znutřkonnje tak zarjadowane, kaž je to w jeho přěních wustawkach wuprajene.

Swoju třecu zhromadźiznu dzeržeše towarstwo hišće junkróc na Imišowej jstvě na zwonkomnej lawskej hasy, pozdžišo pak zhromadźowaše so pola staršeho Mosiga hač do jutrow 1839. W tutym času naložichu towaršojo wosebje prócu na zhromadźowanje serbskich narodnych pěsničkow, basničkow a přisłowow a zapisowachu te same po příkladze lipsčanskeho a wrótslawského towarstwa do wosebitych knihow, kotrymž bu mjeno „Serbska nowina“ date a kiž so hišće džensniši džen w knihowni gymnasiajnaleho towarstwa (nětko hižom w dvěmaj džělomaj) namakaju.

Tež bu w tutym času listowanje towarstwa z druhimi runymi towarstwami, wosebje z wrótslawskim, kotrechž wodžer bě tehdom Smoleř, a z lipsčanskim započate. Wot wrótslawského towarstwa dosta budyske wšelake pěsnički a přisłowa do swojeje Nowiny, kaž tež přilubjenje wšeho móžneho podpjeranja a sobustawy lipsčanskeho towarstwa, wosebje Wanak a Jäkel počesčichu budyske, jako běchu so domoj do jutrownych prózninow wróćile, ze svojim wopytom. Tak rosćeše bjez sobustawami budyskeho serbskeho gymnasiajnaleho towarstwa, kaž jeho dnjownik z tamneho časa praji, džen wote dnja lubosć k serbowstwu a k słowjanstwu a nasta bjez nimi tehodla tež naposledku ta mysl, z dotalneho potajneho skutkowanja na zjawnosć wustupić a serbske gymnasiajne towarstwo tež wot rektora gymnasia wobtwjerdzić dać.

To sta so 24. hapryla 1839. Na tutym dnju džěše starši towarstwa, Mosig Kłosopólski, k tehdomnišemu rektorej budyskeho gymnasia, k njeboh Siebelisej a powjedaše jemu wo založenju serbskeho towarstwa, kaž tež wo požadanju serbskich gymnasiajastow, zo by wón towarstwo wobtwjerdził a jemu dowolił, so w přěnej klassy gymnasia skhadźować. Njeboh rektor Siebelis to do-

broćiwje dowoli a praješe při tym tež, zo chce so za to starać, zo by so knihownja serbskeho towařstwa, kotruž bě sebi budyske towařstwo hnydom w přěnich měsacach swojeho wobstaća založilo, ze šulskej knihownju zjenoćila a tak towařstwu so zdźeržala, štož so pak pozdžišo stało njeje a to snadno nic k škodze serbskeho towařstwa.

Na tym samym dnju dosta serbske gymnasijalne towařstwo wažny wopyt, wot kotrehož so prajic hodži, zo je dališemu wobstaću a wutworjenju a zdźerženju tuteho towařstwa wjacy pomhał, hač zjawne wobtwjerdženje, kiž bě so jemu runy puć dostało. Cuzy młodzenc z Wuheřskeje, Słowak Ludewit Štúr, tehdom študenta w Halli, bě ćerjeny wot bratrowskeje lubosće k Serbam do Budyšina přišoł, zo by tudy nazhonił, hač su jeho słowjanscy bratřa, Serbjo we woběmaj Łužicomaj, hišće při žiwjenju abo nic. Njeboh past. primarius Lubjenski bě jeho na Dr. Klina a Klin zaso na runje založene gymnasijalne serbske towařstwo kedźbliwego sćinił a jeho na staršeho tuteho zjenoćenstwa pokazał. Přez njeho a Domašku bu wón bórzy z druhimi sobustawami serbskeho towařstwa znaty sćinjeny a jako bě je w hosćencu k ‚zlotemu lawej‘ wokoło so zhromadził, powjedaše jim wo nowowotućenym narodnym žiwjenju bjez Čechami a Słowakami a wo swojej radosći, zo je w Łužicach hišće Serbow a bjez nimi někotrych wóćinscy zmyslenych mužow a serbske towařstwo namakał. Přez tajke ryče zahori wón mójnje wutroby wšitkich sobustawow serbskeho towařstwa za Serbowstwo a činješe to tež druhe dny swojeho přebywanja w Budyšinje. K temu poskići so jemu bohata skladnosć, jako popołnju 24. hapyřla ze sobustawami serbskeho towařstwa hownjowsku dolinu, 25. hapyřla hrodziško pola Židowa (wot Němcow nětk mjenowany Proitschenberg) a 26. hapyřla serbske kemše w michałskej cyrkwi a popołnju Čornobohowu horu wopyta. Štúrej ma so w tutym nastupanju Serbowstwo jara wjele džakować, přetož wón bě z cuzych Słowjanow

prěni, kiž Serbow na to kedžbliwych sćini, zo maja tež w dalokosci hišće bratrow, kiž z nimi tu samu ryč ryča a wot kotrychž mějachu so při swojich literarskich prócowanjach wšeho podpjeranja nadžec. Wón sćini z tym tež tym přenim založerjam tak mjenowaneho młodeho Serbstwa wutrobu, zo z wjeselej nadžiju dale za Serbowstwo džělaču a přinjese jich tež, štož je k wobstaću serbskeho gymnasijalneho towarstwa wuley jara pomocne bylo, do znajomstwa z druhimi słowjanskimi bratrami, kiž z runym wotpohladanjom za duchowne pozběhnjenje słowjanskeho luda džělaču, kaž ci młodzi Serbjo w Budyšnje. Z wulkej horliwosću a lubosću k Serbowstwu widžimy tehodla tež sobustawy budyskeho towarstwa, jako bě so Štúr 27. hapryla wot nich přeč na dališi puč přez Łužicu do Zhorjelca, Kholmá, Łaza atd. podať,* za wobstaće, wutwarjenje a pozběhnjenje swojeho nowozaloženého towarstwa dale džělać. Nowy duch bě mohłrjec přez Štúra na nje přišoľ a nětko hakle běchu sebi wone swojeho wažneho powołanja, wubudžerjo noweho narodneho žiwjenja bjez Serbami być, tak prawje wědomni. Do swojeho dnjownika zapisachu tehodla tež tehdomniše sobustawy serbskeho towarstwa: „My smy Štúrej wulki džak winojći, přetož wón je nas do znajomstwa z druhimi Słowjanami přinješ, dawajo listy do Prahi, Pešta a Pressburga. Hdyž Serbowstwo zaso so zběhnje, budže wulki džak Štúrej winojte. Wón je naše duše z nowej horliwosću k nowemu a sylnišemu prócowanju napjelniľ a je nas móćnišo zbudžiľ.“

Hnydom po Štúrowym woteńdženju započá budyske serbske towarstwo na tych słowjanskich mužow pisac, kotrychž bě jemu Štúr pomjenowaľ, a jim svoje wobstaće wozjewić. Běchu to wosebje Kollár w Pešće, Hurban a

* L. Štúr da pozdžišo wopisanje swojeho pućowanja do Łužic pod napisom: „Cesta do Łužic“ w časopisu českeho museum wotčišec a spomni tam na wšech Serbow, kotrychž bě zeznal. Přirunaj tež: Laus. Magaziu 1840, str. 290 a: Jutnička 1842, čislo 15.

Čerwenák, sobustawy słowjanskeho towarstwa na liceju w Pressburgu, Amerling a Lambl w Prazy a druzy. Wšityc tuči mužojo přiwzachu nic jenož listy budyskich Serbow z wulkej radoscu, ale počesćichu tež budyske towarstwo ze swojim wotmolwjenjom a připóslachu jemu k založenju słowjanskeje knihownje w Budyšinje wjele rjanych a drohich čěskich a druhich słowjanskich abo Słowjanstwo nastupacych knihow. Tak póšla na příklad Jan Kollár z Pešta, sławny ewangelski předař tam, 15 knihow, bjez nimi swój krasny epos ‚Sláwy dcera‘ a ‚Wýklad‘ k njemu. Tehorunja póšla Milan Lambl z Prahi 75 knihow, kotrež běchu so w Prazy a w Pressburgu bjez přecelemi serbskeho towarstwa nahromadziłe. Tak bě rjany započatk k słowjanskej knihowni w Budyšinje sčinjeny a wona rosćeše hladajcy hač do založenja maćičneje knihownje w léce 1847 a dosta někotrukuliž krasnu a za Serbowstwo wažnu knihu. Rosćenje serbskeje knihownje njebě pak jenički dobyt看, kotryž towarstwo wot swojeho listowanja z wukrajnymi słowjanskimi bratrami měješe. Hišće wjetši wužitk měješe towarstwo a cyłe Serbowstwo wot tajkeho listowanja wjele bóle přez to, zo bu přez nje cyłemu słowjanskemu swětej znate a zo buchu přez nje druzy Słowjenjo zaso kedźbliwi sčinjeni na Serbow, na tón mały bratrowski narod, kiž bě wot nich mohlrjec zabyty, dokelž bě tak daloko wotežany. Listy mlodeho serbskeho towarstwa w Budyšinje, do Čech a do Wuheřskeje pisane, su potajkim pomhale z nowa wzajomnosć bjez Serbami a druhimi, wosebje čěskimi Słowjanami založić. Čechojo wažachu sebi tehodla tež tajke listy wulcy jara a dachu je z wjetša w swojich tehdom w Prazy wukhadzacych nowinach ‚Kwěty‘ pomjenowanych wotčišćec, přez čož buchu wone po cylych Čechach znate. W Kwětach z létow 1839, 40, 41, 42 namakany wjele listow serbskeho gymnasijalneho towarstwa čišćanych. Čim značiše přez to serbske towarstwo w słowjanskim wukraju bu, čim wjaey

dosta tam přez to tež přecelow, kiž pak na nje pisachu, pak jemu dary do knihownje připósčelachu, pak je tež w druhich słowjanskich časopisach, na přikład w južno-serbskich pohwalichu. Archiv serbskeho gymnasijalneho towařstwa ma za to wšelake dopokazma. Tak namakamy w nim na přikład 3 listy wot J. Kollára z Pešta,* 1 wot słowjanskeho towařstwa na liceju w Pressburgu, 3 wot L. Štúra, 4 wot Čerwenáka, 1 wot Lambla, 1 wot Šembery a druhe, kiž wšitke radosć słowjanskich bratrow na založenju serbskeho towařstwa wupraja a sobustawy towařstwa k dališemu prócowanju za serbski narod napominaja a je troštujaja z tej wěstej nadžiju na rjeniši přichod. Zo by kóždy so přeswědčić mohł, z kajkej bratrowskej lubosću družu Słowjenjo na naše mlode serbske towařstwo pisachu, dowolimy sebi tudy z jeho archíwa jedyn jeho najrjenišich listow wozjewić. Je to list, kotryž je wone wot L. Štúra dostało, a kiž wšelake, jeho pućowanje přez Łužicu nastupace, zajimace data wopřija. Dokelž so sobustawy towařstwa tehdom hišće z českej ryčy znate sčiniše njeběchu, dha pisaše L. Štúr na nich w němskej ryči. Jeho list je w serbskim přeložku tutón:

W Halli 1839, dz. 30. meje.

Najlubši słowjanscy bratřa!

Z čezkej wutrobu wopušćich ja Was a Wašu krajinu, w kotrejž běch so tak domjacy čul, w kotrejž běch tajke horliwe towařstwo mlodžencow, kiž su sebi zdžělanje maćernej ryče a ju ryčaceho luda k nadawkej sčiniłi, namakał. Moje přebywanje w kraju Wašich prjedomnikow, Wašich wutrobitych wótcow, bě mi k wjeselu, ale tež k zrudobje; k wjeselu, zo běch z cyła w słowjanskim kraju, w kraju našich bratrow pobył, zo běch tam — štož je to najwosebuniše — mlodžencow namakał, kiž mi

* Kollárowe na serbske gymnasijalne towařstwo pisane listy je naš Hórnik w časopisu českeho museja 1862 wotčísćeć dal.

k nadžiji prawo dachu, zo so słowjanska narodnosć w Łužicach zdźerži, so přeco bóle wokřewi a so sobu duchownemu zwjazku druhich Słowjanow přizanknje; k zrudobje, dokelž jenož zbytki wutrobiteho luda namakach, kiž něhdy wokoło dobywaceho Miliducha zhromadženy so nutř čišćacym cuzownikam khroble napřećiwo steješe a za swoje swjate wołtarje na smjercé a žiwjenje wojowaše. Miliduch padže a jeho rjekajo, jeho potomnicy tlochnychu před přemocu, cuzowne so přeco bóle a bóle nutř zacišća a džensniši džeń je jich jenož hišće něšto tysac žiwych wokoło tamnych hórkow a horow, w kotrychž popjelnicy z popjołom Miliducha a jeho rjekow wotpočuja! Wy to sće, lubi bratřa, wy sće tež swědkojo tamneho dónta, kiž je tež druhich Słowjanow bóle abo mjenje potrjehił a je nad nimi z čežkej ruku mócný był.

Čim bóle Waše wobstejenja wobhladuju, čim bóle so do cyłeho Słowjanstwa nutř myslu, čim khwalobniši zda so mi Waš započatk, čim rjeniše Waše prjódkwzace. To zdźeržec, štož Wy hišće namakašće, je Waša swjata přislušnosć; Wy sće to winowaci Wašim wótcam, kiž Wam w tej přepodatej ryči to najlubše, to najdróžše, štož móžachu, zawostajichu. Wy sće to winowaci sebi samym a Wašim potomnikam; Wy sće to winowaci cyłemu Słowjanstwu. Duž jenož starosćiwje položće Wy přeco ruku na junkróć započaty skutk a Słowjanstwo budže Wam za to wjele džaka wjedžeć!

Ja sebi myslu, zo sće to a tamne, na čož Was kedźbliwych sčinach, do Wašich zakónskich knihow sobu nutř wzali, štož so z tamnišimi wobstejenjemi derje zjenoćie hodži. Ja mam to twjerde přeswědčenje, zo to, štož sym Wam radził, Wašemu rjanemu zjenoćenstwu khmanišu z nutřkomnu připrawu a wobstajnosć zawěsći, za čož dyrbiće so wosebje starać. Wam dyrbi na zjawnosći towařstwa, na listowanju, lěpje připrawjenym rozsudženju Wašich džěłow, na přednošenju dobrych serbskich kruchow a we wjesělych zhromadžiznach, na spě-

wanju Wašich pěsujow ležane być. Nětko z woprědka dyrbiće Wy hnydom na to džělać, z Wašimi wótcincami, kiž tu a tam rozpróšeni po kraju su, do wzajomnosće přińć, kaž tež z wrótslawskim a z lipsčanskim serbskim towarstwom. Jedyn z najwosebnišich nadawkow, kotryž wy maće, je swěrne študowanje druhich słowjanskich naryčow a stawiznow druhich bratrowskich štomow, přetož tak jenož budžeće wy dospołni Słowjenjo we woprawdžitym rozomje tuteho słowa być móc.

Do Zhorjelca přińdžech ja tón samy dzeń, na kotrymž běch Wam božemje prajił. Dzeń pozdžišo stejach ja pola Königshaina při Wašich starych wołtarjach, kiž so tam we wulkej mnohoće namakaju. Bě rjenišo počało być a so wuwjedriło, jako ja na tutych swjatyh městach přebywach. Po dolhej zymje začuch ja tu hakle, zo woprawdže počina nalěće być. Ja powitach rjany přiřhad nalěća při tych swjatyh wopomnikach našich dawno wotstupjenych wótcow a hnydom tež přiřhad duchowneho nalěća, kiž hižom nad Łužicomaj a — nad cyłym Słowjanstwom skhadža. Tón samy dzeń přenocowach pola knjeza Łahody, kotrehož słowjanske zmyslenje so mi spodobaše, a druhi dzeń zadžeržach so w Łazu pola wubjerneho, zahorjeneho Seilerja a sprawnych, pěkných staršich Smolerja, Wašeho so wuznamjenjaceho towařša. Dzeń pozdžišo přińdžech do Kamjenca, wot tam do Dreždžan a po třidnjownym zawostaću tam khwatach do Halle wróco. W Lipsku wopytach našeho lubeho, zahorjeneho Wanaka.

Pisajće mi tola bórzy, ale serbscy. Tak ruče, hač mi k nawjedženju daće, zo maće čěsku ryčnicu a słownik, budu Wam ja čěscy pisac. Nětko pak wšitkim božemje, najlubši bratřa, ja Was wšitkich košu, ja Was w duchu na wutrobu tłóču. Waš bratr

L. Štúr.

Teho runja dowolimy sebi tež tudy kruch z jeneho drugeho lista wot duchowneho Jana Kollára z Pešta

serbskemu towařstwu připóslaneho sobudželić, kiž nas tež wo tym přesvědča, z kajkej radosću bu powjesé wo založenju serbskeho towařstwa w Budyšinje wot druhich. Słowjanow powitana. Kollár piše:*

W Pešti 22. kwětna 1839.

Přemilj Přátelé!

Bratři Sláwowé!

Jako se raduge žiwý bratr nad domněle zemřelým a wšak zase wzkřjšeným a nawraceným bratrem: tak gá sem se radowal a se mnau i ginj mnozj mogli přátelé a Sláwowé nad tjm nowým Wašim žiwotem, bratři Lužičané, gehož znamenj a důkaz dali ste nám we Wašem ke mně poslaném psanj ode dne 1. Máge běžjčjho roku. Tento Waš list odepsali sobě mnozj na památku, čjtali geg s plesánjm, dali geg tisknauti do serbských, chorwatských i českých Nowin a Časopisůw, aby se tako radostná powěst o Wás široko daleko po celé Sláwii roznesla, že Lužičané oplakanj geště žigj, k národnosti procitugj a řeč swau milowati i brániti začjnagj. Dobrotiwé nebe nechať Wás w tomto krásném předsewzetj posiluge a práce Waše šťastným korunuge prospěchem. Genom prosjm Was zamilugte wzagemnost, která sama nás i Wás spasiti může, učte se pilně i giným slawským nařečjm, posjlegte některé mladjky od Wás na cestu k nám, do Čech, neb i dále k giným Slawům, a pak wše dobře bude. Wy ste slabj, proto spogte se s nami, aby ste tjmto swazkem zmocněli, pamatugjce na onno výborné přjslowj ,sily sgednocené dělagj.

K wětšjmu upewněnj Wašeho towarystwj k žádánj by bylo, kdyby ste i u Wás zřjdili něgakowau Matici (spolek k wydáwanj knih, gako w Praze a w Pešti serbská Matic), anobrž i na wydáwanj něgakého lužického Časopisu w duchu wšeslawské wzagemnosti mysliti

* Po tehdyším prawopisu; nětko je: j = í, g = j, au = ou, w = v.

byste měli; dále na wydánj lužických národnjch pjsnj a napěwůw, přislowj, powěstj, słownjka a mluwnice dokonalejšj a našim časům přiměřené. Wšecko toto gsau žiwlowé národnosti a základowé vzdělanosti. — atd.

Zo tajke lube listy wot słowjanskich bratrow do Budyšina pisane a to podpjeranje, kiž so serbskemu towarštwu přez nje a přez připóslane knihi, přez dobrou radu a zbudžowanje dosta, zo to wšitko podarmo njebě, pokazuja dališe stawizny serbskeho towarštwu. Přenju kročel do přédka sčini to same hižom započatk meje 1839 a to na dvě stronje. Najprjedy z tym, zo w tutym času nowy, wot Smolerja w Wrótslawje zřadowany słowjanski prawopis na město dotalnego němsko-serbskeho přiřwa a w nim swoje nastawki, listy atd. pisac započá. Z tym přibliži so serbske towarštwu k Słowjanstwu a kaž bě jemu to Kollár radził, k słowjanskej wzajemnosći. Na druhéj stronje bě pak tež to kročel do přédka a něšto, štož zwjazk bjez jednotliwymi sobustawami wulcyšnje jara krućeše a wobtwjerdzi, zo woni po Štúrowej radže počachu so dys a dys wurjadnje zhromadžowac pak k małej bjesadze, pak k wulětej do blizkosće Budyšina, při kotrejž skladnosći bu serbscy spěwane. Přeni króc přińdžechu na tajke wašnje sobustawy serbskeho towarštwu wječor prjedy 1. meje 1839 wurjadnje hromadu a to w tehdomnišej Pöhlrec zahrodze w Budyšinje, hdžež bu mała bjesada wotdžeržana a při serbskim spěwje a škleńcy- wina serbske bratrowstwo wobnowjene. Wšelake sławy buchu tam wunjese a wutroby so tam, kaž dnjownik serbskeho towarštwu piše, tak zhrěchu, zo kóždy wutrobitosće dosé čuješe k temu wulkemu džělej na wobnowjenju Serbowstwu. Hakle pozdže zo towaršojo džělachu a džěchu hišce serbscy spěwajo prjedy swojeho džělenja po hrjebjach wokoło Budyšina a wjeselachu so w swojich wutrobach noweho nalěca, kiž chcyše Serbowstwu zeskhadžeć, runje tak jara, kaž so měšćenjo, kiž hišce na hrjebjach khodžachu, na dalokich

walporskich wohnjach a z nimi so bližaceho naturskeho nalěca wjeselachu. Tež wučinichu tehdom sobustawy serbskeho towarstwa bjez sobu, zo chcedza kóžde lěto wječor prjedy 1. meje založenski swjedžen swojeho towarstwa swjetic, a sčinicu z tym přeni započatk k póznišim, za cyłe Serbowstwo tak wažnym serbskim zhromadžiznam, kiž so w prjedawšich lětach kóžde nalěto na winicy pola Budyšina dđeržachu a z kotrychž je pozdžišo Maćica serbska ze swojej hłownej zhromadžiznu kóždu srjedu po jutrach nastala.

Ze wšej pilnosću skutkowaše serbske towarstwo po swojim přenim wječor před 1. meje 1839 wotdđeržanym towaršnym hromadupřindženju dale a towaršow wutroby zahorichu so přeco bóle a bóle za Serbowstwo. W swojich, kóždy tydžen ze wšej swěrnosću wotdđeržanych a wopytanych serbskich hodžinach přendžechu woni wšelake wot jednotliwych sobustawow wudžělane serbske nastawki a spēwy, wot kotrychž buchu najlěpše do tak mjenowanych čerwjonych knihow zapisane a tak za towarstwo zakhowane. Tež buchu wot jednotliwych sobustawow po Kollárowej a po Smolerjowej radže dale wšelake serbske pěsniki, basnički, bajki, přisłowa atd. z ludoweho rta napisowane a bórzy pjelnješe so z nimi serbska (pisana) Nowina. Wjetši džěl sobustawow položili so tež na wuknjenje druhich słowjanskich ryčow, kotrychž zeznaće bu sobustawam džen wote dnja nuzniše, dokelž nětko husto na towarstwo listy ze słowjanskich krajow přindžechu a dokelž bu to same tež husto dosć wot druhich Słowjanow z wopytom počesćene. Druhi wukrajny Słowjan, kiž towarstwo tak w přenim lěce jeho wobstaća ze swojim wopytom počesći, běše Polak Maciejowski, ministerialny radzićel z Warszawy, kiž so kaž Štúr wutrobnje wjeseleše, jako bě w Budyšinje powjesć wo založenju serbskeho towarstwa dostał a sobustawy teho sameho zeznał. Při swojim pilnym džělanju na wudokonjenju maćernej ryče a na nawuknjenju druhich

słowjanskich naryčow njezabuchu pak sobustawy serbskeho towařstwa tež na towařšnosć, ale hajachu tu samu swěru w swojim towařstwje a pytachu serbskeho přecelstwa zwjazk bjez sobu na wšo móžne wašnje wobtwjerdzić. Husto so tehodla hromadže wukhodžowachu a ryčachu a spěwachu při tajkich skladnosćach serbscy. Tak podachu so na přikład 29. meje w nocy někotre sobustawy towařstwa do hownjowskeho doła na to město, na kotrymž bě něhdy serbski přibóh stał. Dnjownik serbskeho towařstwa nam tutu interessantnu nócnu partiju z tutymi słowami wopíše: „Jako wječor 10 wotbi, zebrachmy so a po serbskich honach serbske spěwy spěwajo džěchmy k temu swjatemu městu, woběndžechmy to same cyle a wunjesechmy sławy wšitkim wótěincam a wuwolanym Słowjanam atd. Jědnaće biješe a my stejachmy runje při stołpje Flinca. Tu so posynychmy a sedžo ryčachmy wot Serbowstwa a Słowjanstwa. Krasna bě ta nóc, měsačk wobswěćeše wšo krasnje a wotznamjenjowaše so w Šprjewi; ale mróčele běchu so tu a tam na njebju rozpřestrěle, kiž z khwilemi měsačkowu swětlosć do čmy přewobročowachu. Čicho bě a te mróčele so zaso rozčahnychu a zhubichu so po khwili cyle, tak zo jako dwanaće wotbi, my hurrah wołajo wšitkim wótěincam, bjez kotrymiž tež na Štúra njezabuchmy, radosći wje w lutym swětle domoj džěchmy.“ — Runy wulět měješe serbske towařstwo 9. junija 1839 na Čornobohowu horu, hdžež buchu serbske spěwy spěwane a sobustaw Domaška swój spěw na Čornoboha krasnu horu čitaše. Tež spomnichu tam sobustawy na Miliducha, něhdušeho serbskeho krala a wunjesechu tam na jenej skale hrimotatu sławu jeho wopomnjeću.

Tak miny so serbskemu towařstwju w Budyšinje při pilnej džěławosći za Serbowstwo a při hajenju serbskeho bratrowstwa přenje poł lěta jeho wobstaća, w kotrymiž bu wone wot swojeho založerja Mosiga Kłosopólskeho nawjedowane. W tutym času přispori so knihownja přeco

bóle a w rukopisnej Nowinje nahromadži so hižom na 310 stronach 75 narodnych pěsnjow a druhich zbytkow serbskeje ryče z ludoweho rta. Z wukrajnymi Słowjanami a z wrótsławskim towařstwom bu swěru listowane a wšelacy serbscy literatojo tamnišeho časa počachu so k towařtwu dźeržeć a je wopytować, na přikład kand. Junghänel, kiž chceše serbski słownik a študent Jórdan, kiž chceše serbsku ryčnicu wudać. Na wobeju wopyt je w dnjowniku serbskeho towařstwa spomnjene.

Na Michała 1839 woteńdže přeni starši serbskeho towařstwa Mosig Kłosopólski do Lipska, zo by tam prawiznistwo študował. Na jeho město bu Michał Domaška z Komorowa za staršeho wuzwoleny, pismawjedźerstwo pak, kotrež bě hać dotal tež starši sobu wobstarał, Janej Rjenčej ze Skanec přepodate. Z wotendženjom Mosiga zhubi towařstwo jeneho ze swojich najhorliwišich sobustawow, kiž bě za založenje a wobstaće towařstwa hać najwjacy činił. A kaž bě so wón za nje w Budyšinje starał, tak staraše so za nje a za jeho kćenje tež w Lipsku. Wosebje da sebi wón tam naležane być, so za knihownju serbskeho towařstwa w Budyšinje starać a njelutowaše pjenjezy a prócu, tu samu wobohaćić. Tak husto hać wón z Lipska na towařstwo do Budyšina pišaše, pošla tež wšelake dary do knihownje sobu. Nimale wšitke najwažniše knihi, kotrež knihownja gymnasijalneho towařstwa wobsedzi, su jej w tamnym času wot Mosiga z Lipska připóslane a Mosigowe mjeno je tehodla we wšim nastupanju z česću do annalow serbskeho towařstwa zapisane. Jeho wotpohladanje při tym bě, nic jenož sobustawam towařstwa skladnosć dać, so tež z druhimi słowjanskimi ryčemi a wobstejenjemi a ze stawiznami słowjanskich ludow znatych sčinić, ale tež w Budyšinje centralnu słowjansku knihownju založić, kotruž móhli pod wěstymi wuměnjenjemi tež druzy Serbjo, kiž sobustawy towařstwa njeběchu, wužiwać.

Pod staršistwom Domaški kročeše serbske towařstwo

pilnje dale a jeho sobustawy prócowachu so nic jenož w serbskej ryči, ale tež w druhich słowjanskich. Přez jich wabjenje nasto tehdom (w zymje 1839—40) tež serbske towarstwo bjez seminaristami w Budyšinje, kotrehož sobustawy (Kocor, Wehla, Bartko, Mučink a druzy) so z pomocu gymnasijalneho towarstwa tež pilnje w serbskej ryči prócować počachu a so wot njeho tež w nowym serbskim prawopisu, kotryž bě po wšelakim bědženju w gymnasijalnym towarstwje knjejstwo dostał, rozwučić dachu. We woběmaj serbskimaj towarstwomaj knježeše rychle serbske žiwjenje a wobej zjenocištej so druhdy pola serbskeho korčmarja Otty při škleńcy piwa a wjeseleštej so tam při serbskim spěwje swojeho Serbowstwa. Zo jim njebu při tajkich skladnosćach na serbskich spěwach pobrachowało, dha připósła jim wrótslawске towarstwo přez Smolerja někotre starše (na přikład: „Štóha tam po lawskej hasy won dže“),* a druzy,

* Tutón wot Seilera, jako hišće študenta bě, w léce 1827 abo 28 za serbske towarstwo w Lipsku spěsnjeny spěw započina so po prawym ze slowami: „štóha z tych lipsčanskich murjow won dže“. Wrótslawscy Serbjo spěwachu variant: „štóha z tych wrótslawskich murjow won dže“ a budyske towarstwo přeměni zaso tutón variant do runeho: „štóha tam po lawskej hasy won dže“. Wjele stow króc je so tutón spěw w přěnich časach serbskeho towarstwa w Budyšinje a w budyskej wokolnosći spěwał, njeje pak hišće nihdže wotćišćany a tehodla jón tudy přěni króc w ćišću wozjewimy.

Štóha tam po lawskej hasy won dže?

Kak so ta črjódzička pomjenuje?

Wjeseli Serbjo su, kiž z teho města du,

Tralala lalala Serbjo to su.

Kajke te wobliča přećelniwe,

Kajka to radosé jich wobkhadźuje!

To je to přećelstwo, kiž jim je zakćělo,

Tralala lalala zakćělo jim.

Štoha éi přećeljo zastawaja?

Štoha ta črjódka sej wuradzić ma?

Woheń sej klepaja, trubki sej zažchla,

Tralala lalala kurić so ma.

kiž dary k temu mějachu, pěsnjachu nowe. Tež duchowny Seileř z Łaza pósła nowe spěwy, bjez druhimi: ‚Njehc kěče naše towařstwo‘. W tutym času nasta tež znaty spěw: ‚My sydamy so k blidu‘ a ze staršich serbskich pěsničkow, kotrež Smoleř tehdom hromadžowaše, bu někotražkuliž zaso k česći přinjesena a nawuknjena a zaklinča zaso w Budyšinje a w budyskej wokolnosći, hdžež bě hižom do zabyća přišla.

Džen 1. meje 1840 zhromadzi so serbske towařstwo přeni króc k wobeńdženju swojeho založenskeho swjedženja na winicy pola Budyšiuu pola serbskeho korčmarja Krawca. Komu wot nas njeje tuto město znate, hdžež smy tak dołhe lěta (hač do 1850) so wjeseli skhadžowali, hdžež smy tak husto naše rjane serbske spěwy

Hdžeha tych spěšniwych wjedže jich puć?

Što je jich zamohło z města so hnuć?

Po zel'nym pućiku, woni na piwo du

Tralala lalala na piwo du.

Wjesnemu korčmarjej we pincy je

Piwo kaž wino so wukhowaše;

Korčmar ma swědomje, lubje nas witać wě,

Tralala lalala přecelny je.

Z karanow polnych su znaliwali

Škleńcy či bratřa sej radosćiwi;

Přeceljo nadobni, pijmy sej k strowosći,

Tralala lalala wjeselmy so!

Našeho serbskeho přecelstwa slub

Khablaj so mjenje hač w wichorach dub!

Našemu přecelstweji, porjedźmy znowa sej

Tralala lalala porjedźmy sej!

Wšitkom', štož kóždy za najlubše ma

Temu budź škleńčka tež napjelnjena!

Hlódneho, lačneho njejima lubosć so,

Tralala lalala njejima so.

Dajće nam wjesele při piwje być,

Wone tež cheylo nam k dobremu tyć!

Žiwjenje škropawe piwo nam zhladkuje,

Tralala lalala zhladkuje nam.

spěwali a so hromadže za Serbowstwo zahorili, hdžež pak je so tež tak někotražkuliž rjana myslička za pozběhnjenje Serbowstwa najprjedy wuprajiła a tež do skutka stajiła, hdžež je so Maćića serbska založila, k serbskim kóncertam so nastork dał a wulka serbska peticija wuradžiła? Štó wot nas mohł tuto město zabyć a njedyrbjał so na te radostne hodžinki dopomnić, kotrež smy tam w serbskim přecelstwje přebyli, hdyž so to mjeno — winica mjenuje? Na tutym nam wšitkim tak derje znatym měsće, na kotrymž smy w pózdnišich lětach husto po 50—70 hromadže byli, zhromadžichu so Serbjo jako tajcy přeni króc 1. meje 1840 (abo wječor prjedy tuteho dnja) a swjecachu tam založny swjedzeń serbskeho towařstwa. A kak wjele bě jich tehdom tam hromadže? Jenož jednaćo, džewjeć sobustawow towařstwa a potom hišće Smoleř a Ráda. To bě mały započatk k tym wulkim a za Serbowstwo tak wažnym zhromadžiznam, kotrež smy pozdžišo na tym samym měsće, na winicy, a hišće pozdžišo w krónje, na třěleřni a w třoch lipach dđerželi a kiž su našemu Serbowstwu mócnje dopomhałe na tón skhodžeńk, na kotrymž nětko po 25 lětach steji. Hdyž tutu přenju zjawnu zhromadžiznu serbskich wótčincow přirunamy z našimi nětčišimi zhromadžiznami a wobstejenja Serbowstwa tamnišeho časa z nětčišimi wobstejenjemi, dha dyrbymy prajić, zo je so dopjelniło, štož serbske budyske towařstwo w jenym lisće wot 11. měřca 1840 na Čerwenáka do Halle pisaše — ‚serbski duch so přeco bóle w Łužicach rozpřescěra a z teje škrički budže bórzy płomjo (nastać), wot wotrehož so nadzijemy, zo po času cyłej Łužicy rozswětlec budže.‘

Tola wróćmy so k přenjej meji lěta 1840. Jako běchu so tehdom popoľnju wokoło 5 naši młodzi Serbjo na winicy zhromadžili, powita jich starši towařstwa Domaška ze serbskej ryču, w kotrejž wo založenju a dotalnych podeńdženjach towařstwa ryčeše a tež na to spomni, zo bě towařstwo před krótkim jeneho svojich

najlěpšich přecelow a zakitarjow přez smjeré zhubiło, mjenujcy njeboh primariusa Lubjenskeho, kiž bě so, runje kaž tež Dr. Klin towařstwu wot jeho založenja sem jara přecelniwy wopokazał. Dale wozjewi wón, kak bě so knihownja hač na 150 knihow rozmnožiła a kak bě sebi towařstwo w krótkim času swojeho wobstaća wjele přecelow w kraju a we wukraju dobyło a napominaše naposledku sobutowařšow k dališej swěrnej džělawosći, kaž za zbože towařstwa, tak za zbože cyłego Serbowstwa! Po tutej ryči, kiž so skónči z tymi słowami:

„Duž bratřa, njech sej nalijmy
A radosćiwje připijmy
Na zbože našoh' Serbowstwa,
Na zbože cyloh' Słowjanstwa!“

započa so mała, ale wjesela hosćina a bjesada, kiž hač do połnocy traješe a při kotrejž so wutroby z nowa mócnje za Serbowstwo zahorichu.

Hač do jutrow 1841 skutkowaše nětko serbske towařstwo po zwučěnym wašnju dale a dopisowaše sebi ze swojimi přecelami w Lipsku a Wrótšlawje, w Halli ze Štúrom a Čerwenákom, w Pressburgu z tamnišim towařstwom na liceju, w Pešće z Kollárom a w Prazy z Ammerlingom a z druhimi. Knihownja rosćeše hladajcy a dosta wosebje wjele serbskich knihow ze zawostajenstwa njeboh primariusa Lubjenskeho, kiž bě k zrudobje serbskeho towařstwa 19. měrca 1840 wumrjel. Jako buchu jeho knihi předawane, bě derje, zo serbske towařstwo hižom wobsteješe a te same zwjetša pokupi, přetož tak bu ta a tamna žadna kniha z knihownje tuteho sławneho serbskeho wótčince Serbam zdžeržana. Druhe knihi pósłachu do knihownje w tym samym času Smoleř a Jórdan a tež němscy spisowarjo a wudawarjo pismow, na příklad kand. phil. A. Rössler w Zhorjelcu, sławny starožitnosćer Preusker we Wulkim Wosyku a towařstwo wědomnosćow w Zhorjelu počesćichu gymnasijalne towařstwo z připisami a z připoslanjom wšelakich knihow

do knihownje. Za wudokonjenje jednotliwych sobustawow w českej ryči poča pak so tehdom wosebje k. Dr. Přihonský, duchowny na tachantstwe w Budyšinje, starać, kiž je wjele lět za sobu jednotliwe sobustawy čěscy wučil a sebi tak wulki džak towarstwa zaslužil.

Jutry 1841 zloži Domaška, kiž bě hać dotal starši w towarstwje był, tuto swoje zastojnstwo, kotrež bě přez lěto khwalobnje zastarał. Z nim wopušćistaj tež Rjenč, dotalny pismawjedžeř, a Sauer towarstwo a gymnasium. Wšitcy tři podachu so do Lipska tam na duchownstwo študować. Z nimi zhubi towarstwo tři horliwe sobustawy na dobo a ličba tych, kiž běchu towarstwo založili, poča w towarstwje samym ředka być. Tola nowe sobustawy stupichu na město woteńdženych a te runachu so na horliwosći za Serbowstwo woteńdženym. Starši towarstwa bu jutry 1841 Křesćijan Bohuwěr Pful z Přišec, kiž z runje tajkej wustojnosću towarstwo dale wjedžeše, kaž jeho prjedomnikaj. 1. meje 1841 swjećeše towarstwo na winicy swój druhu založeński swjedžeń. Kaž lěto prjedy bě jenož mala črjódka při tym přítomna, 7 sobustawow towarstwa a wyše tutych hišće Smoleř, Mosig, Imiš a seminarista Wehla. Po małej hosćinje bu wjesela bjesada wotdźeržana. Runy swjedžeń bu pod Pfulowym staršistwom tež lěto pozdžišo na winicy woteńdženy. Štož hewak podeńdženja serbskeho towarstwa w tutym času nastupa, dha ma so jenož prajić, zo jeho sobustawy po přiřadže swojich prjedomnikow tak derje na svojim samsnym wudokonjenju w serbskej ryči, kaž tež na nawuknjenju druhich słowjanskich naryčow pilnje dale džělachu. Tež knihownja bu swěru hladana a přispori so na 400 zwjazkow. 30. meje 1842 počesći zhromadźiznu serbskeho towarstwa ruski professor Bodjanskij ze svojim wopytom a 29. augusta teho sameho lěta ruski magister Pannoff. Bodjanskeho (kaž tež prof. Srjeznjewskeho) wopyt serbskeho towarstwa a serbskich Łužicow je za Serbowstwo wosebje tehodla wažny, dokelž

buchu přez njeho, kaž někotre lěta prjedy Čechojo přez Štúra, tak nětko tež Rusojo na mały narod Serbow kedźbliwi sčinjeni.

Započatk lěta 1843 přinjese towarštwu dvojake džělo sobu. Najprjedy skhrobli so tehdom něchtó njemjenowany w budyskim němskim časopisu: ‚Erzähler an der Spree‘ po přikładze němskich ‚Vaterlandsblätter‘ wo panslavismu w Łužicach ryčec a prócowanja młodych Serbow z džěla podhladne, z džěla směšne činić. Přećiwo tajkim próznym porokam wojowachu sobustawy serbskeho towarštwu a wosebje jich starši Pful muscy a pytachu Němcam we wšelakich nastawkach w horkach naspomnjenym powjedarju wotčišćanych njenuznu bojosc wotewzac a woprawdžite wotpohladanja młodych Serbow rozestajec. Z toho nasta literarska wójna, kiž so někotre lěta tak derje w powjedarju, kaž tež w lubijskim postillonje a we wótcnokrajnych łopjenach (Vaterlandsblätter) dale plečeše a na kotrejž so pozdžišo tež druzy Serbjo, na přikład wučer Mučink, wobdžělichu. Ta sama skónči so naposledku z tym, zo pomjenowane němske časopisy pozdžišo młodych Serbow na pokoju wostajichu. Druhe džělo, kotrež sebi z lětom 1843 serbske towarštwu prjódkwuza, bě wobnowjenje listowanja ze starymi přečelemi we wukraju, kiž bě khwilu přestalo. Starši pisaše z nowa na Štúra a Kollára a dosta tež wot poslenišeho wotmolwenje a nowe knihi připósłaně. 23. hapryla 1843 wopušči Pful towarštwu a poda so do Lipska. Na jeho město bu Jan Wićaz z Kubšic za staršeho wuzwoleny. Někotre dny pozdžišo swjечеše towarštwu swój štwórtý založenski swjedžen na winicy, a běchu při tym samym hižom wyše 8 sobustawow přítomni štyrjo študenci z Lipska a 5 młodzi wučerjo, tak zo bě zhromadžizna hižom kusk nahladniša, hač w prjedawšich lětach. Po hosćinje bu přeni serbski komerš wotdžeržany a při nim tež ‚krajny wótc‘ po študentskim wašnju spěwany.

Wićaz wodžeše towarštwu jako starši hač do jutrow

1844 a přepoda to same potom Michalej Cyžej z Nowoslic, kiž to same 22. hapryla z nastupnej ryču na so wza. W času jeho staršistwa dđeržeše serbske towarstwo za lěto dvě swjedžeńskej serbskej zhromadžiznje, přěnu 4. meje a druhu 8. oktobra 1844. Wobej na winicy wotdđeržanej zhromadžiznje běštej jara wopytanej. Tež starši serbscy wótčaincojo, duchowni, kandidaci a wučerjo počachu nětko tute zhromadžiznje wopytować a buchu přez to tute swjedženja serbskeho towarstwa přeco bóle a bóle swjedženja za cyle Serbowstwo a serbske towarstwo w Budyšinje centrum, wokoło kotrehož so wšitko, štož serbsku mysl měješe, hromadžowaše. Starši wot nas, kiž su tute swjedženje serbskeho towarstwa na winicy sobu wopytowali, dopomnja so hišće rady na nje a na tu wjeselosć, kotraž při nich knježeše a wjedza tež powjedać wot teho wulkeho wužitka, kotrež su tute swjedženje za Serbowstwo měle a kak je so při nich někotryžkuliž za serbsku narodnosć zahorił. Zo je serbske towarstwo pozdžišo tutym svojim swjedženjam spadnyć dało, je za nje k wulkej škodže bylo a wone je sebi z tym same skladnosć wzało, so přeco z nowa a z nowa zaso k nowej džělawosći zahorjeć a ze serbskimi wótčaincami so w zwjazku zdđerzeć.

Septembra 1844 dosta towarstwo zwjeselacy wopyt a to wot dweju wuherskeju študentow hórnistwa, kiž tehdom w Štawnicach (Schemnitz) študowašaj. Běštaj to študentaj Durchánek (Čech) a Demmel (Polak), kiž so wutrobnje wjeseleštaj, zo běštaj we Łužicach Słowjanow namakałoj. Z nimaj džěchu sobustawy towarstwa k přibohej pola Hownjowa a do Přišec, hdžež bu mała, wjesela bjesada wotdđeržana a hdžež so při bratrowskim rozmołwjenju wutroby z nowa za Słowjanstwo zahorichu

W času swojeho staršistwa započea Cyž tež něšto jara wužitne, mjenujcy šulerjam nižšich klassow gymnasia, kiž hišće sobustawy towarstwa być njemóachu wosebite serbske hodžiny dawac a je tak na přistup do

towařstwa pŕihotować. Tež pŕeëndze wón, ŝtož bě teho runja jara dobre, ze sobustawami towařstwa, kotrychž bě khwilu 12, serbsku ryčnicu, zo bychu swoju maćernu ryč čím bóle zeznali.

Po Cyžowym woteńdženju do Lipska bu Jan Khorla Mróz z Hodzija starši a bě jako tajki wot jutrow 1845 hač do jutrow 1846 w towařstwje džělawy. Běše hižom založeniski swjedžen serbskeho towařstwa lěto pŕjedy pyšny a za Serbowstwo wažny był, dha bě tola hišće wažniši a pyšniši tón samy swjedžen, kotryž towařstwo pod Mrózowym staršistwom 18. hapryla 1845 na winicy swjećeše. Tutón swjedžen je pŕeni, wo kotrymž je nam serbska Nowina w 21. a 22. čisle lěta 1845 čišćanu rozprawu zakhowała a wo kotrymž móžemy tehodla wjacy powjedać. Wyše sobustawow towařstwa běše so na 30 druhich nadobnych a horliwje za Serbowstwo zmyslenych Serbow na winicy zhromadžiło. Tu běchu duchowni [k. Jakub z Budyšina a k. Seiler z Łaza], kandidaći, wjesni a měšćanscy wučerjo, ŝtudenti, haj tež jedyn stary za Serbowstwo zahorjeny měšćan, njeboh Jan Deuka, w swojim času wudawař serbskeho powjedarja a kurěra. Swjedžen samón započa so popołdnu wokoło 6^h a jako běchu so wšitcy po woli zesydali, wustupi starši serbskeho towařstwa Mróz z krótkej ryču, w kotrejž swoje a swojich sobustawow wjesele nad tym wupraji, zo bě so tón króc tak wjele pŕećelow Serbowstwa zhromadžiło. Dale prošeše wón wo to, zo by tola tež pŕichodnje kóždy pŕeco twjerdze na Serbowstwje džeržał a je pilnje podpjerać pytał a pŕeješe hewak, zo bychu so tež Serbjo prawje husto hromadže posyljali w lubosći k Serbowstwu. Potom wotměnjowachu so serbske spěwy a wšelake ryče, kotrež pak tón a pak tamny džeržeše. Najwažniše pŕi tutej zhromadziznje serbskeho towařstwa bě pak to, zo so wot kand. Smolerja zestajene a pŕedpoložene wustawki namjetowaneje ‚Maćicy serbskeje‘ wot 34 pŕitomnych podpisachu a potom wubjerkej pod pŕedsyd-

stwom Mosiga Kłosopólskeho k dališemu wuskutkowanju přepodachu. Dale bu při tutej składnosći tež postajene, zo ma so přichodnje kóžde léto srjedu po jutrach (po tajkim nic wjacy, kaž hač dotal hakle w meji) w Budyšinje serbska zhromadźizna abo bjesada dzeržeć, a naposledku wustupi wučer Kocor ze Stróže a wobroći mysle přítomnych přeni króc na — serbski koncert, kiž mohł so w swojim času wotdzeržeć a wuloži wobšěrnje, kak by so tón samy wuwjesć hodžił. Z wjeselosću přihłosowachu jemu wšitcy a wobzanknychu, zo chcedza so, kóždy po swojim zamoženju za to starać, zo by so wokoło Michała hižom tajki koncert zřadować mohł. Na to buchu hišće wšelake rjane ryče dzeržane a pak temu a pak tamnemu slawa wunjese, hač so naposledku wšitcy z tym spěwom: ‚Što, lubi přeceljo, so dyrbi prajić, hdyž nastawa nětk hórke džělenje‘ pozdže w nocy džělachu.

To dha běše 6. založeniski swjedžen serbskeho towařstwa a hdyž wopomnimy, kak je so to wšitko, štož bu na nim wobzanknjene, po času tež wuwjedło a kajki dobytk je Serbowstwo tak derje z Maćicy serbskeje, kaž tež ze serbskich koncertow měło, dha drje budže mi kóždy přihłosować, hdyž praju, zo je tuta 18. hapryla 1845 na winicy wotdzeržana zhromadźizna serbskeho towařstwa jena najwažnišich byla a hódna, zo so do stawiznow serbskeje ryče a narodnosće zapiše.

Štož dališe podawki serbskeho towařstwa w léce 1845 nastupa, dha ma so prajić, zo jeho sobustawy swěru dale w serbskej ryči džělachu a w swojich hodžinach wšelake nastawki a spěwy přeńdžechu. Tež wobdžělachu so pilnje na wšěch tehdomnišich zjawnych hibanjach Serbowstwa, na přenim serbskim 17. oktobra 1845 na třelérni w Budyšinje wotdzeržanym koncerće atd. Přez staršeho Mróza starosć nasta tež srjedž léta 1845 zaso serbske towařstwo bjez seminaristami w Budyšinje, kotrehož wodžer bu tehdom seminarist Bjar z Njeswaćidla [nětko wučer w Čornjowje]. Hač runje bě hižom w prje-

dawších časach tajke serbské towarstwo, tež přez gymnasiálne towarstwo založene, bjez seminaristami wobstało, dha bě to same tola pozdžišo zaso zašlo a bě tehodla jara derje, zo so Mróz zaso za zbudjenje teho sameho staraše. Bohužel dyrbimy pak tudy přistajíc, zo tajke towarstwo bjez seminaristami po krótkim wobstejenju zaso rozpadny, runje kaž bě prjedawše w léce 1840 bjez nimi nastate towarstwo zaso zašlo.

W małym rózku noweho léta 1846 pisaše serbske towarstwo přez swojeho staršeho do Ruskeje a to na knjeza Čertkowa, präsidntu w Moskwje, kiž bě wšelake wažne a drohe ruske knihi do knihownje pósłał. Towarstwo so jemu za to listnje džakowaše a to w serbskej a lačanskej ryči. Krótki čas po tym wopuše Mróz towarstwo, kiž na nim dobrego staršeho zhubi. Prjedy hač so wot swojich dotalnych sobutowaršow džěleše, položil jim hišće w poslenjej zhromadžiznje, kotruž 2. hapryla z nimi džeržeše, na wutrobu to napominanje: ‚lubujće Serbowstwo‘ a rozkladže najprjedy, što maja tute słowa na sebi a dale, što dyrbi kóždého k tutej lubosci k Serbowstwu nućić. Potom bu na jeho město nowy starši wuzwoleny a to Ernst Bohuwěr Sommer ze Židowa. 15. hapryla swjećeše towarstwo swój 7. založenski swjedžen na winicy. Kaž zańdžene léto bě so tež tón króc wjele mlódsich a staršich serbskich wótcincow na tamnym znatym měsće nutř namakało. Bě jich wšo hromadže na 40. Swjedžen bu swjeceny, kaž hewak ze spēwom, ze wšelakimi ryčemi, z bratrowskej rozmłowu a ze wšelakej zabawu. Tola widžimy z rozprawy, kotruž Nowina wot léta 1846 w 17.—19. čisle wo tutym swjedženju dawa, zo naležnosće towarstwa sameho porno prjedawšim swjedženjam bóle do zady stupać počachu. A to njemóžeše hinak byc, přetož tute swjedženje buchu nětko, hdyž tež druzy Serbjo na nich počachu bóle džěl brać, bóle swjedženje cyłego Serbowstwa a njewostachu wjacj jenož swjedženje gymnasiálneho towarstwa. Tež

tón króc ryčeše so tehodla na winicy wjacy wo Mačicy a spěwanskich swjedženjach a druhich cyłe Serbowstwo nastupacych naležnosćach, hač wo naležnosćach towarstwa.

Z cyła njejnježeše w tutym času w towarstwje samym wjacy tón horliwy duch, kiž bě w nim w prjedawšich lětach tak krasnje so pokazował. Bě wjele liwkich sobustawow do towarstwa zastupiło, kotrymž na towarstwje wjele njeležeše. Dale bě tež pokladnica towarstwa w jara hubjenych wobstejenjach, dokelž jednotliwe sobustawy dolho ničo płacile njeběchu a běchu towarstwo tak derje, kaž tež sobustawy přez to do dolha přiše. To rubi temu a tamnemu lóšt, towarstwowe skhadžowanja swěru wopytować. K temu všemu přińdžechu hišće druge rozkory bjez jednotliwymi sobustawami. Starši Sommer měješe tehodla čězki započatk a jemu njebudziše so poradziło, towarstwo dlěje při žiwjenju zdžeržec abo wobnowić, njebudziše-li nazymu teho sameho lěta 1846, jako bě towarstwo poł lěta tak bjez žiwjenjom a smjerću ležalo, nowy duch do wutrowow dweju sobustawow začahnył, kiž tuteju za wobnowjenje towarstwa zahori. Přez njeju buchu tež druge sobustawy towarstwa zaso zbudžene, tak zo z woprawdžitym interessom počachu bjez sobu, nic jenož w tak mjenowanych serbskich hodžinach, ale tež privatnje, to prašenje rozpomnić, što ma so z towarstwom dale stać a kak mohło so jemu zaso k jeho prjedawšej čerstwosci dopomhać. Po wšelakich bježnjach buchu dotalne wustawki trochu přeměnjene a z nowa podpisane, starši w svojim staršistwje wobtwjerdženy, stare dolhi zřadowane a z nadžiju na rjeniši přichod zaso započatk k pilnišemu wopytowanju serbskich hodžinow a tež k pilnišemu džělanju sčinjeny. Jako bě tuta křisis přětrata, přińdže tež woprawdže zaso na někotre lěta nowy duch na cyłe towarstwo a dnjownik tuteho časa dopokaže, kak sobustawy towarstwa zaso swěru swoje zhromadžizny wopytowachu a na najwšelakoriše wašnje w nim džělachu.

Wot nětk slyšachu so w serbskich zhromadźiznach tež wšelake deklamowanki a pak nawuknjene pak ex tempore dźeržane ryče, wašnje, po kotrymž so, kaž so zda, prjedawše sobustawy towarstwa hišće njeběchu w serbskim zwučowale. Tak přibližichu so zaso jutry a to jutry lěta 1847, před kotrymiž bu, dokelž Sommer do Lipska dźěše, nowy starši wuzwoleny. Wólba padže na Khorlu Augusta Jenča z Čornjowa. Tež buchu při tutej składnosći tři sobustawy jako kommissija k přehladanju a k zryadowanju knihownje, kiž bě khětro do njeporjada přišla, wuzwolena. Załožeński swjeden serbskeho towarstwa swjećeše so srjedu po jutrach, 8. hapryla 1847 na winicy, jako bě so na tym samym dnju na třělerni towarstwo „Maćicy serbskeje“ dozałožilo. Maćica serbska a druhe serbske naležnosće, wosebje wudajomna „serbska čitanka“, wo kotrejž so tehdom přeni króc zjawnje ryčeše, sčahny tehodla tež tón króc kedźbliwosć mnohich přitomnych bóle na so, hač nětko do zady stupace gymnasiálne towarstwo. Njemóžeše pak tuto tež wot nětk, hdyž bě Maćica serbska nastala, zjawnu kedźbliwosć wjac tak na so sčahnyć, kaž w prjedawšich lětach, jako Serbstwo hišće hłuboko w spanju ležeše a běchu jeho sobustawy jeničy zastupjerjo wocučaceho Serbstwa, dha to tola jeho dališemu wobstaću a dźěławosći ničo nješkodžeše, wone dźělaše po swojich mocach a w swojim małym wokrjesu pilnje dale. Haj runje wot nětk sem nadeńdzemy w serbskim towarstwje někotře lěta za sobu prawe horliwe serbske žiwjenje. W serbskich zhromadźiznach njebuchu jenož pilnje serbske wudźělki a spěwy jednotliwych sobustawow přeńdzene, ale tež stary a nowy prawopis a starše woteznate serbske słowa wuknjene, serbske a słowjanske naležnosće rozpominane, deklamowanki a ryče ex tempore dźeržane, serbscy čitane atd. Po přikładze z přenišich časow towarstwa počachu tež jeho sobustawy zaso hromadze klassiske městna stareho Serbowstwa wopytować, kaž na přikład Čornoboha, na

kotrehož so 11. julija 1847 někotři z towařstwa podachu. Při wulkim wohnju na Kačcy, skale na Čornobozy, zesydach so towařšojo a posluhachu na wosebitu jim wot staršeho prjódčkítanu serbsku ryč, w kotrejž jim wón něhduši kčěw Serbowstwa před woči staji a jich k da-lišej džělawosći za nje zahorič pytaše. Dale počachu so w tym samym léce sobustawy towařstwa tež po příkladze svojich prjedomnikow zaso dys a dys k wurjadnym, towařšnosći poswjećenym zhromadžiznam na winicy skhadžowač, při kotrychž skhadžowanjach bu wosebje serbske spěwanje zwučowane. Haj tež listy na wukrajnych Słowjanow buchu w léce 1847 z nowa wot towařstwa wupóslane a steji jedyn tajki, na duchowneho Douchu w Prazy tehdom wot towařstwa pisany list z džěla wotčišćany w 6. čisle čěskich Kwětow wot léta 1848. Z tego všeho je widzič, zo serbske towařstwo w létach 1847 a 1848 k swojemu wubudženju a pozběhnjenju wšě móžne srědky naložowaše, kiž běchu so hdy prjedy jako towařstwu wužitne wopokazale a zo wone, hač runje bě přez založenje Mačicy serbskeje wjele na swojej prjedawšej wažnosći zhubilo, so tola cyle njechaše do zabyća přinjesé dač. Njeporadzi so jemu tehdom tež, woči słowjanskeho swěta z nowa w tej měrje na so sčahnyč, kaž při swojim založenju, dha bě tola tajka jeho nowa džělawosć na jenej stronje za jednotliwe sobustawy towařstwa sameho jara žohnowana a bu na drugej stronje tež připóznata wot wšitkich tehdomnišich z wonkach towařstwa stejacych serbskich wótčincow. Posleniši dachu sebi tehodla tež z nowa knihownju serbskeho towařstwa naležanu býč a wobdarichu ju ze wšelakimi rjanymi knihami, tak zo so tuta w času Jenčoweho staršistwa hač na 660 čislow přispori. Ju z nowa do dobreho wobstejenja přinjesé, bě wosebity nadawk, kotryž bě sebi tehdomniši starši předstajil. Jako bu knihownja jemu přepodata, bě wjele knihow z njeje hižom léta dołho wupožčenych, druge běchu zhubjene, abo wopak zapisane atd. Nuzne bě teho-

dla, wšě knihi zhromadzić a nowy zapis za knihownju wudželać. To bě džěło za poł lěta a při tym jara wostudle a wobožne. Po cylych Łužicach dyrbjachu so knihi hakle hromadu pytać, dokelž běchu do wšěch strownow wupožčene a někotryžkuliž, kiž bě je sebi počiči, njechaše wo tym ničo wjedzec abo daše so džesać króc pominać, prjedy hač je wróco pósla. To wšitko powjetši prócu, kotruž sebi nowe zřadowanje knihownje žadaše. A tola njewostudzi so ani staršemu, ani tym, kiž jemu pomhachu, tajke wobožne džěło. Tež wone bu naposledku dokonjane a z wuwzaćom něšto mało čislow, kiž běchu pak zhubjene, pak do tajkich rukow panyle, z kotrychž bě čěžko něšto zaso dostać, běchu kónc lěta 1847 wšitke knihi do knihownje wrócene a z nowa zapisane. Tež buchu tehdom, zo so knihi njebychu z nowa tak z knihownje zhubić mohle, kaž bě so to stało, wšelake připrawy sčinjene a wšelake postajenja wuradžene, a budžichu so pózdiše sobustawy towařstwa po tajkich postajenjach zadžeržale a sebi swoju knihownju dałe tak naležanu być, kaž sobustawy w lětomaj 1847 a 1848, dha njetrjebało towařstwo nětko wobžarować, zo je zaso bohužel nimale šesty džěl z knihownje prječ.

W přěních zhromadžiznach, kiž buchu wot towařstwa w nowym lěće 1848 džeržane, buštej wosebje dvě naležnosći, kiž towařstwo nastupaštej, wuradženej. Najprjódecy běchu sebi mjenujcy towařšojo wotmyslili, po přikładze druhich literarskich towařstwow wosebity pisany časopis založić a do njeho wšelake nastawki pisać. Tuta mysl so wšitkim spodobaše a bu tajki pisany časopis pod mjenom 'Tydženik' započaty a za redaktora teho sameho Taffla z Delnjeje Hórki wuzwoleny. Hišće wažniša naležnosć, kotraž towařstwu při započatku lěta 1848 k wobradženju přjódkležeše, bě scěhowaca. Přěnje dny wulkeho różka bě mjenujcy gymnasijalny rektor šulerjam wukaznju wysokeho ministerstwa wozjewił, po kotrejž dyrbjachu so wšitke zjenocenstwa bjez gymnasijastami

zakazać abo tola jara wobmjezować. Dokelž tutón wukaz serbskemu towarštwu z wuzběhnjenjom hrožeše, džěše jeho starši Jenč 15. teho sameho měsaca k rektorej Hoffmannej a prašeše so teho, što ma towarštwu, kiž bě tola hižom dzewjeć lět bjez zadžěwanja wobstało, temu napřećiwo činić. Rektor radžeše jemu, zo dyrbi towarštwu peticiju na šulsku kommissiju spisać a w njej wo dališe wobtwjerđenje prosyć a k njej tež připołožić wot staršich jednotliwych sobustawow podpisané dowolne listki, w kotrychž tući serbske towarštwu na gymnasiju za nuzne spóznaja. Po tutej radže bu na to wot towarštwu z pomocu k. kandidata a měšćanskeho wučerja Imiša w Budyšinje tajka peticija spisana, wot sydom sobustawow (Jenča, Lótzy, Šolty, Sowy, Mróza, Taffle a Nowaka) podpisaná a z naspomnjenymi listkami 10. małego rózka rektorej přepodata, kiž při tutej składnosći towarštwu to slubjenje da, zo chce wšo dališe za nje wobstarać. Hač je so pozdžišo wot šulskeje kommissije w tutej naležnosći što wobzanknyło, njeje towarštwu ženje zhoniło. Jeho wobstaće njeje pak k najmjeńšemu lěta dołho wot horkach sem wjacy do stracha přišlo.

Starši Jenč wopušeć towarštwu a Budyšin jutry 1848. Na jeho město bu 13. hapryla za staršeho wuzwoleny Jan August Šolta z Njezdašec. Kaž hewak zeńdžechu so tež pod jeho staršistwom Serbjo ze wšěch kóncow serbskeho kraja srjedu po jutrach na winicy a bě drje jich tam přez 60 mužow wšelakeho stawa. Tak wjele Serbow njeprjūdže pak tam tehdom serbskeho gymnasijalneho towarštwu dla hromadu, ale wjele bóle Macicy serbskeje dla, kiž měješe tam swoju lětnu hłownu zhromadźiznu, kaž tež dla wobradženja wšelakich druhich za Serbstwo waznych naležnosćow, kiž smědzachu so tehdom, dokelž bě lěto 1848 wjetšu politisku swobodnosć sobu přinjesło, zjawnje k ryčam přinjesć. Žadyn džiw tehodla, zo tež při tutej serbskej zhromadźiznje naležnosće serbskeho gymnasijalneho towarštwu, kotrež so tež z cyla same

na tutech serbskich na winicy wotdžeržanych zhromaždiznach wjacy tak njewobdžěli, kaž w prjedawšich lětach, před naležnosćemi cyłego Serbowstwa do zady stupichu. Tola bu na winicy něšto wuradžene, štož bě tež za serbskich gymnasijastow jara wažne, mjenujcy wotpósłanje wulkeje serbskeje peticije na ministerstwo, w kotrymž dyrbyeše so tež wo serbsku wučbu na budyskim gymnasiu prosyc. Deputacija k wudžěłanju tajkeje peticije bu srjedu po jutrach 1848 na winicy wuzwolena a bě tutón dzeń po tajkim tež, kaž so pozdžišo wo tym dale přeswědčimy, za sobustawy gymnasijalneho towarstwa wažny.

Pod staršistwom Šołty njechaše gymnasijalne towarstwo wjacy tak prawje do přědka, kaž hač dotal. Jeho sobustawy so drje, štož snadno na politiskich mućenjach lětow 1848 a 1849 ležeše, na zjawnych narodnych a politiskich hibanjach Serbow sobu wobdžělichu, nic pak wjacy tak horliwje na bóle čichej džěławosći swjeho towarstwa. Starši Šołta skorži k najmjeńšemu w dnjowniku serbskeho towarstwa a to bórzy wot spočatka swjeho staršistwa sem na liwkosć někotrych sobustawow, kiž njeródnje zhromadizny wopytowachu a so tež z přinjesejnom nastawkow a wudžěłkow komdžachu. Wot wonka sem dosta towarstwo w léce 1848 drje dwójcy nastork, so ze swjowej lethargije zaso pozběhnyć, ale to njepomhaše dołho. Přěni tajki nastork wuńdže wot serbskich seminaristow, kiž běchu so w léce 1848 pod nawjedowanjom Jakuba Krala z Pěskec třěci króc k serbskemu towarstwu na seminaru zjenočili. Či přeprorychu serbske gymnasijalne towarstwo 29. junija na winicu, hdžež běchu wšitcy jara wjeseli. Někotre dny pozdžišo přinđže za serbske towarstwo druhi nastork wot wonka sem, so zaso k horliwišej džěławosći zahoric. Bě to wopyt Khrowata profesora Mato Topalowića, kiž bě přjedy hižom w Lipsku tamnišich šturowacych Serbow mócnje za Słowjanstwo zahorił, a wot tam do Budyšina přišoł, zo by tež tu ze samsnymaj wočomaj widžił, što

Serbjo činja. Jemu k česći bu 12. julija 1848 pod wjedzenjom wučerja Kocora ze Stróže wot serbskich seminaristow a někotrych wučerjow mały serbski koncert w podjanskej šuli wotdžeržany a potom džěchu serbscy gymnasiastjo a druzy Serbjo z Budyšina atd. z nim na winicu, hdžež přítomni při słowjanskich spěwach a bratrowskim rozmłowjenju rjany wječor přebuchu a so na ryčach a južnosłowjanskich spěwach svojeho žadneho słowjanskeho hosća za dališi přichod posylnichu. Hač runje běchu tu tež nimale wšitke sobustawy serbskeho towarstwa na gymnasiju přítomne a so swojeje serbskosće wjeselachu a hordžachu, dha bu tola bórzy po tym, jako zaso k džělu přińdže — wšitko zabyte. Lěnjosé a zasparnosé wobłže přeco dale a bóle jednotliwe sobustawy towarstwa a zhromadźizny buchu njeródnje dale wopytowane, tak zo sebi starši Šolta, snadno kusk nahleho temperamenta, na posledku žaneje druheje rady wjacy njewjedžeše, hač zo 18. decembra 1848 swoje zastojnstwo zložil a z towarstwa wustupi. Bě to tež wopaki puć k zahorjenju jednotliwych zasparych sobustawow towarstwa, dha wón po nim tola to docpi, zo dyrbjachu druge sobustawy towarstwa k najmjeńšemu bjez sobu wobradzić, što ma so dale z towarstwom a z jeho knihownju stać. 12. dzeń wulkeho rózka 1849 zawoła tehodla tež knihownik towarstwa Ernst Mróz z Huciny wšitke sobustawy towarstwa hromadu a jednaše z nimi dla jeho dališeho wobstaća. Dokelž so wšitke sydrom sobustawy za dališe wobstaće wuprajichu, bu nowy starši wuzwoleny a to Jan Sowa z Blócan. Nowy starši Sowa dawaše sebi z woprědka wšu móžnu prócu, mrějace towarstwo zaso wožiwić. Zo by wjacy sobustawow dostało, dowoli towarstwo najprjedy třom šulerjam štwórteje klasy, zo smědžachu do towarstwa přistupić a potom založil so tež zaso z nowa towarstwowy časopis 'Tydzenik', kiž bě so lěto prjedy hižom wudawał, ale najskerje pozdžišo zašol. Jeho redaktorstwo wza Mróz I. na so a wšitke sobustawy slubichu, zo chcedža, hdyž rjad na nich

přinďte, do tuteho časopisa přinoški napisac. Dale bu na Sowiny namjet k zbudženju noweho serbskeho žiwjenja w towarštwje wobzanknjene, srjedu po jutrach zaso, kaž bě so to w prjedawšich časach stało, prjedy hač bě so Maćica serbska založila, wosebity swjedžen k česći založenja serbskeho towarštwja z hosćinu na winicy wotdźeržeć, na kotrymž měło so towarštwjo zaso in pleno wobdźělic a wšitke prjedawše sobustawy teho sameho, kaž tež někotři druzy horliwi Serbja, kiž njeběchu sobustawy towarštwja byle, přez listy a kharty přeprosyc. Tajki swjedžen bu tež 11. hapryla 1849 wječor po skónčenju hlowneje zhromadźizny Maćicy woprawdže wot towarštwja na winicy wotdźeržany. Po doholětnym přetorhnjenju bě tutón serbski wječor zaso gymnasijskemu towarštwju a jeho naležnosćam poswjećeny. Jako bě so wječor hosćina, na kotrejž so wjele starych sobustawow gymnasijskeho towarštwja a tež nimale wšitcy jeho založerjo wobdźělichu, započala, wustupi najprjedy starši towarštwja, Sowa, z dlěšej serbskej ryču, w kotrejž na wocucenje Serbowstwa a založenje towarštwja před dzesac lětami spomni a wo dotalnym skutkowanju teho sameho ryčeše a naposledku na dališi kčew towarštwja a cyłego Serbowstwa slawu wunjese. Potom buštaj dwaj towarštwowaj spěwaj, kotrajž bě towarštwjo ze swojeho archiva čišćeć dalo*, spěwanaj a dale ryčachu a wunjesechu wšelake slawy na towarštwjo atd. kand. Imiš, Dr. Pful, duch. Bróska, duch. Scileř, wučer Kochta, gymnasijsk Mróz III. a druzy, tak zo so při tutej hosćinje, při kotrejž na ničim hač na jědži njepobrachowaše, hodžinki jara ruče minychu. Połnoc bě dołho nimo, jako so naposledku posleni rozeńdzechu. Tutón založenski swjedžen serbskeho towarštwja bě na dołhe lěta posleni, kiž so swječeše, přetož hač runje su pozdžišo, haj hač do džensni-

* Spěwy při dzesatym swjedženju založenja serbskeho towarštwja na budyskim gymnasijsku, spěwane džen 11. haperleje 1849.

šeho dnja, wučeni Serbja kóžde lěto srjedu po jutrach zaso z nowa hromadu přišli, dha sta so to tola wot scěhowaceho lěta 1850 sem jeničcy ‚Maćicy serbskeje‘ dla a z prjedawšich založeńskich swjedzenjow serbskeho gymnasijalneho towarstwa nastachu wot lěta 1850 sem jenož hłowne zhromadźizny Maćicy, na kotrychž so serbske gymnasijalne towarstwo jako tajke wjacy wobdźěliło njeje. A jako z tutym lětom tež Maćica winicu wopuści a swoje hłowne posedženja wot lěta 1851 sem w hosćencu k ‚złotej krónje‘ dzeržeć poča, dha přindže winica, tuto město, hdžež bě, zo tak praju, kolebka młodeho Serbstwa stała, a kiž bě tak husto wot wjeselych spěwow a sławow serbskich towaršow zaklinčalo, a hdžež Krawc, tón muž we ‚bětej fali‘, Serbow tak wutrobnje witaše, tuto město přindže wot 1850 sem pola młodych Serbow, kiž runje wjacy sobustawy gymnasijalneho towarstwa njeběchu, nimalo cyle do zabyća. A to je so kusk wječilo, přetož prajíc so hodži, zo, hač runje smy wot 1851 sem z nowa wjele a wšelakich serbskich swjedzenjow tu a tam swječili, tola skoro při žanym njejsmy tak tunje a woprawdže wutrobne wjesele měli, kaž při tych něhdušich wot lěta 1840—1849 na winicy wobeńdzenych založeńskich swjedzenjach serbskeho gymnasijalneho towarstwa, kotrymž chcychmy z tutym přecelniwy wopomnik stajíc.

My wróćimy so nětko zaso k podeńdženjam serbskeho towarstwa po jutrach 1849. Hač runje běchu so při jeho džesatym založeńskim swjedzenju, kiž bě so runje hakle swječil, wšelake rjane přeca za dališi kćew towarstwa slyšeć dale, dha so te same tola cyle nje-dopjelnichu, a hač runje běchu so tež jednotliwe sobustawy towarstwa při swjedzenju samym khětro za towarstwo zahoriłe, dha to tola žanu prawu wobstajnosć a traće njeměješe. Bórzy po swjedzenju namaka so zaso nowa njerodnosć a lěnjosć do towarstwa a jednotliwym sobustawam poča wopytowanje zhromadźiznow a džělanje w serbskej ryči přeco bóle a bóle wostudniše być. Teho-

dla bu hižom wot kónca hapryla sem za tydzeń jenož jena jenička serbska hodžina dđeržana a tež w tutej čakaše starši husto dosć podarmo na džěla a sobustawy. Jeho skórzby, zo móže ryćeć, kaž chce, zo móže prosyć abo swarić, zo to wšo ničo njepomha, so w dnjowniku wospjetuja a srjedź novembra dyrbyeše ‚Tydženik‘, towarstwowy časopis, z nowa zastać wukhadźeć, dokelž nchtó njechaše wjacy nastawki do njeho pisac. Tola měješe towarstwo w tutym času hišće kusk žiwjenja w sebi, tak zo to lěto hišće njewusny. 4. oktobra 1849 bě wjele bóle sobu na winicy zastupjene, hdžež bu tehdom wot lipsčanskich a pražskich serbskich študentow, wot budyskich a khoćebuzskich gymnasijastow a wot serbskich seminaristow z Budyšina a ze Stareje Darbny nowe serbske zjenoćenstwo ‚lipa serbska‘ založene, kotrejež starši bu študenta Buk z Prahi, pismawjedźeř pak študenta Sommer z Lipska. Najwosebniše wotpohladanje tuteho noweho serbskeho towarstwa bě te, jednotliwe serbske towarstwa bjez študowacymi Serbami krućišo zjenoćić. To dyrbyeše so docpić přez wzajomne listowanje bjez jednotliwymi serbskimi towarstwami w Lipsku, w Prazy, w Budyšinje a w Khoćebuzu a přez wotdđerženje lětneho wulkeho serbskeho kommerša abo někajkeje drugeje študentskeje zabawy w michalskich próznych. Přeni tajki zabawny wječor ‚lipy serbskeje‘ bu hnydom 4. oktobra po dowuradženju wustawkow na winicy wotdđeržany a běchu při nim zastupjerjo a wotpóslani wšitkich přjedy pomjenowanych serbskich towarstwow přítomni, kotrymž so wšitkim tajke krućiše zjenoćenje a serbska zabawa při nim wubjernje spodobaše. Wot nětka měješe tehodla tež serbske towarstwo na gymnasiju zaso, kaž w přěnych časach swojeho wobstaća, swoju wosebitu korespondencu a dostawaše listy z Lipska, z Prahi a z Khoćebuza, do kotrychž městow měješe naspjet pisac. Z tuteho časa su někotre krasne listy w aktach serbskeho gymnasijalnego towarstwa zakhowane, ale hdyž

z tutymi krótke liséiki gymnasijalneho towařstwa w aktach lipsčanskich a pražskich Serbow přirunamy, dha činimy z tajkeho přirunanja jenož to zrudne zhonjenje, zo čim rjenišo towařstwa w Lipsku a w Prazy atd. kčějachu, čim bóle hinješe tehdom hižom tajke towařstwo w Budyšinje. Podarmo bě, zo pražske towařstwo w swojim přěnim lisé na budyske pisaše:

Krasnu lipu wobstupajmy,
Lubi bratřa Serbowscy!
Towařsnje sej přisahajmy
Wěčnu swěru Łužicy!

Budyske towařstwo khorješe dale a jenož hišće junkróc wocući w nim stary serbski duch, kiž bě tak dołhe lěta w towařstwje knježił a to same za Serbowstwo zahorił. Bě to 10. decembra 1849, na kotrymž dnju jedyn horliwy sobustaw towařstwa, Mróz III. z Hodžija, kiž tehdom wot šule woteńdže, towařšow wokoło sebje w třoch lipach zhromadži, zo by so z nimi posleni króc hišće zawjeselił a potom rozžohnował. Wot tuteho dnja hač do 3. małego rózka 1853 — altum silentium, k najmjeńšemu po dnjowniku serbskeho towařstwa, w kotrymž Sowa swoje zapisowanje z tymi słowami skónči, „zo w lěće 1850 žane zhromadžizny towařstwa dzeržał njeje, dokelž měješe syte džělać, hdžež žana lubosć k wěcy njebě“.

Jenož po mjenje wobsteješe towařstwo nětko dale. So wosebje k zwučowanju w serbskej ryči, kaž w prjedawšich lětach zhromadžować, njedzeržachu jeho sobustawy wot lěta 1850 sem snadno tež tehodla wjacy za tak nuzne, dokelž bu wot Jana 1850 sem, kaž bě wo to serbski lud w swojej wulkej peticiji wot lěta 1848 prosył, serbski wučer na budyskim gymnasiju postajeny, k. J. E. Smoleř, kiž rodzenym Serbam na gymnasiju kóždy tydzeń dvě serbskej hodžinje dawaše, a runje tak wjele tež Němcam, kiž chychu serbscy wuknyć. To snadno bě sobu přičina, čehoždla serbske towařstwo ničó wjacy nječinjaše. Zo pak so wone w tutym času tola

hišće pro forma k žiwym wustawam ličeše, wopokazaja listy druhich serbskich towařstwow, kiž so tež w léće 1850 na budyske towařstwo pisachu. Z tutych listow je pak teho runja jenož skóržba na njerodnosć a liwkosć budyskeho towařstwa k słyšenju. Jeho liwkosć bě tež sobu na tym wina, zo ‚lipa serbska‘, kiž 2. oktobra 1850 swoju druhu hłownu zhromadźiznu na winicy dzeržeše, na tutym dnju zaso zańdže. Hač runje běchu mjenujcy tehdom wšitke, tež khoćebuzske towařstwo wotpóslanych na winicu pósłale, dha pobrachowaše tola najbližše, budyske towařstwo. Jenož jedyn jenički sobustaw teho sameho bě na swoju samsnu ruku přišoł. Wšitcy přítomni wuprajichu so tehodla za to, zo je najlěpje, hdyž so wot teho, štož ‚lipa serbska‘ chcyše, zaso wothlada. Na město ‚lipy serbskeje‘ bu na tutym dnju ‚wubjerk k wudawanju serbskeho almanacha‘ wuzwoleny, kotryž chychu zjenoćene serbske towařstwa lětnje wudawać a w kotrymž chychu najlěpše wudžělki swojich sobustawow wotčišćeć dać. Tola tež almanach pozdžišo ženje wušoł njeje, dokelž bě jenož hišće lipsčanske a pražske towařstwo džělawe.

Po zańdženju lipy serbskeje móžeše budyske serbske towařstwo prawje z měrom dale spać, dokelž bě tež posleni nastork wot wonkach prječ, kiž budžiše je ze spanja budžił. Tehodla so tež dziwac njetrjebamy, hdyž je hač do léta 1853 w spanju nadeńdzemy. Jako bě jutry 1851 jeho dotalny starši Sowa z Budyšina wotešoł, bu drje, kaž so zda, nowy starši wuzwoleny, kiž tež knihownju k sebi wza, ale to wšitko bě jenož pro forma. K najmjeńšemu dnjownik towařstwa z tuteho časa ničo wo džělawosći serbskeho towařstwa powjedać njewě. Wjele skerje dopokaže nam jedyn list, kotryž lipsčanscy Serbjo, kotrymž bě wotemrjeće budyskeho towařstwa žel, 18. junija 1851 do Budyšina pisachu, zo serbske towařstwo w Budyšinje tehdom w hłubokim spanju ležeše a zo tež jeho knihownja w najlěpšim rjedze njebě. Lipsčanscy

Serbjo, kiž chcychu, hač runje bě lipa serbska zašla, z budyskim towarstwom tola we wěstym zwjazku zawostać, dokelž z njeho nowe sobustawy za swoje towarstwo w Lipsku wočakowachu, njezwěrichu sebi tehdom hižom swój list na towarstwo adressować, ale jenož na jednotliwych serbskich gymnasijastow w Budyšinje, wot kotrychž sebi myslachu, zo móhli snadno sobustawy towarstwa być. W swojim zajimacym lišće, kiž je posleni w přenim zešiwku aktow serbskeho towarstwa w Budyšinje, praja woni: „Lubi bratřa! skoro budžemy dyrbjec počec na kóždeho wosebje wot Was pisac, jelizo chcemy našemu něhdušemu wobzanknjenju na winicy pola Budyšina swěrní wostać, mjenujcy, zo dyrbi kóžde serbske towarstwo kóždemu druhemu junkróc za poł lěta pisac. Haj towarstwu — nic pak jednotliwym Serbam! Ach lubi bratřa, z čěžkej wutrobu dyrbimy jo wurjec — Wy žane towarstwo wjacy nimaće, Wy sće do womory a suroweho sona zapadnyli atd. Tola tež tajke poslenje bratrowske napominanje ze strony lipsčanskich Serbow a něhdušich sobustawow budyskeho towarstwa njepomhaše ničo — societas slavica Budissina spaše dale.

A kak dha to přindže, zo w lěće 1853 zaso z tajkeho dołheho spanja wocuí? Po powjedanju dnjownika serbskeho towarstwa słuša ta česć, zo je towarstwo zaso k žiwjenju zbudził, G. Juliusej Rycérjej z Wóslinka. Jemu to k wutrobje džěše, zo bě to rjane towarstwo tak zahinyło a zo či, kiž dyrbjachu to same wódzíc, tak ničo k jeho pozběhnjenju nječínjachu. Tehodla zhromadzi wón w započatku lěta 1853 serbskich gymnasijastow wyššich klassow wokoło so a wobnowi z nimi, dokelž běchu wšitcy k temu zwólniwi, serbske towarstwo.* Młodžencujo, kiž so tehdom na tajkim wobnowjenju serbskeho towarstwa wobdžělichu, běchu wyše Rycérja scěhowacy: Jan Sommer z Malešec, Jan Hendrich Bjar

* Přirunaj tež: Tydž. Nowiny 1853, čislo 31.

z Praskowa, Bjedrich Robert Imiš ze Smochćic, Khorla Adolf Mička z Minakała, Handrij Jenko z Radski, Gustav Šolta z Lipin († 14. jan. 1856), J. Khorla Bohuwěr Pjech z Wuric a Pawoł Guda z Minakała. 3. małego rózka 1853 dźeržachu tute sobustawy wobnowjeneho towarstwa zaso přenju zhromadźiznu a wuzwolichu sebi Ryćerja za staršeho, Sommera pak za podstaršeho a pokładnika. Serbske zhromadźizny buchu wot nětko sem zaso kóždy tydžeń junkróć a to pónđzelu popođnju wotdźeržane a w nich po starym wašnj u serbscy čitane abo nastawki jednotliwych sobustawow přeđzene. Wosebje wužitne za towarstwo bě, zo tehdomniši seminarski wučer J. Buk w Budyšinje husto dosć towarstwo ze swojim wopytom počesći a jemu při wuporjedženju nastawkow a hewak na wšelake wašnje k rucy steješe. A tež to krućeše nowy zwjazk towarstwowy, zo so sobustawy zaso po přikładze ze staršich časow dys a dys na winicy (přeni króć 22. hapryla) skhadžowachu a tam serbscy spěwachu, abo tež hromadze dale won na kraj dźěchu, na přikład na daloku blejchu, do njezdašowskeho doła atd. a so při tajkich wukhodženjach serbscy rozryčowachu a na serbskim spěwje zwjeselachu.

Jutry 1854 poda so starši Ryćer do Lipska a na jeho město wza staršistwo na so Jan Sommer z Malešec. Wón bu 8. meje 1854 w přenjeji zhromadźiznje towarstwa za staršeho wuzwoleny a Bjar za jeho naměstnika. W tym poľće Sommeroweho staršistwa bu 10 zhromadźiznow dźeržanych, kiž pak běchu wosebje jenož wot horliwišich sobustawow towarstwa, wot Sommera a Sykory z Malešec, Bjara z Praskowa a Imiša ze Smochćic wopytowane. Tući štyrjo dźeržachu towarstwo a prócowachu so pilnje kaž w serbskej, tak tež, štož so drje doľho wjacy w towarstwje stało njebě, w českej ryči. Knihownju, kotraž bě khětro w njeporjedze, spyta w tutym času sobustaw a knihownik Imiš zaso po možnosći zřadować.

Jako bě starši Sommer na Michała 1854 Budyšin a

towařstwo wopuřil, wostachu w towařstwje jenož hiřce tři horliwe sobustawy, kiž mějachu lubosć k towařstwu a wot kotrychž bě k dočakanju, zo móhli něšto za daliře wobstaće towařstwa činić. Běchu to Jan August Sykora z Malešec, Jan Hendrich Bjar z Praskowa a Bjedrich Robert Imiš ze Smochćic. Tutyh třoch zawoła, zo njeby towařstwo zaso wusnyło, kaž so to tehdom stać hrožeše, prjedawši sobustaw towařstwa, kandidata duchownstwa K. A. Jenč w Barće, 18. septembra 1854 do Imišoweho wobydlenja hromadu a rozestaja jim wužitk a nuznotu serbskeho towařstwa a prošeše, zo bychu so tola za jeho daliře wobstaće starali. Wšitcy tři slubichu, zo chcedza towařstwo dale zdźeržeć pytać a zo chcedza tež ze swojimi druhimi serbskimi sobušulerjemi na gymnasiju ryčeć a jich za towařstwo zaso zahorić pytać. Potom bu Sykora za staršeho, Bjar za podstaršeho a Imiš za knihownika a pokładnika wuzwoleny. A woprawdže, próca, kotruž bě sebi prjedawši sobustaw Jenč wo wobnowjenje towařstwa dał, njebě podarmo nałożena, přetož k najmjeńšemu tři lěta dolho a wosebje tak dolho, hač běštaj Sykora a Bjar w towařstwje, kčěješe tuto zaso hač najrjeńšo a bě we wšelakim nastupanju zaso podobne towařstwu w staršich časach swojeho wobstaća. Towařšow, kiž so tym třom horkach hižom pomjenowanym přizanknychu, njebě drje wjele, ale jenož Mička, Jenko, Šořta a Pjech běchu so hiřce zwólniwi wopokazali, zhromadźizny serbskeho towařstwa wopytować, a tež wot tutyh wotskočichu pozdžišo hiřce někotři. To pak staršeho a tych druhich njezamyli, dale towařstwo dźeržeć, ale ta mała črjódka džělaše za to čim pilnišo. Ju za dališu džělawosć za Serbowstwo a za pilne wothladanje swojeho towařstwa zahorić, da sebi tehdom wosebje jedyn žitawski serbski gymnasijast, J. M. Brósk z Budestec, naležane być, kiž bě w cuzbje ze samsneho zhonjenja znać nawuknył, kak hubjenje to je bjez serbskeho towařstwa. Wón a jeho tež w Žitawje přebywaćy sobušuler Pawoł Guda

z Minakała, wobaj něhdušej sobustawaj budyskeho serbskeho towarstwa, počestaj w tutym času (kónc lěta 1854) pilnje na budyske towarstwo pisac a so z nim k najmjenšemu listnje rozryčować a přez to w serbsčinje wudokonjeć, hdyž to ertnje wjacy tak móžno njebě. Tajke listowanje přiwjedže tak derje žitawskeju Serbow, kaž tež budyske towarstwo na tu mysl, zaso bjez šudowacymi Serbami a towarstwami na universitach, gymnasijach a seminarach bližše zjenoćenje sćinic a z nowa lipu serbsku založić, kaž bě ta sama w lětomaj 1849 a 1850 kćěła. K temu dachu tež budyscy serbscy seminaristoj sobu nastork, kiž běchu so we wulkim różku lěta 1855 z nowa zjenoćili a bjez sobu [štwórty króć] serbske towarstwo pod mjenom „serbska jednota“ a pod nawjedowanjom Mich. Jěrmusa ze Sokolcy a Aug. Knothy z Minakała založili. K swojim zhromadźiznam, kotrež dys a dys na winicy dźeržachu, přeprašachu tuć tež serbske gymnasijalne towarstwo. To wšitko pomhaše k temu, zaso na založenje lipy serbskeje myslić, a bu tehodla tež 3. wulkeho różka wot budyskich a žitawskich Serbow zhromadźizna na winicy wotdźeržana, w kotrejž bu lipa serbska z nowa založena a jeje wustawki wobradžene. Ale tež tón króć njeprjindže lipa k žanemu prawemu roscenju, ale steješe jenož hač do 3. oktobra, na kotrymž dnju so, kaž w léce 1850, z nowa jako štom pokaza, kiž žaneje mocy k žiwjenju w sebi njeměješe. Tež serbskich seminaristow jednota so hižom jutry 1855 zaso do różnoty přewobroći a tak bě gymnasijalne towarstwo bórzy zaso jenož same na so pokazane, kaž hdy prjedy. Jenož ze žitawskimi buchu druhdy hišće listy wuměnjowane, tak dołho hač Brósk na žitawskim gymnasiju bě.

Po jutrach 1855 bu na město Sykory, kiž pak hišće w towarstwje wosta, nowy starši Jan Hendrich Bjar z Praskowa wuzwoleny. Bě to jara dobry a wučeny starši a towarstwo wjeseleše so pod jeho wodženjom rjanaheho kćěwa. 6. junija wopytachu někotre sobustawy to-

wařstwa zaso Čornobohowu horu, ťtož so ze strony towařstwa za wjele lět wjacy stało njebě a zanjesechu na nej swoje serbske spěwy. Někotre měsacy pozdžišo widžeše zaso winica w svojich rumach mažu črjódku našich Serbow. K nim běštaj so hišće přizanknyłoj ťtudentaj Sommer a Gólč z Lipska a gymnasijast Brósk ze Žitawy. Bě to 3. oktobra 1855. Wot lětneho swjedženja lipy serbskeje, kiž dyrbyeše so tu tón samy džen swječić, njebu pak ničo, dokelž běchu pražscy Serbjo wonkach wostali. Tehodla so tu přítomni po móžnosći sami za so wjeselachu a wróćichu so z tym přeswědčenjom, zo za lipu serbsku hišće zemja bjez młodymi ťtudowacymi Serbami dosć přihotowana njebě.

Po Michale 1855 stupi zaso wjacy nowych sobustawow do serbskeho towařstwa, tak zo móžeše to same z wjacorymi a nowymi mocami džělać. Cyłu zymu bu nětko pilnje džělane, čítane a serbscy pisane a starši Bjar njelutowaše žaneje prócy, sobustawy w serbskej ryči a wosebje w serbskim pisanju wudokonjeć. So raz zjawnje před svojimi wučerjemi a sobušulerjemi jako Serbjo pokazać a slyšeć dać, poskići so sobustawam towařstwa džen 31. wulkeho rózka 1856 přihódna skladnosć. Knjez subrektor Jähne swjećeše na tutym dnju swój 25lětny jubilaem jako wučef na budyskim gymnasiju. Při zjawnym kommeršu, kiž bu wječor teho sameho dnja w Třělanach wotdžeržany a tež wot wučerjow wopytany, spěwachu sobustawy serbskeho towařstwa tež serbske spěwy, bjez kotrymiž so wosebje ‚lubka lilija‘ Němcam najbóle spodobaše, tak zo ju mnozy wot nich sobu spěwachu.

Swoje staršistwo zloži Bjar 25. małego rózka 1856, dokelž chcyše so po jutrach do Lipska podać. Na tym samym dnju swjećeše serbske towařstwo zaso raz swój založenjski swjedžen, ťtož so wot lěta 1849 wjacy stało njebě. Při tutym swjedženju pak, při kotrymž towařstwo, kaž so zda, posleni króc na wińicy, na dołholětnym měsće svojich zhromadnych zawjeselenjow, hromadu přindže,

pokaza so prawje, kak bě wone přez swoju samsnu winu pola Serbow do zabyća přišlo. Bě w přěních časach jeho wobstaća při tajkich založenškich swjedženjach serbskeho towarstwa hornja wulka ľubja na winicy poľna horliwych a wjeselych Serbow, dha bě jich tam 25. maľeho rózka 1856 jenož pjeć, kotrymž so hišće dwaj Židowčanaj přizanknyštaj, kiž běštaj runje na winicy. Tući sedmjo wobeńdžechu wjeseli 17lětny založenški swjedžeń serbskeho towarstwa a wunjesechu při tym prjedawšim, nětčišim a přichodnym sobustawam swojeho zjenoćenstwa wutrobne sławy.

Na Bjarowe město wza tón samy dzeń z nowa staršistwo serbskeho towarstwa na so Jan August Sykora z Malešec a wobkhowa to same hač do Michała 1856. Dokelž bě w hornich klassach gymnasija tehdom tak maľo Serbow, dha buchu po jutrach wurjadnje tež někotři kwartanarjo do towarstwa přiwzaći, kaž bě so to prjedy něhdy hižom stało. Přistupichu na dobo šesćo młodži Serbjo, tak zo měješe towarstwo nětko zaso přez 10 sobustawow. Budžichu wšitcy wot tych nowych prawu horliwu serbsku wutrobu a ľubosć k towarstwu sobu přinjesli, dha budžiše to same tež dale na tym skhodženku stejo wostać mohło, na kotryž běštaj jemu Bjar a Sykora dopomhaľoj. Ale wjele wot tych nowych sobustawow běchu ľiwcy za Serbowstwo a za towarstwo, tehodla wobsta tež towarstwo jenož hišće krótki čas. Sykora je dzeržeše hač do swojeho woteńdženja do Lipska, nazymu 1856. Jako je wopušći, widžeše snadno hižom z daloka te njewjedro, kiž so z nowa na serbskim towarstwje hromadu čehnješe a jemu ze skaženjom hrožeše. Zo by tajki strach wot towarstwa wotwobročil, napominaše je při swojim woteńdženju wutrobnje, zo njebychu jeho sobustawy temu dobremu mjenu, kiž bě serbske towarstwo tak doľho mělo, zańć dale, ale pytaľe to same towarstwu zdzeržeć. Wudokńejće so w serbšćinje a njebudžće ľiwcy. Serb, kiž Serbstwo njehaji, njeje hódny,

zo Serb rěka a zo je wot serbskich staršich rodzeny, wot staršich, kotrychž wótcow sława něhdy pře wšě kraje džěše' — to běchu poslenje słowa, z kotrymiž Sykora towařstwo wopuści a jeho dnjownik skónči. Ale kak dołho traješe dha začišć tajkeho wutrobneho napominanja? Lědom poł lěta, hač do jutrow 1857. Tak dołho wobsteješe mjenujcy hišće serbske towařstwo po woteńdženju staršeho Sykory. W tutym poslenim po-
lěće jeho wobstaća bě Robert Imiš ze Smochćic ze staršim a tuteho zapisy do dnjownika skónča so z dru-
him małym rózkom 1857, wopokaz za to, zo towařstwo
njeje dlěje wobstało. Što je jemu k smjerći dopomhało,
njeje z dnjownika k zhonjenju. Mała ličba sobustawow
k najmjenšemu nic, ale kaž w lěće 1850 z nowa — liw-
kosć, njeródnosć a zasparnosć jednotliwych sobustawow.

Tak spaše towařstwo zaso tři lěta hač do decembra
1860. W tutym dołhim času spytachu drje dys a dys
někotři towařstwo zaso ze spanja wubudzić, ale při spy-
tanju tež wosta. Tak spyta tajke wobnowjenje towařstwa
w lěće 1859 sobustaw Hendrich Hurban z Hnašec, ale
podarmo. Druhi króc činješe to něhduši sobustaw to-
wařstwa, kand. duch. J. M. Brósk z Budestec. Jako bě
so tutón z Lipska domoj wrócił a měšćanske wučerstwo
w Budyšinje na so wzał, prašeše so wón hnydom za
towařstwom, kiž bě jemu stajnje na wutrobje ležało.
Jako wón k swojej zrudobje słyšeše, zo spi, zhromadzi
wón 31. měrca 1860 jeho něhduše sobustawy a z nimi
někotrych druhich serbskich gymnasijastow wokoło so
a wobnowi z nimi serbske towařstwo. Za staršeho teho
sameho bu Emil August Kröhna z Budyšinka a za pod-
staršeho Jan Gustav Hermann Khróstak z Worcyna a za
knihownika Handrij Khěžnik z Budyšina wuzwoleny.
Kand. Brósk wotdźerža po jutrach 1860 sam někotre
zhromadźizny z nowym towařstwom, ale bórzy zhubi so
zaso z towařstwa wša horliwosć; wone so njebě hišće
wuspało, ale runaše so člowjekej, kotrehož rano jasna

pruha skhadžaceho slónčka, kiž jemu do wočow padnje, wubudži a kiž sebi pócnje woči rybować a při tym so na druhu stronu lehnje a zaso drěmać pócnje. Tak drěmaše tež towařstwo z nowa hać do decembra 1860. Přez njewustawacu prócu kand. Bróska zhraba pak so tola naposledku z nowa ze spanja a wuzwoli sebi decembra 1860 nowuju staršeju, mjenujcy Křesćana Morica Nächstera z Hućiny za staršeho a Ernsta Bohaboja Gudu z Komorowa za podstaršeho a pismawjedžerja. Pod nowe wustawki, kiž buchu wuradžene, podpisa so 15 sobustawow, wopokaz za to, zo njebě towařstwo dla małeje ličby Serbow na gymnasiju tak doľho spało. Tući 15, kiž serbske towařstwo wobnowichu a 14. decembra 1860 zaso přenju zhromadźiznu teho sameho wotdžeržachu, běchu: Nächster z Hućiny, Guda z Komorowa, P. Thiema a R. König z Barta, J. Hurban z Hnašec, Ackermann z Wósporka, Kanig z Klukša, Liška z Hodźija, Kalich z Lutyjec, Rycer z Budestec, Khěžnik z Budyšina, Ph. Voigt z Hrodźišća, Krušwica z Dolheje Boršće, Mrózak z Wulkich Zdžarow a Krügař z Poršic. Bjez tutymi bě drje wjele kwartanarjow sobu, štož pak bě k wožiwjenju towařstwa jara wužitne, dokelž bě runje bjez tutymi wjele nowych rychłych mocow. Zhromadźizny tutech młodych Serbow njebuchu pak nětko wjacy, kaž bě so to předy přeco stało, w primje wotdžeržane, ale w domje knihownika Khěžnika. W tutech zhromadźiznach, kiž buchu tež druhdy wot přjedawšich sobustawow towařstwa a druhich horliwych Serbow z Budyšina wopytane, so při započatku a kóncu někajki serbski spěw spěwaše a potom buchu wudžělki jednotliwych sobustawow přehladane, z Łužičana a z druhich nowišich serbskich pismow čitane, serbscy deklamowane a pisane a wšelake naležnosće towařstwa rozpomnjene. Tež bu tu wobzanknjene, zaso raz srjedu po jutrach založeński swjedžen towařstwa swjećić a k njemu starše sobustawy towařstwa přeprósyc. To so sta 3. hapryla 1861, na kotrymž dnu

so wjele sobustawow towarstwa a tež někotre prjedawše sobustawy teho sameho a druzy Serbjo po skónčenju maćičneje hlowneje zhromadžizny w hosćencu k złotej krónje zeńdze a so na nowym woźiwjenju serbskeho towarstwa a jeho 22lětneho wobstaća wjeseleše. Podstarši towarstwa, Guda, da při tym rozprawu wo towarstwje a jeho skutkowanju a jej scěhowachu wšelake sławy na towarstwo atd.

Wot jutrow 1861 hač do lětnych wulkich prózninow wodźeržachu so towarstwowe zhromadžizny dale w domje sobustawa Khěžnika po zwučenym wašnju. Po wulkich prózninach wustupištaj pak z towarstwa jeho dotalnaj wodźerzej Nächstera a Guda, přeniši, dokelž cheyš e w krótkim času swój posleni šulski examen wotpołožiť a so do Lipska podać. Towarstwo wuzwoli sebi tehodla augusta 1861 noweho staršeho, K. A. Kalicha z Lutyjec, a noweho podstaršeho, H. Khěžnika z Budyšina. Potom buchu te pod staršistwom Nächstera wudźělane wustawki trochu přeměnjene a postajene, kak wjele ma so wot žaneho sobustawa do pokładnicy, kiž bu Hurbanej z Hnašec přepodata, wotedawać. Serbske zhromadžizny buchu kóždy wutoru wječor w 6—7 dale pola Khěžnika wodźeržowane a k pilnemu zwučowanju w serbskej ryči nałożowane. Prjedawši starši towarstwa, Nächster, kiž, hač runje wjacy sobustaw towarstwa njebě, tola hišće z lubosću na towarstwje wot njeho wobnowjenym wisaše, přihotowa jeho sobustawam krótko prjedy swójeho woteńdženja do Lipska, w oktobru lěta 1861, hišće rjanu a wjeselu zabawu w Hornjej Hórey, wot kotrejež so wšitcy džakowni přećiwo swójemu sobutowaršej a z nowa zahorjeni za swóje towarstwo wróćichu.

Novembra 1861 hromadžowachu towaršojo bjez sobu přinošk za Budarjowy wopomnik w Budestecach. Zhromadžizny buchu bjez přetorhnjenja wot staršeho Kalicha hač do 17. małego rózka 1862 dale dźeržane. Te same wopytowaše w zymje 1861—62 husto dosć tež k. vikar

Hórnik w Budyšinje, štož bě sobustawam towařstwa jara lubo, dokelž wot njeho wšelake powučenje dostachu a móžachu z jeho pomocu swoje nastawki skerje wot zmólkow wučisćić. Hać dotal bě so towařstwo přeco w domje swojeho knihownika a sobustawa Khěžnika zhromadźowało, hdžež běchu so jeho sobustawy tež w serbskim spěwanju zwučowałe. Jako běchu tam tež 17. małego rózka 1862 hromadže pobyli a so po wuspěwanju někotrych serbskich spěwow a po přehladanju swojich nastawkow a po přečitanju Łužičana zaso džělili, njemysleše sebi tehodla wěsće hišće žadyn wot nich, zo běchu tam posleni króc hromadže pobyli, haj zo dlěje hač léto wjacy jako towařstwo hromadu njepřindu. A tola sta so tak. Towařstwo serbskich gymnasijastow je wot 17. małego rózka 1862 hač do jutrow 1863 zaso wotpočowało. Na tym pak njeběše tón króc tak liwkosć abo njeródnosć jeho sobustawow wina, ale wjele bóle zwonkomne zadžěwki. Najprjedy woteńdže mjenujcy w tutym času dotalny knihownik towařstwa, Khěžnik, z Budyšina a poda so na žitawski gymnasij. Přez to zhubi serbske towařstwo, kiž bě so přez léto w jeho domje skhadźowało, městno, na kotrymž by so dale zhromadźować mohło. Tež njechaše nowy rektor gymnasija, k. prof. Palm, kotremuž drje so ta wěc prawje rozestajała njebě, skhadźowanja towařstwa po dotalnym wašnju wjacy dowolić. To wšo bě na tym wina, zo towařstwo hač do jutrow 1863 wotpočowaše. Wokoło jutrow 1863 pak dosta towařstwo wot knjeza rektora, kotremuž bě bjez tym starši towařstwa, Kalich, wotphladanje a dotalne skutkowanje towařstwa rozestajał a z kotrymž bě teje sameje wěcy dla tež wučer serbskeje ryče na gymnasiju, knjez diakonus Mróz, jednał, dowolnosć, zo smědžeše zaso po starym wašnju w jenej klassy gymnasija swoje zhromadźizny wotdzeržować a so pod dohladowanjom swojeho serbskeho knjeza wučerja zaso po starym wašnju w maćeřnej ryči zwučować. Za tajku do-

wolnosť džakomni wobnowichu nětko prjedawše sobustawy serbskeho towařstwa po jutrach 1863 hnydom zaso svoje towařstwo, wuzwolichu sebi prjedawšeho staršeho Kalicha z nowa za swojeho přnjeho a E. O. Mrózaka z Wulkich Zdžarów za swojeho druheho předsydu, za pismawjedžerja pak E. J. Hadanka z Wulkeho Parcowa. Pod tutym předsydstwom wobsteji towařstwo hač do džensnišeho dnja a džerži po starym wašnju zaso po móžnosći kóždy pjatk wot 4—5 svoje zhromadžizny, w kotrychž sobustawy druhdy tež knjez diakonus Mróz ze swojim wopytom zwjeseli a jim ze swojej radu k rucy steji. Přez jeho starosć bu jim tež lětsa pječadwacycílětny založeński swjedžen serbskeho towařstwa k wjeselenu jubilejskemu swjedženju sčinjeny. Něhduše sobustawy teho sameho chcychu drje tutón swjedžen na někajke zjawne wašnje swječić, štož pak wosebje na tym zadžewk namaka, zo bě přni založer serbskeho towařstwa, k. ryčnik Mosig Kłosopólski w Lubiju, tehdom runje, hdyž dyrbyeše so jubilej swječić, na dlěšim pućowanju do Egip-towskeje a do khwalobneho kraja. Teje a druheje winy dla wobzanknychu dohladowar a protektor serbskeho towařstwa a z nim tež jeho sobustawy, pječadwacycílětny jubilej serbskeho towařstwa prjedy wšeho jenož čicho wobeńć. Wuzwoleny bu k tajkemu swjedženjej 24. džěn hapryla 1864, jako tón džěn, na kotrymž bě před 25 lětami přni založer towařstwa, k. Mosig Kłosopólski, k tehdomnišemu rektorej Siebelisej šoľ a pola njeho wobtwjerdženje towařstwa wuprosył. 24. džěn hapryla padže lětsa na njeđzelu Kantate a kak bu tehdom jubilej towařstwa swječeny, to wopisuja nam lětuše Serbske Nowiny w 19. čisle na tuto wašnje. Popoľdnu po pječich hodžinach zhromadžichu so w sali gymnasija k. diak. Mróz, protektor towařstwa a sobustawy teho sameho. Jako bě so swjedžen z wuspěwanjom khěrlušoweje štučki wotewriľ, wuspěwa k. Mróz mócnu modlitwu za dališe wobstaće towařstwa. Potom wustupi starši, primanař Kalich z Lu-

tyjec, a dzeržeše swjedzeńsku ryč, w kotrejž swojich towaršow na to pokaza, što je wotpohlad a wužitk serbskeho towarstwa, jich napominajo, zo bychu so swěru dale w swojej maćérnej ryči wudokonjeć pytali. Po nim poda podstarši, primanař Mrózak z Wulkich Zdžar, rozprawu wo wobstaću a skutkowanju towarstwa a naposledku přednjese sekundanař Krušwica z Dolheje Boršće spěw wo Serbowstwje. Swjedzeń bu z wuspěwanjom přenjeje štučki khěrluša: ‚Njech Bohu džakuje‘ skónčeny.

Tola nic jenož w tutym duchownym nastupanju so swjedzeń swjećeše, ale tež w materialnym. Běše mjenujcy knjeni mandželska k. diak. Mróza sobustawam towarstwa krasnu wječěr přihotowała, při kotrejž so hišće we wjeselu a radosi z někotrymi sławami na towarstwo spomni.

Tež my so tudy na kóncu našeho wopisanju 25lětnych stawiznow serbskeho towarstwo tamnym sławam přizanknjemy, kiž buchu na jeho jubileju na dališe wobstaće a kćenje towarstwa wunjese. Haj Bóh žohnuj dale to same a wobradž jemu stajnje pilne sobustawy, kotrymž Serbow zbože na wutrobje leži, zo njeby něhdy, hdyž so za 25 lět zaso něchtó na wobdžělanje jeho dališich stawiznow da, rěkało: serbske towarstwo je spało abo wone je pod tymi a tymi Serbami zašlo!

Prašamy so naposledku hišće za wužitkom serbskeho towarstwo a hač je so tajki za te 25 lět pokazał, abo nic, dha njemóžemy hinak, hač prajić, zo je so tuto towarstwo jako jene z najžohnowanišich nowišich wustawow bjez Serbami wopokazało. Serbstwo ležeše hišće w najhlubšim spanju, jako bu towarstwo založene a wosebje tajkich, kiž so přez pismowstwo za jeho pozběhnjenje starachu, bě mało. Wo serbskej literaturje njemóžeše so skoro hišće ničo ryčec, teho runja nic wo serbskim časopismowstwu, wo serbskim słowniku atd. A nětko po 25 lětach, kak je to wšitko hinak! Nimale wšitke wotnohi pismowstwa su nětko tež w serbskej ryči plóдне.

my mamy časopisy, spěwy a pěsnje, serbske stawizny, serbski słownik a hromadu powučacych a zabawnych pismow. A što su či, kiž su to wšitko wobdžělali? Njejsu to z wjetša wšitko něhduše sobustawy serbskeho gymnasijalneho towarstwa? Z tuteho towarstwa su najpilniši serbscy spisowarjo wušli, z njeho je so nowy porjedzeny serbski prawopis po Serbach rozšěrił, w nim je serbski spěw zaso žiwjenje dobył, wone je dołhi čas druhim horliwym serbskim wótěincam jako centrum noweho serbskeho žiwjenja služilo, wokoło kotrehož su so zhromadźowali a na kotrymž su so za dališu džělawosć za Serbow zahorili, přez nje su druzy Słowjenjo zaso na Serbow kedźbować počeli, wone je nastork dało k založenju Maćicy a druhich podobnych serbskich towarstwow a wotrjadow a k wožiwjenju lipsčanskeho serbskeho towarstwa. Jemu mamy so z jenym słowom z wulkeho džěla za to džakować, zo su so k najmjeńšemu młódši serbscy wučeni mužojo zaso jako Serbjo čuće nawuknyli, zo su woni za Serbstwo džělać započeli a zo je so přez to serbski lud a serbska ryč na tón skhodzenk pozběhnyła, na kotrymž nětko steji. A wyše teho je serbske gymnasijalne towarstwo zwjazk přecelstwa bjez młodymi študowacymi Serbami kručilo a někotremužkuliž wot nich wjesele a radostne hodžinki přinjesło, na kotrež so nětko hišće, hdyž je žiwjenja khutnosć jemu čolo zmorščilo, z radosću dopomni.

Je so po tajkim serbske towarstwo na gymnasiju za te 25 lět swojeho wobstaća tak wužitne a za cyłe Serbowstwo žohnowane wopokazało, dha je wone tež hódne, zo dale wobsteji. A teho dla, serbscy młodžencojo, nětčiše a přichodne sobustawy teho sameho, njedajće jemu přez wašu winu zańć a njesčińće sebi tu hanibu, zo dyrbjeli w přichodnych stawiznach serbskeho towarstwa jeho k rowunjeseerjo rěkać. Prócujeće so wjele bóle ze wšej pilnosću wo to, zo by vaše towarstwo swoju staru khwalbu wobkhowało a zo by so tež přichodne 25 lět tak wjele

žohnowanja z njeho na serbski lud wulało, kaž zańdžene 25 lět. Serbstwo budže wam za to dżakowne a waše mjena budža so z česću zapisować do jeho stawiznow a do stawiznow wašeho towarstwa!

Štož nětko hišće knihownju, něhduše a nětčiše sobustawy a nětčiše wustawki towarstwa nastupa, dha damy tež wo tym hišće krótku rozprawu.

Do knihownje towarstwa, kiž so we wulkim, 1846 kupjenym khamorje pola staršeho abo knihownika khowa, je tu khwilu 768 čisłow zapisanych. Wulki džěl tutech knihow, bjez kotrymiž so knihi we wšitkich słowjanskich naryčach namakaju, kaž tež wjele serbskich, němskich a łaćanskich knihi, je do knihownje darjeny a namakamy bjez darićelemi mjena Kollára, Hanki, Čelakowskeho, Čertkowa, Srjeznjewskeho, Bodjanskeho atd., kaž tež mjena serbskich wótčincow Smolerja, Imiša, Kłosopólskeho, Seilerja, Kiliana, Jakuba, Jórdana a druhich a němskich wótčincow Preuskera, Haupta, Rösslera. Škoda jenož, zo je jara wjele knihow přez njerodnosć prjedawšich knihownikow zhubjenych, kotřiž ani to napisali njejsu, komu su je požěili. Druhe su zaso 3—10 lět hižom wupožčene a to na tajkich, kiž sebi, kaž so zda, z wróćenjom tych samych na žane wašnje nuzne nječinja. Zo by knihownja serbskeho towarstwa bórzy zaso do rjada přišla, dha wuprajimy tež tudy próstwu, zo by tola kóždy, kiž ma knihi z gymnasijalneje knihownje požčene, te same bórzy na nětčišeho knihownika Kalicha do Budyšina wróco pósłať.

Sobustawow je towarstwo po svojich zapisach hać dotal 90 měło, wot kotrychž su 80 z towarstwa pak z česću, pak z nječesću, pak samowólnje, pak nuzowani wustupili. Bjez wustupjenymi, prjedawšimi sobustawami towarstwa namakamy mužow wšelakeho powołanja a wšelakeho podeńdženja. Někotři wot nich su wostali, štož něhdy běchu, horliwi Serbjo a naložuja nětko k zbožu Serbowstwa to, štož su w serbskim towarstwje nawuknyli,

druzy zaso — su dawno woliwknyli a njejsu te nadźije dopjelnili, kiž mózachu so po jich něhdušim zmyslenju na nich stajić. Zaso druhich kryje hižom pjeršć a zemja a zlemjena je ta wutroba, kiž něhdy tak horcy za Serbowstwo biješe! Njeh spja w měrje; jich wopomnjenje wostanje nam lube a serbske towařstwo njezabudže, što je žadyn wot nich za nje činiš.

Wotešle su pak z towařstwa wot lěta 1839 sem sěchowace sobustawy, kotrychž mjenam tež, tak daloko hač smy to zhonić móhli, připisamy, što je so pozdžišo z nimi stało, abo hdže a što nětko su.

1. A. Mosig Kłosopólski z Njeznarow — ryčnik w Lubiju.
2. B. H. Imiš z Bukojny — faraš w Hodźiju.
3. K. B. Sauer z Drječina — † 6. decembra 1844 jako kand. duch. doma.
4. M. Domaška z Komorowa — faraš w Nosaćicach.
5. J. K. Rjenč ze Skanec — diakonus w Ketlicach.
6. H. Libš z Raboc — póstny sekretar w Dreždžanach.
7. B. A. Hilbrig z Poršic — faraš w Hrodžišću.
8. K. M. Pjetawa z Khwaćic — † 16. augusta jako wučer we Łupoj.
9. A. Šolta z Hornjeho Židowa — œkonom.
10. B. Pohlenc z Minakała — œkonom.
11. J. Wićaz z Kubšic — faraš w Rychwałdze.
12. K. B. Pful z Přišec — Dr. phil. a professor w Dreždžanach.
13. B. A. Bergan z Dolheje Boršće — faraš we Wulkich Zdžarach.
14. P. Šolta z Němcow — kaplan w Kulowje.
15. J. K. Mróz z Hodźija — diakonus w Budyšinje.
16. M. Cyž z Nowoslic — † 4. julija 1860 jako ryčnik w Kamjencu.
17. B. Šolta z Hornjeho Wujezda — tyšer w Minakale.
18. K. A. Marčka z Wjelećina — faraš we Wósporku.
19. E. B. Sommer ze Židowa — Dr. phil. a vikarius w Limbachu.
20. F. O. Rāda z Hodźija — † 13. meje 1863 jako lékař w Hodźiju.
21. O. Kral z Bukec — w Americy.
22. M. Rybak z Nowej Wsy — kand. juris.

23. K. A. Jenč z Čornjowa — farań w Palowje.
24. J. A. Šolta z Njezdašec — † 30. meje 1858 jako rektor we Wósporku.
25. J. Valten z Hodžija — ratań w Hodžiju.
26. H. Wehla z Wajic — aktuar w Budyšinje.
27. E. H. Mróz I. z Hućiny — farań we Wahrenje pola Lipska.
28. J. B. Bajer z Noweje Wsy — w Americy.
29. F. E. Taffla z Delneje Hórki — ryčnik w Habraćicach.
30. H. Lotze z Dippoldiswaldy — Dr. phil. w Lipsku.
31. J. K. A. Mróz II. z Hućiny — w Huscy.
32. J. Sowa z Blócan — med. studiosus.
33. B. B. z Döring z Poršic — † 1862 na bitwišću w Americy.
34. J. B. Nowak ze Sokoley — lěkař w Huscy.
35. H. E. Domš I. ze Stachowa — aktuar w Kamjencu.
36. J. E. Mróz III. z Hodžija — klamař w Hodžiju.
37. J. A. Domš II. ze Spytec — ratań w Rakojdach.
38. G. J. Ryćeř z Wóslinka — farań w Delnym Wujezdze.
39. H. J. Gólč z Barta — farań w Rakecach.
40. A. H. Jakobi z Łaza — wojak.
41. J. M. Brósk z Budestec — farań w Křišowje.
42. J. B. O. Grunert z Drobow — hajnik.
43. J. A. Sykora z Malešec — farań w Smilnej.
44. O. G. Heinzka z Barta — med. stud. w Lipsku.
45. J. H. Thiema z Barta — † 15. februara 1863 jako lieutenant w Lipsku.
46. H. O. B. Ullrich z Wichow — oekonom.
47. J. H. Bjar z Praskowa — † 26. meje 1859 j. stud. theol.
48. J. Sommer z Malešec — farań w Hućinje.
49. K. W. R. Ryćeř z Wóslinka — aktuar w Lipsku.
50. B. R. Imiš ze Smochćic — kand. duch. a wučeř w Annabergu.
51. K. A. Mička z Minakała — wojak w Lipsku.
52. H. Jenko z Radski — kand. duch. a wučeř w Lipsku.
53. G. Šolta z Lipin — † 14. januara 1856 jako gymnasijast.
54. J. K. B. Pjech z Wuric — knihařnik w Budyšinje.
55. P. Guda z Minakała — † 1862 jako stud. med.
56. H. A. Hurban z Hnašec — kand. duch. w Bukecach.
57. K. R. Kuring z Běleho Kholmca — kand. duch. a wučeř w Halle.
58. J. H. Mrózak ze Zdžarow — kand. duch. w Stróži.
59. K. M. Nächstler z Hućiny — stud. duch. w Lipsku.
60. E. A. Kröhna z Małeho Budyšinka — stud. duch. we Wrótsławje.

61. H. Laras z Hodžija — stud. med. w Lipsku.
62. A. Ryčeř z Wóslinka — stud. duch. w Lipsku.
63. F. H. G. Schichold ze Zakrjowa — Dr. med. w Khoćebuzu.
64. E. B. Guda z Komorowa — stud. duch. w Lipsku.
65. M. Langa z Hnašec — stud. duch. w Lipsku.
66. P. M. Thiema z Barta — šosař w Debrikecach.
67. J. G. H. Khróstak z Worcyňa — † 12. decembra 1864 jako stud. med.
68. H. W. Krügař z Poršic — † 17. jul. 1859 jako gymnas.
69. L. Th. Delank z Hbjelska — stud. duch. w Barlinje.
70. O. F. Kěršnař z Bukec — stud. med. w Lipsku.
71. J. E. F. Hermann z Wuric — stud. med. w Lipsku.
72. B. R. Schichold ze Zakrjowa — stud. duch. we Wrót-slawje.
73. E. J. J. Jakub z Budyšina — stud. duch. w Lipsku.
74. R. König z Barta — gymnasijast w Lipsku.
75. J. R. Hurban z Hnašec — gymnasijast w Žitawje.
76. H. Khěžnik z Budyšina — gymnasijast w Žitawje.
77. Ph. Voigt z Hrodžišća.
78. Krügař z Poršic.
79. M. Pjech ze Zyjic.
80. R. Herzog z Njeswačidla.

(Tući štyrjo hišće w Bu-dyšinje.)

K tutym 80 woteńdženym a prjedawšim sobustawam serbskeho towařstwa maja so nětko hišće přilicic nětčiše sobustawy. Jich je tu khwilu džesać a rěkaju: K. A. Kalich z Lutyjec (starši), E. O. Mrózak ze Zdžar (pod-starši), J. B. Krušwica z Dołheje Boršće, K. G. O. Kanig z Klukša, L. A. Ryčeř z Budestec, J. T. Ackermann z Wósporka, P. R. Liška z Hodžija, E. J. Hadank z Parcowa (pis-mawjedžer), J. Krügař z Poršic a E. W. Mättig z Wujezda.

Nětčiše wustawki serbskeho gymnasijalneho towař-stwa su scěhowace:

§. 1. Towařstwo wobsteji k wudospolnjenju w maćeřnej ryči, tak zo by mohl kóždy Serb junu svojim sobubratram k wužitku a k česći služić.

§. 2. Kóždy, kiž je rodženy Serb abo z cyla tak daloko w serbskej ryči, zo móže so w njej rozryčować a něšto pisać, ma přistup k towařstwu.

§. 3. Štóz chce do towařstwa zastupić, ma to staršemu wozjewić. Zo pak by towařstwo wěstu wažnosć wobkhowało, ma tón samy jedyn nastawk w serbskej ryči wudželać a towařstwu přepodać. Je-li towařstwo z tym samym spokojom, dowoli so jemu hnydom přistup k towařstwu.

§. 4. Kóždy sobustaw ma přislušnosť, wšo swěru wobkedźbować, štož towarstwo žada, a to prawo, so na wšim wobdźělic, štož towarstwo sobu přinjese.

§. 5. Po tajkim so žada, zo kóždy sobustaw zhromadźizny swěru wopytuje a hdyž přińc njemóže, so pola staršeho zamolwi.

§. 6. Zhromadźizny wotdźeržuja so w jenym gymnasialnym auditoriu (tón čas w primje) a to za tydzeń jedyń króc (w nětčišim času pjatk wot 4 — 5 hodźinow).

§. 7. K kóždej zhromadźiznje ma jedyń sobustaw nastawk wudźělać, njech je we wjazanej abo njewjazanej ryči, kiž so potom we prawopisnym, ryčniskim, stylistiskim a logiskim nastupanju přeńdže a wuporjeda.

§. 8. Kóždy sobustaw ma prawo, sebi knihi ze serbskej gymnasialnej knihownje požčować, njesmě te same pak dlěje skhować hač štyri njeděle, khiba zo sebi je na dlěši čas wuprosy.

§. 9. Kóždy, kiž do towarstwa zastupi, ma dale pječ nowych slěbornow do pokladnicy wotedać a kóždy sobustaw ma za měsac dwaj dobraj slěbornaj do njeje skladować a to w přěnim tydženju přichodneho měsaca.

§. 10. Za te do pokladnicy wotodate pjenjezy so knihi kupuja a druge potrjebnosće zaplaća.

§. 11. Štóz bjez zamolwjenja njepřińdže abo nastawk, kiž ma přinjese, njepřinjese, ma dwaj dobraj slěbornaj do pokladnicy wotedać.

§. 12. Štóz je tři króc za sobu bjez zamolwjenja ze zhromadźiznow přječ wostał, so hnydom wuzanknje.

§. 13. Starši a podstarši, kiž mataj towarstwo w dobrym rjedže zdźeržeć, so pollětnje z nowa wuzwolujetaj.

Smy nětko tak rozpowjedali, što je serbske gymnasijalne towarstwo w zańdženych 25 lětach swojeho wobstaća skutkowało, dobyło a ćěpilo, dha skónčimy tutu rozprawu z tym přecom: Bóh, kiž je to same po swojej hnadže tak wjele lět zdźeržał a je nam z njeho tak wjele žohnowanja za naše lube Serbstwo nastać dał, chcył jemu na nowe 25 lět wjele horliwych sobustawow připokazać a w swoim času wjesely pjećdzesac-, haj stolětny jubilej wobradzić.

(Pisach w Palowje kónc lěta 1864.)

Nekrologi.

X. Michał Buk,

kapitular a scholastik tachantstwa S. Pětra w Budyšinje,
wubjerkownik Maćicy Serbskeje.

Narodź. 24. meje 1804. Zemr. 8. měrca 1865.

Rjad našich staršich serbskich wótčincow bywa přeco rědši. Zasy smy jeneho do khlódneho rowa položili, kotryž naše z procha stawace Serbowstwo ze słowom a skutkom podpjeraše.

Njeboh k. M. Buk narodži so 24. meje 1804 w Zyjicach na kuble, kotrež nětko jeho jeničkemu bratrej słuša. Hdyž bě w Kukowje a Kulowje šulu wukhodził, džěše do Prahi, hdžež jako staw serbskeho seminara swoje študije započa a zbožownje skónči. Přez njeboh biskopa Loka dosta wón 9. januara 1830 měšnisku swjećiznu w Budyšinje a wosta tudy w duchownskej službje hač do swojeje smjerće. Najprjedy běše vikar a němski swjatočny předař w tachantskej cyrkwi; w léce 1838 bu přeni kapłan při serbskej cyrkwi; w léce 1843 bu za direktora tachantskeje wučerńje postajeny. Za tule wučerńju džělaše wón z najwjětšej swěrnosću přez 17 lět a bu druhim wučerjam při kład pilnosće a kruće džeržaneho rjada. Swojich zaslužbow dla bu wón 21. meje 1855 za kanonika budyskeho kapitla wuzwoleny; tola wobkhowa wón hišće šulske direktorstwo hač do 18. ha-pryla 1861, hdžež bu za kapitulara scholastika a z tym konsistorialneho radzičerja powyšeny. Jako tajki je so za cyrkwe a šule swěru sobu starał a k wužitkej tych samych z wuwzaćom někotrych mjeńšich legatow tež swoje cyle zamoženje wotkazał. — Wón khorowaše hižo přez poł lěta na wodukawosće we wutrobnje a druge znutřkowne khorosće; tola khodžeše do 5. měrca t. l. skoro kóždy dzeń hišće do cyrkwe. Wot teho dnja přibywaše khorosće nahlišo, tak zo wón 8. měrca rano na

wutrobnu mortwicu čiše wusny. Jeho čělo bu 11. měrca ze wšej česću a z wulkim džělbraćom na pohrjebnišćo S. Mikławša pohrjebane.

Při swojich zastojnstwach je naš njeboćički tež wšelake přiležnosće wužił, hdžež móžeše něšto dobre dokonjeć abo podpjerać. Tak běše wjele lět sobustaw měšćanskeje khudžinskeje deputacije a wubjerkownik dobroćećrskeho towarstwa ‚zu Rath und That‘. Tež za naš serbski lud je so wón po swojich mocach a nahladach starał. Haćrunje bě w tym času wuštudował, hdyž Serbstwo dospołnje spaše, přizamkny so wón tola k njemu, hdyž wone wocući wši so zjawnje pokazować poča. Wón běše hižo w přihotowacym wubjerku Maćicy Serbskeje a bu při jeje dozałoženju jutry 1847 do wubjerku wuzwoleny, štož so tež při kóždej nowej wólbje sta. Posedženja wubjerku wopytowaše wón swěrnje hać do spočatka swojeje khorosće. Mjez maćičnymi knižkami za lud stej dvě wot njeho: ‚Knjez Mudry‘ z lěta 1849 a ‚Wosobny dar za křesćanow‘ z lěta 1856. Wobě knižcy, z džěla přenjoťne wěcy wot spisaćela a druhich a z džěla přeložki wopřijacej, stej w starym katholskim prawopisu pisanej a to na próstwu tehdušich wubjerkownikow, kaž prjedyryč přenišeje knižki spomina. Hdyž bě sam serbske pjero, z kotrymž tež druhdy do wšelakich nowin dopisowaše, wotpoložil, zbudžowaše druhich k spisowanju serbskich knihow. Hižo w spomnjenej prjedyryči praji wón: ‚Stawy Maćicy mojeho (katholskeho) prawopisa! Budžće tola tak dobri a luboznje prošeni, nam khěťre něšto z washeho duchowneho bohatstwa sobudželić.‘ Jeho žadosć je so pozdžišo dopjelniła a dopjelnja so dale, haćrunje katholicy spisowarjo z wjetša wjacy po starym prawopisu njepisaju, ale w nowym z němskoserbskimi abo cyle z laćanskoserbskimi pismikami w zhromadneje serbskeje pismowskeje naryči. Zo pak naš njeboćički njeběše přećiwo nowemu a přećiwo postupej, ‚widžimy tež z teho, zo je mału powjestku: ‚Štož so Bohu dowěri, kruty dom

sej natwari' hižo w léce 1847 w nowym lačanskoserbskim prawopisu we přenjeji čitancy za katholske šule wo-čišćeć dať.

Kaž je njeboh k. Buk w Maćicy Serbskej so jako Serb wopokazať, tak je to tež byl we druhich serbskich towařstwach, n. př. w towařstwe SS. Cyrilla a Methoda.

Bóh daj jemu wěčny wotpočink a wěčne swěťlo swěć jemu!

Michał Hórnik.

Trilétne zličbowanje Maćicy Serbskeje

wot 1. januara 1862 do 31. decembra 1864.

A. Dokhody.

I.

Zbytk pokladnicy

wot l. 1861 pola pod-
pisancho tl. 104. 14. 3.

II.

Domwzate kapitale.

a) w léce 1862 tl. 33. — —
b) „ „ 1863 27. 15. — —
c) „ „ 1864 19. 24. — —
Do hromady tl. 80. 9. — —

III.

Daň wot wupožčenych ka-
pitalow.

a) w léce 1862 tl. 8. — 5.
b) „ „ 1863 5. 29. 5.
c) „ „ 1864 8. — 5.
Do hromady tl. 22. — 5.

IV.

Přinoški sobustawow.

a) na léto 1862:
wot 53 sobustawow I. rjadownje
tl. 70. 20. — —
wot 1 sobustawa II. rjad. — 25. — —

b) na léto 1863:
wot 55 sobustawow I. rja-
downje 73. 10. — —
wot 2 sobustaw. II. rjad. . 1. 20. — —

Ma so přenjesť tl. 146. 15. —

Přenošk tl. 146. 15. —

c) na léto 1864:

wot 47 sobustawow I. rja-
downje 62. 20. — —
wot 2 sobustaw. II. rjad. . 1. 20. — —

Do hromady tl. 210. 25. — —

V.

Předzapłaćenje sobustawow.

a) w léce 1862 tl. 6. 20. — —
b) „ „ 1863 12. — —
c) „ „ 1864 10. 20. — —

Do hromady tl. 29. 10. — —

VI.

Zapłaćenje zastatych při-
noškow.

a) w léce 1862 tl. 20. — —
b) „ „ 1863 44. 20. — —
c) „ „ 1864 27. 25. — —

Do hromady tl. 92. 15. — —

VII.

Dobrowólne dary.

a) w léce 1862 tl. — 10. — —
b) „ „ 1863 23. — —
c) „ „ 1864 1. — —

Do hromady tl. 24. 10. — —

VIII.

Z předawanja knihow.

a) w léce 1862 tl. 217. 22. — —
b) „ „ 1863 261. 14. — —
c) „ „ 1864 261. — —

Do hromady tl. 740. 6. — —

Rekapitulacia.

Staw	I.	tl. 104. 14. 3.
„	II.	80. 9. —
„	III.	22. — 5.
„	IV.	210. 25. —
„	V.	29. 10. —
„	VI.	92. 15. —
„	VII.	24. 10. —
„	VIII.	740. 6. —

Wšo do hromady tl. 1303. 29. 8.

B. Wudawki.

I.	
Wupožčene pjenjezy.	
Vacat.	
II.	
Za čišćenje knihow.	
a)	w léće 1862 . . . tl. 227. 1. —
b)	„ „ 1863 . . . 138. 2. —
c)	„ „ 1864 . . . 234. 18. —
	<u>Do hromady tl. 599. 21. —</u>
III.	
Za štempel protykwow.	
a)	w léće 1862 tl. 60. — —
b)	„ „ 1863 74. — —
c)	„ „ 1864 78. — —
	<u>Do hromady tl. 212. — —</u>
IV.	
Za wjazanje knihow.	
a)	w léće 1862 tl. 53. 23. —
b)	„ „ 1863 28. 20. —
c)	„ „ 1864 58. 22. 5.
	<u>Do hromady tl. 141. 5. 5.</u>

V.	
Wšelake wudawki.*	
a)	w léće 1862 tl. 49. 18. —
b)	„ „ 1863 77. 4. 3.
c)	„ „ 1864 80. 24. 5.
	<u>Do hromady tl. 207. 16. 8.</u>

Rekapitulacia.	
Staw	I. tl. — — —
„	II. 599. 21. —
„	III. 212. — —
„	IV. 141. 5. 5.
„	V. 207. 16. 8.
	<u>Wšo do hromady tl. 1160. 13. 3.</u>

Přirunanje.	
Wšitke dokhody . . .	tl. 1303. 29. 8.
Wšitke wudawki . . .	1160. 13. 3.
	<u>Po tajkim zbytku tl. 143. 16. 5.</u>

* Sem přilučuje so wot l. 1862 tež papjera za protyku. Red.

Zamoženje Mačicy Serbskeje.

K wudawanju bibliskich stawiznow	
hišće požčene	76 tl. 24 nsl. 5 np.
W krajnostawskej nalutowaŕni . . .	61 „ 2 „ — „
W budyskej nalutowaŕni	149 „ 9 „ — „
Šěsć akciow	30 „ — „ — „
Koupony tych samych	6 „ 15 „ — „
Zbytk w pokładnicy	143 „ 16 „ 5 „
	<u>467 tl. 7 nsl. — np.</u>

W Budyšinje, 31. decembra 1864.

Wylem Jakob, pokładnik.

ČASOPIS
TOWARSTWA
MACICY SERBSKEJE.

DRUHI ZEŠIWK

1865.

Powjesće ze serbskeho kraja a luda.

Wot

Handrija Seilerja.

I.

Muchorjancy a palenc.

Chcył něhdy w holi Mužakec
Pan Lučibař sej hriby pjec.

Po holi pósła swoju mać,
Tych prawakow jom' napytać.

Mać z hribami bě njeznata,
Přec muchorjancow nazběra.

W smjerc skhori wot nich Lučibař
A mać sej krydže helski swar.

Hić dyrbi jom' po lazeńka;
Tón pósła jemu palenca.

Šěsć dnow čert khory ležeše,
Hač cyła hela smjerdžeše.

A jako běše wotkhoril,
Wěc dziwnu je sej wumyslit.

Te hriby mucham wotkaza
A smjere jim do nich zatyka.

Tón palenc ludžom wotkaza
A sam so do njoh' zatyka.

Štóž pěknje na so kedžbujе,
Tón jeho sobu njesrěbnje.

II.

Honak, přeni spěwar.

Bóh, jako něhdy ptačinu
Bě stworil tudy wšelaku,
Dha skónčnje pósła jandžela,
Jej dać tež dary spěwanja.
W tu khwilu honak na žentwi
To wobdzělenje skomudži.

Wón nazajtra pak přiběža,
Wo swój džěl prosyc jandžela;
Tón džeše: Spěwar njetrjebaš,
Njej' dosć na pyšnosći, kiž maš?
Wšo khmaňše rozdate tež je,
A doškrabk — w hódz ěi njebudže.

Duž rjekny knjez kikrahion:
Spěw lubi so mi runje won,
Ja rjemjenjaty, pjeraty
A z wotrohami brónjeny,
Ja zdobnje přeni spěwar sym
Na tutym swěće podslónčnym.

Dha wzmi tón doškrabk! — rékaše,
A spěwaj pruhu mištyrje!
A jako honak dych sej wza,
A mócnje dwójcy zaškripa,
Dha njeskónčny směch hobrski
Mjez ptačinu tam wudyri.

Hněw čerwjenješe honaka,
Wón sepi, hrozy, přisaha:
Mój žiwy džeń tón wusměch chcu
Wam z hańbu wróćeć na hłowu.
A kóždy nóc to pokaže,
Zo tola přeni spěwał je.

III.

Paw a pawa.

So do kemšow přeni króc zwonješe
A pawa ta hłowu sej hladžeše.

Wěnc kwasny jej splećechu do włosow
Wot ruty a módrych tych fijalkow.

Paw jejny bě slubjenc a nawożeń,
Tom' ruku chce zawdać tón samy džeń.

So do kemšow drubi króc zwonješe
A pawa přec k lubemu běžeše.

Tam sama joh' hotuje, wukrasni,
Haj, zo so wšón blyšći a zyboli.

Pak dolho joh' pyši a wobleka,
Hač sama so krasnić je skomdžila.

So do kemšow třeći króc zwonješe,
O jerum, paw na škórnje zabył je.

Duž bosa wón dyrbyeše k wołtarjej
A wona we drasíčcy wšédnjacej.

Swój pobrach paw z pjerami přikrywa,
Zad' njeho přec tuła so njewjesta.

A štwórty króc z cyrkwe so zwonješe,
Paw z pawu wot wěrowanja dom dže.

A kajkejž staj stałoj před wołtarjom,
Nětk dyrbitaj nosyc so po wšědnjom.

Wón pychu a koło pak popušći,
Kaž bórzy sej pohladnje na nohi.

IV.

Pěsk a khójna.

Pěsk něhdy z wětrom lětať
Je po swěće a pytať
Sej holčku přistojnu
Za lubu mandželsku.

Joh' njerodži pak žane
Za muža holčo rjane,
Wón wbohi, khudy bě,
Kaž kózdy sam to wě.

Po wjele napraš'wanju
A lětanju a slanju,
Dha khójna smili so,
Da jemu symješko.

To běše džowka jejna
Ta jenička a frejna,
Tu wona pėskej da,
Dešć jeju zwěrowa.

Přez tule žonu mału
A hospozu pak prawu
Bu pěsk muž widzany
A hišće bohaty.

Rad Bože slónčko swěći
Na zelene jej džěći
A ludžom lubi so
Jej plóдне mandželstwo.

Chemiske wurazy.

Wot

M. Rostoka.

Chemija je jena tych wědomnosćow, za kotruž Serb žanych wurazow nima. Zo móže Serb bjez chemije a chemiskich wurazow tež žiwy być, to drje je wěrnó, a zo za naše prócowanja na přirodniskim polu wot nětčišeho naroda žaneho připóznaća dočakać nimamy, je wěste. Zo bjez chemije tež dale pónǵze, kaž je dotal bjez chemije šlo, čeho dla njedyrbjało to móžno być? A tola njesměmy tak myslíc a čakać, hač serbski lud sam powučowanje wo chemiji a z tym chemiske wurazy požada; přetož hewak móhli čas žiwjenja a hišće dlěje bjez serbskeje chemije wostać. My drje za nětčiši narod sobu skutkujemy, bóle pak plaća naše prócowanja přichodej, dokelž wědomnosći plaća, kotruž nětčiši narod zapřijeć a sebi wysoko wažíc njewě. Připóznaće našich prócowanjow dostanjemy hakle tehdom, hdyž wjacy njebudžemy, wot našich potomnikow, abo jeli zo so Serbstwo mjez tym pominja, wot druhich słowjanskich narodow, kiž su sebi narodnosć lěpje zakhować wjedzile. A duž na tute připóznaće po smjerći podawam tudy swoje chemiske wurazy.

Štož serbski słownik (kaž to w přenim hinak być njemóže) podawa, su jeno někotre wjetše a mjeńše kamuški, z kotrychž so pak žane chemiske twarjenje do-
twarić a wutwarić njehodži; tež njeknježi tam hišće do-
slednosć [kisalina kosćikowa, $\text{P}\text{h}\text{o}\text{s}\text{p}\text{h}\text{o}\text{r}\text{f}\text{ä}\text{u}\text{r}\text{e}$ (PO^5) a kisa-
lina seličnata, $\text{C}\text{h}\text{l}\text{o}\text{r}\text{f}\text{ä}\text{u}\text{r}\text{e}$ (ClO^5), hdžež ma tež rěkać:
kisalina selikowa atd.] a němske abo laćanske mjena su
zestarjene, kotrež so wjacy njenaložuja, tak zo z woprědka
cyle njewěmy, što dyrbymy z nimi započec. A tola su
tute mjena (ja njeměnju laćanske abo němske, ale serbske)
dobry material k wutworjenju serbskeje chemiskeje termi-
nologije, hdyž hišće přiwozmjemy mjena we słowniku dotal

njenaspomnjených živjelow. Potom je, kaž so zda, cyla chemiska terminologija něšto jara jednore, lohcy zrozymliwe, a móžemy z mała słowčkami a zložkami wjestow chemiskich wurazow wutworić. K temu trjebamy jeno słowo kisalina a kisličnik a zložki ,-ičnik', ,-naty', ,-ity', ,-owy', ,-atan', ,-itan', ,dwoj-' a ,nad-'. Tajku chemisku terminologiju móže sebi kóždy sam wutworić, hdyž kedžbuje na chemiske znamješka a teho dla smy te same nimale wšudžom připisali. Po tutech znamješkach móže pak tež kóždy rozsudzić, hač su mjena prawje tworjene abo nic. Wone su pak tež tak twjerdže stejace, zo je ničtó samowólnje přeměnić njemóže, nochce-li něšto njezrozymliwe abo wopačne na tuto město stajić. Po kajkich pravidłach su mjena tworjene, chcu hnydom pokazac, hdyž sym prjedy hišće mjena živjelow wozjewiř.

Mjena živjelow a jich chemiske znamješka.

I. Njekowy. Nichtmetalle oder Metalloide.

1. Kislik, Sauerstoff (Oxygen, oxygenium). O. 2. Wodzik, Wasserstoff (Hydrogen, hydrogenium). H. 3. Dusyk, Stickstoff (Nitrogen, nitrogenium). N. 4. Selik, Chlor. Cl. 5. Kazyk, Fluor. F. 6. Tuchorik, Brom. Br. 7. Wuhlik, Kohlenstoff (carbonicum). C. 8. Rjasyk, Jod (Iodine). J. 9. Borik, Bor. B. 10. Kosćik, Phosphor. P. 11. Lunik, Selen. Se. 12. Syrk, syrik, syra, Schwefel (sulphur). S.

II. Kowy. Metalle.

A. Lohke kowy.

a. Alkalije abo łuhajte kowy. Alkalien.

13. Draslik, Kalium. K. 14. Zolik, Natrium. Na. 15. Japćik, Lithium. Li. 16. Mjeroćik, Barjum. Ba. 17. Strónćik, Strontium. Sr. 18. Wapnik, Calcium. Ca. 19. Hóřćik, Magnesium. Mg.

b. Zemjace kowy. Erdmetalle.

20. Hlinik, Aluminium. Al. 21. Beryllik, Beryllium (Glucium). Be. (Gl.) 22. Donarik, Donarium. Do. 23. Jitrik, Yttrium. Y. 24. Tarpik, Terbium. Tr. 25. Erbik, Erbium. E. 26. Torik, Thorium. Th. 27. Norik, Ro-

rium. No. 28. Cyrkonik, Zirconium. Zr. 29. Křemik, Silicium (Kiesel). Si.

B. Čežke kowy.

a. *Zasady tworjace.* Basen bildende.

30. Žiwjenik, Cerium. Ce. 31. Landžik, Lanthan. La. 32. Dwójnik, Didym. Di. 33. Njebjesnik, Uran. U. 34. Jěrik, Mangan. Mn. 35. Železo, Eifen (ferrum). Fe. 36. Djasyk, Kobalt. Co. 37. Bronik, Rieřel. Ni. 38. Cynk, Zinf. Zn. 39. Ladyk, Kadmium. Cd. 40. Wołoj, Blei (plumbum). Pb. 41. Kalik, Wiřmuth (bismuthum). Bi. 42. Mjedź, Kupfer (cuprum). Cu. 43. Slěbro, Silber (argentum). Ag. 44. Mudrjenik, Palladium. Pd. 45. Rusnik, Ruthenium. Ru. 46. Rumjenik, Rhodium. R. 47. Wónik, Ořmium. Os. 48. Cyn, Zinn (stannum). Sn. 49. Truč, trućik, žive slěbro, Queckřilber (hydrargum). Hg. 50. Złoto, Gold (aurum). Au. 51. Tućelik, Iridium. Ir. 52. Běložočik, Platin. Pt.

b. *Kisaliny tworjace.* Säuren bildende.

53. Tantalik, Tantal. Ta. 54. Rudženik, Niobium. Nb. 55. Pelopik, Pelopium. Pe. 56. Khasonik, Titan. Ti. 57. Vanadik, Vanadin. V. 58. Barbik, Chrom. Cr. 59. Kruřik, Wolfram (Schmel). W. 60. Žesćik, Wolfrbdän. Mo. 61. Zemnik, Tellur. Te. 62. Strabik, Antimon (stibium). Sb. 63. Truřik, Arřen (arsenicum). As.

K tutym přiřdu hiřće řesć hakle w nowiřich řasach wotkrytych žiwjelow:

64. Čařium; 65. Rubidium; 66. Thallium; 67. Dianium; 68. Indium a 69. Wařium.

Tudy přistajimy hiřće tři čělesa, kotrež, hać runje zestajane, so tola z druhimi žiwjelemi njeposřednje zjenoćuja, jako bychu same žiwjele byle:

Módrik, Cyan ($C^2N = Cy$), syromódrik, Rhodan oder Schwefelcyan ($C^2NS^2 = Rd$) a řtapik, Ammoniař (NH^3).

Zjenoći-li so kislik z druhimi žiwjelemi, dha nastanje z tajkeho zjenoćenja pak kisličnik (O_2H_2), pak kisalina (Säure). Zjenoći-li so žiwjel ze wřelakimi mnohosćemi kisluka abo ma wjacj kisličnikow, dha přiwozmjemy k tworjenju mjena za niřše skhodženki zložki, -naty' a

,-ity*'), za vyšše ,-owy', ,pod-' a ,nad-' Tak tež pola kisalínow, n. př. jěrik (Mangan = Mn) a kislík (Sauerstoff = O).

Kisličník jěričnaty, Manganorydul. MnO. Kisličník jěričity, Manganoryd. Mn²O³. Kisličník jěričnato-jěričity, Manganoryduloryd. MnO + Mn²O³. Kisličník jěrikowy, Manganuferyd. MnO². Kisalína jěrikowa, Manganšäure. MnO³. Kisalína nadjěrikowa, Uebermanganšäure = Drymanganšäure. Mn²O⁷. Selik (Chlor, Cl) a kislík. Kisalína seličnata, unterchlorige Säure. ClO. Kisalína seličita, chlorige Säure. ClO³. Kisalína selikowa, Chlorsäure. ClO⁵. Kisalína nadselikowa, Ueberchlorsäure = Drychlorsäure. ClO⁷. Kisalína podselikowa, Unterchlorsäure. ClO⁴. Kosćik (Phosphor, P) a kislík. Kisličník kosćičnaty, Phosphororyd. P²O. Kisalína kosćičnata, unterphosphorige Säure. PO. Kisalína kosćičita, phosphorige Säure. PO³. Kisalína kosćikowa, Phosphorsäure. PO⁵. Kosćowka.

Runje tak zjenoći so syrč (Schwefel) z druhimi žiwjemi, n. př. z mjedzom, draslikom atd. a tež druhy we wjacorych poměrach.

Syričník mjedznaty, Kupfersulfuret. Cu²S. Syričník mjedžity, Kupfersulfuret. CuS. Syričník drasličity, Kaliumsulfuret, Schwefelkalium. KS. Dwojsyričník d., Bisulfuret. KS². Trisyričník d., Trisulfuret. KS³. Štyrisyričník d., Quadisulfuret. KS⁴. Pjećsyričník d., Quintisulfuret. KS⁵. Kisalína tantalikowa, Tantsäure. Ta²O³. Kisličník khasoničity, Titanoryd. TiO. Kisalína khasonikowa, Titansäure. TiO². Kisličník vanadičity, Vanadinoryd, vanadige Säure. VO². Kisalína vanadikowa, Vanadinsäure. VO³. Kisličník barbičity, Chromoryd. Cr²O³. Kisalína barbikowa, Chromsäure. CrO³. Kisličník barbičito-železyčnaty, Chromoryd-Eisenerdul. Cr²O³ + FeO. Kisalína krušikowa, Wolframsäure. WO³. Kisličník žesćičnaty, Molybdänorydul. MoO. Kisličník žesćičity, Molybdänoryd. MoO². Kisalína žesćikowa, Molybdänšäure. MoO³. Kisličník strabičity, Antimonoryd. Sb²O³. Kisalína

*) Je tež skónčnje wšo jene, hač najnižši skhodžeńk na ,,-ity' abo ,,-aty' tworimy, sym tola za to, zo ,,-aty' stajimy, teho dla, dokelž je ,,' hlubši zynk, ,,' pak wyšši, a přizankujemy so z tym tež pomjenowanjam Němcow, kotřiž maja tež za nižše zjenoćenki ,,-ür', za wyšše pak ,,-ib', n. př. Chlorür a Chlorid, Zebür a Zebid atd. Jeno pola wody a wodzika sym wukónčował ,wodzičnaty' a ,wódnaty'.

strabičita, antimonige Säure. $Sb^2 O^4$. Kisalina strabikowa, Antimonssäure. $Sb^2 O^5$. Kisalina trušičita, arsenige Säure. $As^2 O^3$. Kisalina trušikowa, Arsenssäure. $As^2 O^5$. Kisličnik wodzičity = woda, Wasserstofforyd = Wasser. HO. Kisličnik štapičity, Ammoniumoryd, Ammon. $NH^4 O = AmO$. Syričnik wuhličity, Schwefelkohlenstoff, Kohlenstoff, Schwefelalcohol. CS^2 . Syričnik kosčičnaty, Phosphorsulfuret. $P^2 S$. Syričnik kosčičity, Phosphorsulfid. PS^3 . Syričnik kosčikowy, Phosphorsulfid. PS^5 . Syričnik zoličity, Natriumsulfuret. NaS. Syričnik zolikowy, Natriumsulfuret. NaS^{2-5} . Dwojsyričnik zolikowy, Natriumbisulfuret. NaS^2 . Trisyričnik zolikowy, Natriumtrisulfuret. NaS^3 . Štyrisyričnik zolikowy, Natriumquadrifulfuret. NaS^4 . Pječsyričnik zolikowy, Natriumquintifulfuret. NaS^5 . Syričnik wapničity, Calciumsulfuret, Schwefelcalcium. CaS. Syričnik jěričnaty, Mangansulfuret. MnS. Syričnik železyčnaty, Eisensulfuret, einfach Schwefeleisen. FeS. Poldrasyričnik železyčnaty, anderthalb Schwefeleisen. $Fe^2 S^3$. Dwójsyričnik železyčnaty, doppelt Schwefeleisen. FeS^2 . Syričnik djasyčnaty, Kobaltsulfuret. CoS. Syričnik broničnaty, Nickelsulfuret. NiS. Dwójsyričnik broničnaty, Nickelbisulfuret. NiS^2 . Syričnik ladyčity, Cadmiumsulfuret, Schwefelcadmium. CdS. Syričnik wolojity, Bleisulfuret. PbS. Syričnik cynčity, Schwefelzinn. ZnS. Syričnik kaličity, Schwefelwismuth, Wis-muthsulfuret. $Bi^2 S^3$. Syričnik slěbority, Silbersulfuret, Schwefel-silber. AgS. Syričnik cynaty, Zinnsulfuret, einfach Schwefel-zinn. SnS. Dwójsyričnik cynaty, zweifach Schwefelzinn, Musto-gold. SnS^2 . Syričnik tručičity, Quecksilbersulfuret. HgS. Syričnik zločity, Goldsulfid. $Au^2 S^3$. Syričnik tučeličnaty, Iridiumsulfuret. IrS. Poldrasyričnik tučeličnaty, Iridiumsesqui-sulfuret. $Ir^2 S^3$. Dwójsyričnik tuč., Iridiumbisulfuret. IrS^2 . Trisyričnik t., Iridiumtrisulfuret. IrS^3 . Syričnik bělozločity, Platinsulfuret. PtS². Syričnik žesčičity, Molybdänsulfuret. MoS^2 . Syričnik žesčikowy, Molybdänsulfid. MoS^3 . Syričnik nadže-sčikowy, Molybdänsulfid. MoS^4 . Syričnik strabičity, Antimonsulfuret, antimonisches Sulfid. $Sb^2 S^3$. Syričnik stra-bikowy, Antimonsulfid, Goldschwefel. $Sb^2 S^5$. Syričnik trušič-naty, Arsensulfur, Realgar. $As^2 S^2$. Syričnik trušičity, arse-niges Sulfid, Auripigment. $As^2 S^3$. Syričnik trušikowy, Arsen-sulfid. $As^2 S^5$. Syričnik wodzičity, Schwefelwasserstoff, Wasser-stoff-sulfid, = syrowodzičnik = kisalina syrowodzičnata, Hyd-rathionsäure. HS. Woda syrowodzikowa, w. syrowodzičnata, Schwefelwasserstoffwasser. Seličnik dusyčity, Chlorstickstoff. NCl. Seličnik wuhličity, Chlorkohlenstoff. 1. Seličnik wuhličity, Koh-

Ienchlorid. CCl . 2. Seličnik nahlencowy, Dychlorid. C^2Cl^3 .
 3. Seličnik wuhlikowy, Koblensuperchlorid. CCl^2 . Seličnik rjas-
 syčnaty, Jodchlorür. JCl . Seličnik rjasycity, Jodchlorid. JCl^3 .
 Seličnik modričity, Cyanchlorid, Chlorcyan. Seličnik kosci-
 čity, Phoepchlorid. PCl^3 . Seličnik kosčikowy, Phoephor-
 superchlorid. PCl^5 . Seličnik syričity, Schwefelchlorid, Chlor-
 schwefel. SCl^2 . Seličnik drasličity, Kaliumchlorid, Chlorkalium.
 KCl . Seličnik zoličity, Natriumchlorid. NaCl . = kuchinska
 sól. Seličnik mjeročičity, Bariumchlorid, Chlorbarium. BaCl .
 Seličnik wapničity, Calciumchlorid, Chlorcalcium. CaCl . Selič-
 nik hofčičity, Magnesiumchlorid, Chlormagnesium. MgCl . Selič-
 nik hliničity, Aluminiumchlorid, Chloraluminium. Al^2Cl^3 . Se-
 ličnik železyčnaty, Eifenchlorür. FeCl . Seličnik železyčity,
 Eifenchlorid. Fe^2Cl^3 . Seličnik djasyčnaty, Kobaltchlorür. CoCl .
 Seličnik djasyčity, Kobaltchlorid. Co^2Cl^3 . Seličnik jeričnaty,
 Manganchlorür. MnCl . Seličnik jeričity, Manganchlorid. Mn^2Cl^3 .
 Seličnik cynaty, Zinnchlorür. SnCl . Seličnik cynity, Zinn-
 chlorid. SnCl^2 . Seličnik wołojity, Bleichlorid, Chlorblei, Horn-
 blei. PbCl . Seličnik mjedžnaty, Kupferchlorür. Cu^2Cl . Selič-
 nik mjedžity, Kupferchlorid. CuCl . Seličnik slėbority, Silber-
 chlorid, Chlor Silber, Horn Silber. AgCl . Seličnik mudrjeničnaty,
 Palladiumchlorür. PdCl . Seličnik mudrjeničity, Palladium-
 chlorid. PdCl^2 . Seličnik tručičnaty, Quecksilberchlorür. Hg^2Cl .
 Seličnik tručičity, Quecksilberchlorid. HgCl . Seličnik zločity,
 Goldchlorid, Chlorgold. Au^2Cl^3 . Seličnik tučeličnaty, Iridium-
 chlorür. IrCl . Seličnik tučeličity, Iridiumchlorid. IrCl^2 . Se-
 ličnik bělozłotnaty, Platinchlorür. PtCl . Seličnik bělozłočity,
 Platinchlorid. PtCl^2 . Seličnik barbičity, Chromchlorid. CrCl^3 .
 Seličnik strabičity, Antimonchlorid. Sb^2Cl^3 . Seličnik strabi-
 kowy, Antimonsuperchlorid. Sb^2Cl^5 . Seličnik trušičity, Arsen-
 chlorid. As^2Cl^3 . Seličnik štapičity, Chlorammonium, Salmiak.
 NH^4Cl . Kazyčnik boričity (= borikowy), Borfluorid, Fluor-
 bor. BF^3 . Kazyčnik drasličity, Kaliumfluorid, Fluorkalium. KF .
 Kazyčnik zoličity, Natriumfluorid. NaF . Kazyčnik wapni-
 čity, Calciumfluorid. CaF . Kazyčnik křemičity (= křemi-
 kowy), Kieselfluorid. SiF^3 . Tuchoričnik dusyčity, Bromstickstoff.
 NBr . Tuchoričnik drasličity, Kaliumbromid, Bromkalium. KBr .
 Tuchoričnik zoličity, Natriumbromid. NaBr . Tuchoričnik slė-
 bority, Brom Silber. AgBr . Tuchoričnik tručičnaty, Quecksilber-
 bromür. Hg^2Br . Tuchoričnik tručičity, Quecksilberbromid. HgBr .
 Rjasycčnik dusyčity, Jodstickstoff. NJ^3 . Rjasycčnik syričnaty,
 Jodschwefel, Schwefeljodür. Rjasycčnik drasličity, Jodkalium,
 Kaliumjodid. KJ . Rjasycčnik zoličity, Natriumjodid. NaJ .

Rjasyčnik železyčnaty, Eifenjodür. FeJ. Rjasyčnik železyčity, Eifenjodid. $Fe^2 J^3$. Rjasyčnik wołojity, Bleijodid. PbJ. Rjasyčnik mjedžity, Kupferjodid. $Cu^2 J$. Rjasyčnik slěbority, Silberjodid, Jodsilber. AgJ. Rjasyčnik trućičnaty, Quecksilberjodür. $Hg^2 J$. Rjasyčnik trućičity, Quecksilberjodid. HgJ. Rjasyčnik złočity, Goldjodid, Jodgold. $Au^2 J^3$. Módričnik drasličity, Kaliumcyanid, Cyanfaliun. $KCy = KC^2 N$. Módričnik železyčnaty, Eifencyanür. FeCy. Módričnik železyčity, Eifencyanid. $Fe^2 Cy^3$. Módričnik djasyčnaty, Kobaltcyanür. CoCy. Módričnik djasyčity, Kobaltcyanid. $Co^2 Cy^3$. Módričnik slěbority, Silbercyanid. AgCy. Módričnik złočity, Goldcyanid, Cyangold. $Au^2 Cy^3$. Módričnik trućičity, Quecksilbercyanid. HgCy. Syromódričnik drasličity, Kaliumrhodanid, Rhodanfaliun. $KRd = KC^2 NS^2$. Syromódričnik zoličity, Natriumrhodanid. NaRd. Kosčičnik dusyčity, Phošporstičstoff. NP. Kosčičnik wodzičnaty, twjerdy, Phošporwasserstoff, fester. PH. Kosčičnik wodzičnaty, běžaty, flüßiger Phošporwasserstoff. PH^2 . Kosčičnik wodzičity = kosč. wodzičnaty, płunojty, Phošporwasserstoffgas. PH^3 . Wuhličnik wodzičnaty, Kohlenwasserstoff, ölbildendes Gas. CH. Wuhličnik wodzičity, Kohlenwasserstoff, Grubengas. CH^2 . Zemničnik slěbority, Silbertelluret, Tellursilber. Zemničnik wołojity, Bleitelluret, Tellurblei. Zemničnik kaličity, Wißmuthtelluret, Tellurwißmuth. Luničnik mjedžnaty, Kupferseleniet. $Cu^2 Se$. Luničnik trućičity, Selenquecksilber. HgS. Luničnik slěbority, Selenilber. Luničnik mjedžity, Selenkupfer. Luničnik wołojity, Selenblei. Luničnik žesčičity, Selenmolybdän. Luničnik wodzičity, Selenwasserstoff. HSe. Strabičnik wodzičity, Antimonwasserstoff. Trusičnik wodzičity, Arsenikwasserstoffgas. AsH^3 . Kisalina kazowodzičnata, kazywka, Fluorwasserstoffsäure, Flußsäure. FH. Kisalina módrowodzičnata, kisalina pruska, prusowka, Cyanwasserstoffsäure. Blausäure. CyH. Kisalina selowodzičnata, kisalina selowa, selowka, Chlorwasserstoffsäure, Salzsäure. ClH. Kisalina rjasowodzičnata, rjasowka, Jodwasserstoffsäure, Hydrojodsäure. JH. Kisalina tuchorowodzičnata, tuchorowka, Bromwasserstoffsäure. BrH. Kisalina syromódrowodzičnata, syroprusowka, Rhodanwasserstoffsäure, Schwefelblausäure. $RdH = C^2 NS^2 H$. Kisalina borokazykowa, Borfluorwasserstoffsäure. $BF^3 + HF$. Kisalina selosyrkowa, Chlorschwefelsäure. $SOCl = {}_2SO^3 + SCl^3$. Kisalina dusoselowa, Salpetersalzsäure, Königswasser. ${}_2HCl + NO^5$. Kisalina selowuhlikowa, Chlorkohlensäure. $C^2 O^3 Cl$. Wodzičnatan mjeročičity, Varythydrat. $BaO + HO$. Wodzičnatan štapikowy, štapawka, Ačammoniak, Salmiakgeist, Salmiak

spiritus, kausťisches Ammoniak. $\text{NH}^3 + \text{HO}$. Wodźičnatan drasľičity, Kalihydrat. $\text{KO} + \text{HO} = \text{Kefkali}$. Wodźičnatan zoličity, Natriumoxydhydrat, Natronhydrat, Nefnatron. $\text{NaO} + \text{HO}$. Wodźičnatan železyčnaty, Ěisenoxydulhydrat. Wodźičnatan železyčity, Ěisenoxydhydrat. Wodźičnatan železyčnato-železyčity, Ěisenoxyduloxydhydrat. Wodźičnatan hliničity, Thonerdehydrat. Wodźičnatan wapničity, Kalkhydrat. $\text{CaO} + \text{HO}$. Wodźičnatan jėričnaty, Manganoxydulhydrat. $\text{MnO} + \text{HO}$. Wodźičnatan jėričity, Manganoxydhydrat. $\text{Mn}^2 \text{O}^3 + {}_3\text{HO}$. Wodźičnatan djasyčnaty, Kobaltoxydulhydrat. Wodźičnatan broničnaty, Niefeloxydulhydrat. Wodźičnatan wolojity, Bleiorydhydrat. Wodźičnatan mjedźity, Kupferoxydhydrat. CuO, HO . Wodźičnatan barbičity, Chromoxydhydrat. Wodźičnatan cynaty, Zinnoxydulhydrat. Syrowodźičnatan wapničity, Calciumsulphhydrat, Schwefelwasserstoffsaurer Kalk. Rjasowodźičnatan drasľičity, jodwasserstoffsaures Kali. Syrowodźičnatan ťtapikowy, Schwefelwasserstoff, Ammoniak. NH^3, HS . Wodnaty polwuhľičnatan mjedźity, baľisches oder halbkohlensaures Kupferoxydhydrat. Wodnaty wuhľičnatan cynčity, kohlensaures Zinkoxydhydrat. Wodnaty wuhľičnatan železyčnaty, kohlensaures Ěisenoxydulhydrat. $\text{FeO}, \text{CO}^2 + \text{HO}$. Wuhľičnatan železyčnaty, kohlensaures Ěisenoxydul. Wuhľičnatan cynčity, kohlensaures Zinkoxyd. Wuhľičnatan mjedźity, kohlensaures Kupferoxyd. Wuhľičnatan wolojity, kohlensaures Bleioryd. PbO, CO^2 . Zasadny wuhľičnatan wolojity, baľiskohlensaures Bleioryd. Wuhľičnatan wapničity, kohlensaurer Kalk, Kreide. CaO, CO^2 . Wuhľičnatan hofčičity, kohlensaure Magnesia. Wuhľičnatan ťtapikowy, kohlensaures Ammoniak. ${}_2\text{NH}^3, {}_3\text{CO}^2 + {}_2\text{HO}$. Wuhľičnatan zoličity, zola, kohlensaures Natron = Soda. $\text{NaO}, \text{CO}^2 + {}_{10}\text{HO}$. Dwójwuhľičnatan zoličity, zweifachkohlensaures Natron. $\text{NaO}, {}_2\text{CO}^2 + \text{HO}$. Wuhľičnatan drasľičity, kohlensaures Kali = Pottasche. KO, CO^2 . Dwójwuhľičnatan drasľičity, doppeltkohlensaures Kali. $\text{KO}, {}_2\text{CO}^2 + \text{HO}$. Neutralisowany wuhľičnatan cynčity, neutralisirtes kohlensaures Zinkoxyd. Dusyčnatan *) zoličity, salpetersaures Natron, Natronsalpeter, Chilisalpeter. NaO, NO^5 . Dusyčnatan drasľičity, salpetersaures Kali = Salpeter. KO, NO^5 . Dusyčnatan wapničity, salpetersaure Kalkerde. CaO, NO^5 . Dusyčnatan strončičity, salpetersaurer Strontian. Dusyčnatan železyčity, salpetersaures Ěisenoxyd. Dusyčnatan železyčnaty, salpetersaures Ěisen-

*) Serbski slovník rozděla po starších českých slovníkách dusan, dusyčnan, dusyčitan, dusyčnatan, ťtož je dobrého přewjele; my všudžom z jenym wurazom dosahamy.

orydul. Dusyčnatan djasyčnaty, salpetersaures Kobaltorydul. Dusyčnatan wolojity, salpetersaures Bleioryd. PbO, NO^5 . Zasadny dusyčnatan kaličity, basiščsalpetersaures Wiſmuthoryd. Dusyčnatan mjedžity, salpetersaures Kupferoryd. $\text{CuO}, \text{NO}^5 + {}_5\text{HO}$. Dusyčnatan tručičnaty, salpetersaures Queckſilberorydul. $\text{Hg}^2\text{O}, \text{NO}^5$. Dusyčnatan tručičity, salpetersaures Queckſilberoryd. HgO, NO^5 . Dusyčnatan slěbority, salpetersaures Silberoryd = Höllenstein. AgO, NO^5 . Syričnatan drasličity, ſchwefelsaures Kali. KO, SO^3 . Dwójsyričnatan drasličity, saures oder zweifachſchwefelsaures Kali. $\text{KO}, {}_2\text{SO}^3 + \text{HO}$. Syričnatan zoličity, ſchwefelsaures Natron = Glauberſalz. NaO, SO^3 . Dwójsyričnatan zoličity, zweifachſchwefelsaures Natron. $\text{NaO}, {}_2\text{SO}^3 + \text{HO}$. Syričitan zoličity, ſchwefligsaures Natron = Antichlor. Syričnatan mjedžito-ſtapikowy, ſchwefelsaures Kupferoryd = Ammoniak. Syričnatan železyczaty, ſchwefelsaures Eiſenorydul. $\text{FeO}, \text{SO}^3 + {}_7\text{HO}$. Syričnatan železyczity, ſchwefelsaures Eiſenoryd. Syričnatan drasloželezyczity, ſchwefelsaures Eiſenoryd-Kali = Eiſenaun. Syričnatan hliničity, ſchwefelsaure Thonerde. $\text{Al}^2\text{O}^3, {}_3\text{SO}^3 + {}_{18}\text{HO}$. Syričnatan draslohliničity, ſchwefelsaure Kali-Thonerde = Alaun, Kali-Alaun. $\text{KO}, \text{SO}^3 + \text{Al}^2\text{O}^3, {}_3\text{SO}^3 + {}_{24}\text{HO}$. Syričnatan hórčičity, ſchwefelsaure Magnesia = Bitterſalz. $\text{MgO} + \text{SO}^3 + {}_7\text{HO}$. Hórčina. Syričnatan wapničity, ſchwefelsaurer Kalk = Gyps. Sadra. $\text{Ca}, \text{SO}^3 + {}_2\text{HO}$. Syričnatan wolojity, ſchwefelsaures Bleioryd. Syričnatan mjedžity, ſchwefelsaures Kupferoryd = Kupfervitriol. Syričnatan cynčity, ſchwefelsaures Zinkoryd = Zinkvitriol. Skalica. $\text{ZnO}, \text{SO}^3 + {}_7\text{HO}$. Lodžičeny syričnatan cynčity, kryſtalliſirtes ſchwefelsaures Zinkoryd. Syričnatan mjeročičity, ſchwefelsaure Baryterde. BaO, SO^3 . Seličnatan drasličity, chlorsaures Kali. KO, ClO^5 . Selan drasličity, ſalzsaures Kali = Chlorkalium mit Waſſer. $\text{KCl} + \text{HO} = \text{KO}, \text{HCl}$. Selan zoličity, ſalzsaures Natron = Kochſalz mit Waſſer. $\text{NaCl} + \text{HO} = \text{NaO}, \text{HCl}$. Selan ſtapikowy, ſalzsaures Ammoniak, Salmiak. NH^3, HCl . Selan mjeročičity, ſalzsaure Baryterde. Selan hórčičity, ſalzsaure Magnesia. Selan stróničity, ſalzsaure Strontianerde. Selan železyczaty, ſalzsaures Eiſenorydul. Selan železyczity, ſalzsaures Eiſenoryd. Selan cynaty, ſalzsaures Zinnorydul. Selan wolojity, ſalzsaures Bleioryd. Selan mjedžity, ſalzsaures Kupferoryd. Selan tručičnaty, ſalzsaures Queckſilberorydul. Selan barbičity, ſalzsaures Chromoryd. Selan strabičity, ſalzsaures Antimonoryd. Rjasan drasličity, jodwaſſerſtoffsaures Kali, = rjasowodžičnatan drasličity. Boričnatan zoličity, borſaures Natron. Dwójboričnatan zoličity, saures borſaures Natron = Borax. $\text{NaO}, {}_2\text{BO}^3 + {}_{10}\text{HO}$. Koſcič-

natan zoličity, phosphorsaures Natron. NaO , PO^5 . Kosíčnatan drasličity, phosphorsaures Kali. Kosíčnatan wapničity, phosphorsaurer Kalk. Kosíčnatan železyčnaty, phosphorsaures Eisenorydul. Kosíčnatan železyčity, phosphorsaures Eisenoryd. Kosíčnatan štapohórčičity, phosphorsaurer Ammoniak-Magnesia. Kosíčnatan japčičity, phosphorsaures Lithion. Strabičnatan drasličity, antimonsaures Kali. Strabičnatan strabičity, antimonsaures Antimonoryd. Strabičitan drasličity, antimonisfsaures Kali. Jéričnatan drasličity, mangansaures Kali. KO , MnO^3 . Trušičnatan broníčnaty, arfensaures Nickelorydul. Wódnaty trušíčnatan djasyčnaty, wasserhaltiges arfensaures Kobaltorydul. Trušičnatan železyčity, arfensaures Eisenoryd (= Chromgelb). Barbičnatan wołojity, chromsaures Bleioryd. PbO , CrO^3 . Zasadny barbičnatan wołojity, bašišč chromsaures Bleioryd = Chromroth. ${}_2\text{PbO}$, CrO^3 . Neutralny barbičnatan drasličity, neutrales chromsaures Kali. KO , CrO^3 . Barbičnatan barboseličity, chromsaures Chromchlorid. ${}_2\text{CrO}^3 + \text{CrCl}^3$. Zasadny křemičnatan zoličity, bašišč kieselsaures Natron. Zasadny křemičnatan drasličity, bašišč kieselsaures Kali. Dwójkřemičnatan zoličity, saures kieselsaures Natron. Dwójkřemičnatan drasličity, saures kieselsaures Kali. Křemičnatan hliničity, kieselsaure Thonerde. Křemičnatan wapničity, kieselsaure Kalkerde. Křemičnatan cyrkoničity, kieselsaure Zirkonerde. Módran *) štapičity, cyanisaures Ammoniumoryd. Módran drasličity, blausaures Kali. Módran železyčity, blausaures Eisenoryd + Wasser = Eisencyanid. $\text{Fe}^2\text{O}^3 + {}_3\text{HCy} = \text{Fe}^2\text{Cy}^3 + {}_3\text{HO}$. Módran železyčnaty, blausaures Eisenorydul + Wasser = Eisencyanür. $\text{FeO} + \text{HCy} = \text{FeCy} + \text{HO}$. Módran železyčnato-železyčity, blausaures Eisenoryduloryd = Eisencyanürcyanid = Berlinerblau. ${}_3\text{FeCy} + \text{Fe}^2\text{Cy}^3$. Módran železyčito-železyčnaty, blausaures Eisenorydorydul = Eisencyanidcyanür. ${}_2\text{Fe}^2\text{Cy}^3 + {}_3\text{FeCy}$. Módran mjedžoželezyčnaty, Kupfereisencyanür. Módran drasloželezyčnaty, Kaliumeisencyanür, Ferrocyankalium, blausaures Eisenorydulkali = gelbes Blutlaugensalz. ${}_2\text{KCy} + \text{FeCy} = {}_2\text{K} + \text{Cfy}$, = železomódran drasličnaty. Módran drasloželezyčity, Kaliumeisencyanid, Ferridcyankalium, blausaures Eisenorydkali, rothes Blutlaugensalz. ${}_3\text{KCy} + \text{Fe}^2\text{Cy}^3 + {}_3\text{HO} = {}_3\text{K} + \text{Fe}^2\text{Cy}^6 = {}_3\text{K} + {}_2\text{Cfy}$, = železomódran drasličity. Kazyčnan draslokřemičity, Kaliumkieselfluorid, Kieselfluorkalium. ${}_3\text{KF} + {}_2\text{SiF}^3$, = křemokazyčnan drasličity. Dusomódran drasloželezyčity, Nitroferrocyankalium, Nitroprussidkalium. $({}_2\text{KCy} + \text{NO}^2) + \text{Fe}^2\text{Cy}^3$, =

*) Město módričnatan.

železomódran drasłodusyčity? Tantalíčnatan železyčnaty, tantalsaures Ćisenorŷdul. Tantalíčnatan jěričnaty, tantalsaures Manganorŷdul. Tantalíčnatan wapničity, tantalsaurer Kalf.

Kisalina kisałowa, Ćffigsaure, Acetylšäure. $C^4 H^3 O^3 = HO, A$. Kisalnatan drasličity, effigsaures Kali. Kisalnatan wołojity, effigsaures Bleiorŷd, Bleizucker. $PbO, A + 3HO$. Zasadny kisalnatan wołojity, bašišč effigsaures Bleiorŷd, Bleießig. Kisalnatan mjedžity, effigsaures Kupferorŷd. Nijaki kisalnatan mjedžity, neutrales effigsaures Kupferorŷd. $CuO, A + HO$. Zasadny kisalnatan mjedžity, bašišč effigsaures Kupferorŷd, Grünspan, mjedžanka. Kisalnatan železyčnaty, effigsaures Ćisenorŷdul. Kisalnatan železyčity, effigsaures Ćisenorŷd. Kisalnatan hliničity, effigsaure Thonerde. Kisalina nahlcowa, Orasšäure, Kleešäure. $HO, C^2 O^3 = HO, O$. Nijaki nahlcčan drasličity, neutrales orasšsaures Kali. $KO, C^2 O^3$. Dwójnahlcčan drasličity, saures orasšsaures Kali, Kleešalz, nahlcowa sól, nahlcčanka. $KO, 2C^2 O^3 + 2HO$. Kisalina třěškowa, Gerbsäure. Třěškowinan železyčity, gerbsaures Ćisenorŷd. Kisalina dubjenkowa, Gallusšäure. Dubjenkowinan železyčity, gallusšsaures Ćisenorŷd. Kisalina winowa, Weinsäure, Weinsteinšäure. $C^4 H^2 O^5 = HO, F$. Nijaki winan drasličity, neutrales weinsaures Kali. KO, F . Dwójwinan drasličity, saures oder zweifach weinsaures Kali, Weinstein. $KO, F^2 + HO$. Winan wapničity, weinsaurer Kalf. Winan wołojity, weinsaures Bleiorŷd. Winan strabičity, weinsaures Antimonorŷd. Winan wódnaty, weinsaures Wasser. Winan drasłowódnaty = winina*), Weinstein. Winan drasłozoličity = winina natrowa, Natronweinstein. Winan drasłštapikowy = winina štapikowa, Ammoniakweinstein. Winan drasloželezyčity = winina železowa, Ćisenweinstein. Winan drasłostrabičity = winina strabikowa, Antimonweinstein, Brechweinstein. $KO, T + SbO^3, T + 2HO$.

Njestrójska chemija nam pokazuje, zo so jednory žiwjel z druhim zjenoči a kisalina ze zasadu a zo so přez to nowe twórby a čělesa wutworja. Runje to same nadeždžemy tež we strójskej chemiji, jeno z tym wuměnjenjom,

*) Čěske slovo ‚winina‘ njewoznamjenja ‚Weinstein‘, ale ‚Methyl‘ a je korjeń abo založk (Radical) drjewoweho kisała (Holzessig).

zo su tudy zjencenki skoro přeco bóle zestajane a zo při všim tym z wjetša jeno tři abo štyri žiwjele hromadže skutkuja a wjacy nic, mjenujcy wuhlik, wodžik, kislik a dusyk. We njestrójskej chemiji wobsteja tak derje zasady kaž kisaliny skoro přeco jeno z jeneho hłowneho žiwjela, korjenja abo založka (Radical), we strójskej su skoro wšitke založki zestajane abo wjacyžiwjelne, n. př. pola drasla (Nali, KO) je založk draslik, pola kosćowki (Phosphorsäure, PO⁵) kosćik. Založk je jednory abo jenožiwjelny. Pola jabłukowej kisaliny (Äpfelsäure, C⁴H⁴O⁴) wobsteji založk z wuhlika a wodžika, pola močoweje kisaliny (Harnsäure, C⁵HN²O²) z wuhlika, dusyka a wodžika a je po tajkim zestajany abo wjacyžiwjelny. Ja chcú nětko z někotrymi příkladami pokazać, we kajkim wzajemstwje strójske zjencenki steja z njestrójskimi a kak so tudy mjena tworja. „Äther“ rěka trosć (č. tresť). Wona wobsteji ze štyrjoch atomow abo častkow wuhlika, z pječ častkow wodžika a jenej častki kislika a dostanje telej chemiske znamješko: C⁴H⁵O. Založk trosće mjenujemy trosćinu (Äthyl, C⁴H⁵ = Ae). Přiwozmje trosćina kislik, nastanje trosć (Äther, C⁴H⁵O). Trosć je kisličnik trosćininy (Äthyloxyd, Ae + O). Zjencí so z trosću woda, nastanje winik (Weingeist = Alcohol, C⁴H⁶O²). Winik pak je wodžičnatan kislotropćininy (Äthyloxydhydrat, AeO + HO). Přińdže k temu wjele syrowki, stwori so syrowka trosćowna (Ätherschwefelsäure, C⁴H⁵O + ₂SO³) abo dwójsyričnatan kislotropćininy (zweifach Schwefelsäures Äthyloxyd, AeO, ₂SO³ + ₄HO). Kosćowka trosćowna je Ätherphosphorsäure = dwójkosćičnatan kislotropćininy (saures phosphorsäures Äthyloxyd, C⁴H⁵O + PO⁵ = AeO, PO⁵). Trosć kisałowa (Essigäther) je kisałnatan kislotropćininy (essigsäures Äthylchlorür, AeO, A). Trosć selowa (Salzäther, Äthylchlorür, C⁴H⁵Cl) je seličnik trosćininy (Chloräthyl, AeCl). Přirunamy z tym zjencenki, n. př. draslikowe, dha wotpowjeda draslik (Nalium, K) trosćinje (Äthyl, Ae), kisličnik drasličity abo drasło

(Kali = Kaliumoxyd, KO) kislíčníkej trosćininemu (Aethyloxyd, AeO), wodźičnatan drasličity (Kalihydrat, KO + HO) wodźičnatanej kislotropćininemu (Aethyloxydhydrat, AeO + HO), dwójisyrićnatan drasličity (zweifach schwefelsaures Kali, KO, $_2$ SO 3) dwójisyrićnatanej kislotropćininemu (zweifach schwefelsaures Aethyloxyd, AeO, $_2$ SO 3 + $_4$ HO), kisalnatan drasličity (essigsäures Kali, KO, A) kisalnatanej kislotropćininemu (essigsäures Aethyloxyd, AeO, A), seličnik drasličity (Chlorkalium, KCl) seličnikej trosćininemu (Chloräthyl, AeCl).

Kisyna, Acetyl. C 4 H 3 . = Ac. Wodźičnatan kislókisyniny, = kikalik, Acetyloxydhydrat = Aldehyd. C 4 H 4 O 2 = Ac + O + HO. Kisalina kikalikowa, Aldehydsäure. C 4 H 4 O 3 . Kisalina kisynina = kisalina kisałowa, Acetylsäure = Essigsäure. C 4 H 3 O 3 = Ac + $_3$ O. Wódnata kisalina kisałowa, Essigsäurehydrat. HO, C 4 H 3 O 3 . Dusyćitan kislotropćinininy = trosć dusyćita, salpetrig saures Aethyloxyd = Salpeteräther. AeO, NO 3 . Winodyman kislotropćinininy = trosć winodymowa, ünanthsaures Aethyloxyd = Denanthäther. AeO, Oe. Butrowinan kislotropćinininy, buttersäures Aethyloxyd, Butteräther, Rumäther, Rumessenz, = trosć butrowa. Trosć selikowa, Chloräther. Kisalina selokisałowa, Chloracetylsäure, Chloressigsäure. Mrowjowina, Formyl. C 2 H. Kisalina mrowjaca, Ameisensäure, Formylsäure. C 2 HO 3 . Trosć mrowjaca = mrowjan kislotropćinininy, Ameisenäther = ameisensaures Aethyloxyd. Selićnik mrowjacy = selómrowjowka, Formylchlorid = Chloroform. C 2 HCl 3 . Rjasyćnik mrowjacy = rjasomrowjowka, Formyljodid = Jodoform. C 2 HJ 3 . Tuchorićnik trosćinininy, Bromäthyl, Aethylbromür. C 4 H 5 Br. Winina, Methyl. C 2 H 3 . Kislíčnik winininy, Methyloxyd, Methyläther. C 2 H 3 O. = trosć wininowa. Wodźičnatan kislowinininy = drjewik = trosć drjewowa, Methyloxydhydrat, Methylalcohol, Holzalcohol, Holzgeist. C 2 H 4 O 2 . Kisało drjewowe, Holzessig. Dwójisyrićnatan kislowinininy = syrowka kislowininowa, Methyloxydschwefelsäure = saures schwefelsaures Methyloxyd. Selićnik winininy, Methylchlorid. C 2 H 3 Cl. Wininik wodźikowy = wuhličnik wodźikowy, Methylwasserstoff, Grubengas. CH 2 (= C 2 H 3 + H). Kisowina, Mesityl, Densyl. C 6 H 5 . Kislíčnik kisowinininy, Mesityloxyd. C 6 H 5 O. Wodźičnatan kislowinininy = kisyk, Mesityloxydhydrat, Aceton, Mesitylalcohol, Essiggeist. Nadkisyk, Metaceton.

$C^{12}H^{10}O^2$. Kisalina nadkisykowa, Metacetonśäure, Propionśäure. Wolij kisowininy, Mesotylöl, Mesitylen, Denol. $C^{18}H^{12}$. Patrušina, Rafodyl. C^4H^6As . Kisličnik patrušininy = sylnotrušina, Rafodylorpd = Mskaršin. C^4H^6AsO . Kisalina patrušinowa, Rafodyfśäure, Mfargen. $C^4H^6AsO^3$. Patrušinan kislópatrušininy = wodotrušina, Rafodyfśäures Rafodylorpd, Hydrafšin. Syričnik patrušininy, Rafodyfśulfuret. C^4H^6AsS . Syričnik patrušinowy, Rafodyfśulfid. $C^4H^6AsS^3$. Tukowina, Lipyl. C^3H^2 . = Glyceryl. Kisličnik tukowininy, Lipylorpd. C^3H^2O . = Glycerlorpd. Wodźičnatan kislótukowininy = tukoslódcina, Glycerlorpdhydrat = Glycerin, Delsűß, Delzucker. Wolijowina, Olein, Olein, = wolijowinan kislótukowininy, = öfśäures Lipylorpd. Kisalina wolijowa, Delsűäure, Oleinśäure, Oleinśäure. Tylina, Oleidin. Kisalina tylinowa, Oleidinśäure. Łojowina, Stearin, = łojowinan kislótukowininy = stearinśäures Lipylorpd. Kisalina łojowa, Stearinśäure, Talgśäure. Sadłowina, Margarit, = sadłowinan kislótukowininy = margarinśäures Lipylorpd. Kisalina sadłowa, Margarinśäure, Margaryfśäure. Jurowina, juro, ħircin, = jurowinan kislótukowininy = juran k., = ħircinśäures Lipylorpd. Kisalina jurowa, ħircinśäure. Butra, Butter. Kisalina butrowa, Butterśäure. $C^8H^5O^3$. Butrowina, Butyrin, Butterfett. Butrowinan kislótukowininy, butterśäures Lipylorpd. Kisalina wjeprowa, Caprinśäure. Wjeprowinan kislótukowininy, caprinśäures Lipylorpd. Kisalina wjeprikowa, Capronśäure. Wjeprikowinan kislótukowininy, capronśäures Lipylorpd. Palmowina, Palmitin, Palmstearin, = palmowinan kislótukowininy, = palmitinśäures Lipylorpd. Kisalina palmowa, Palmitinśäure, Palmstearinśäure. Łojowina wawrjencowa, Laurostearin. Wawrjencółojowinan kislótukowininy, laurostearinśäures Lipylorpd. Kisaliny tukowe, Fettśäuren. Tučnan zoličity, fettśäures Natron. Tučnan drasličity, fettśäures Kali. Tuki, Fette. Wósk, Wachś. Wósk palmowy, Palmenwachś. Wóskowina, Cerin. Kisalina wóskowa, Cerotinśäure. Wóskowolijowina, Cerolein. Wóskotužina, Myricin. Tuhošpawina, Stearopten. Lidkošpawina, Oleopten. Mozhyčina, Cerebrin. Kisalina mozhowa, Cerebrinśäure. Krušwowina, Bhloridžin. Kisalina krušwowinowa, Bhloridžein. Krušwosmoła, Bhloretin. Wjerbosmoła, Saliretin. Wjerbowina, Salicin. Wjerbnik, Saligenin. Mjedawkowina, Salicyl. Kisalina mjedawkowa, salicylige Säure, spiroylige Säure, Salicylmasserstoff. $C^{12}H^5O^3$. Kisalina libawkowa, Salicyfśäure, Spirśäure. $C^{12}H^5O^5$. Wuhlomazowina, Bhenyl. Kisalina wuhlomazowa, Bhenylśäure, Carbolśäure, Bhenylorpdhydrat. Koł-

maza wuhlicowa, Steinfohlentheer. Woda kołmazowa, Theerwasser. Kołmaza drjewowa, Holztheer. Wolij wuhlicowy, Steinfohlendöl. Smoła wuhlicowa, Steinfohlenspech, künstlicher Asphalt. Swěćik, swětlik, Leuchtgas, Claylgas, ölbildendes Gas. Smudżina, Kreosot. Smudne wolije, Brenzöle. Kadżina, Kapnomor. Tućnina, Cupion. Makojcowina, Codein. Wopojowina, Narcotin, Opian. Drěmakowina, Opianin. Makowina, Meconin. Sparik, Morphem, Morphin. Sonowina, Narcein. Spanjowina, Bormin, Pseudomorphin. Kisalina makowa, Mekonsäure. $C^7H^2O^6 + HO$. Kitowina, Cetin, Wallrathfett. Mórżowina, Cetyl. Kisličnik mórżowininy, Cetylorypd. Kisalina pluskawkowa, Bhocensäure, Delphinensäure. Żołčowina, Gallenfett, Cholesterin. Kisalina żołčowa, Cholsäure. Moč, Ğarn. Močowina, Ğarnstoff, Urenin. Kisalina močowa, Urensäure. $C^5HN^2O^2$. Bykowina, Laurin. Kisalina konjomočowa, Hippursäure. Kisalina bykożołčowa, Choleinsäure, Laurocholsäure. Juchowina, Dëmajom. Mjasowina, Kreatin. Mjasyk, Kreatinin. Dużnowina, Sarcin. Dużnik, Sarcosin. Jabrożowina, Gymen. Kisalina jabrożinowa, Guminensäure, Gumpfsäure. Skoricowina, Cinnamyl. $C^{18}H^7$. Kisalina skoricowa, Cinnamylsäure, Zimmtsäure. $C^{18}H^7O^3$. Krawnikowina, Chelidonin. Kisalina krawnikowa, Chelidonsäure. Stupničkowina, Aconitin. Kisalina stupničkowa, Aconitsäure, Equisettsäure. Sporuškowina, Ergatin. Cokor sporuškowy, Pilzucker. C. scinowy, Rohrucker. C. kićowy, Traubenzucker, Stärkezucker. $C^{22}H^{22}O^{22} + \frac{1}{2}HO$. C. plodowy, Fruchtzucker. $C^{12}H^{12}O^{12}$. C. šliżny, Schleinzucker. C. mlókowy, Milchzucker. $C^{12}H^{11}O^{11} + HO$. C. manowy = manowina, Mannazucker, Mannit. $C^6H^7O^6$. C. lekwicowy = lekwicowina, Glycyrrhizin, Süßholzzucker. C. kljowy, Leimzucker, Leimsüß, Glycocol. C. wolijowy = tukoslódcina, Delzucker, Delsüß. Cokor, Zucker. Šliż rostlinska, Pflanzenschleim. Šliż kwětlowa, Quittenschleim. Šliż ptkhólnikowa, Föhkrauttschleim. Šliż laosymjowa, Leinsamenschleim. Slowkowina, Kirschengummischleim. Kljowina, Gummi. K. arabiska, Gummi arabicum. K. wišnjowa, = koči mēd, Kirschgummi. Škrobowina, Stärkægummi, Dextrin. Škrobowaćina, Amyloid. Škrob, Stärke, Stärkemehl, Amylum. $C^{12}H^{10}O^{10}$. Škrob lišawkowy, Moosstärke, Flechtensstärke. Škrob tuchorikowy, Bromstärke. Škrob rjasykowy, Jodstärke. Tragant, Traganth. Salep, Salep. Karaghen, Karaghen. Pjelzkowina, Mucin. Kisalina šliżowa, Schleimsäure, Mucinsäure. Kisalina cokorowa, Zuckersäure. Kisalina kićowa, Traubensäure. Koćenina, Pectin, Pflanzengallerte. Kisalina

žrohowa, Pectinsäure. Emulsowina, Emulsiin, Synaptase. Žitowina, Diastase. Drjewowina, Lignin, Holzfaser. $C^{12}H^{10}O^{10}$. Bělkwina rostlinska, Pflanzenalbumin, Pflanzenweiß. Lěpik, Pflanzenleim, Kleber. Nićowina, włóknina, Faserstoff, Fibrin. Krymstawkowina, Chondrin, Knorpelleim. Kosćowina, Knochenerde. Kosćina, Knochenmehl. Wuhlo kosćowe, Knochenkohle. Hóřkosmolina, Picamar. Marks, Knochenfett. Smołowolijowina, Picolin. Popjerjowina, Piperin. Popjerik, Piperidin. Paprikowina, Capšicin. Tobakowina, Nicotin. Kulčibowina, Strychnin. Brućowina, Brucin. Dajowina, Emetin. Khebulowina, Picrotoxin, Cocculin. Blenowina, Spoošćamin. Kurarina, Curarin. Aricina, Uricin. Ančarowina, Anthiarin. Alowejowina, Aloin. Khofejowina, Caffein, Thein. Nječasnikowina, Colchicin. Porskawowina, Beratrin. Marowina, Cetrarin. Cytwarowina, Santonin. Jaworowina, Aesculin, Schillerstoff, Polychrom. Hromakowina, Asparagin, Althein. Chinowina, Chinin. Chinik, Chinoidin. Cynchowina, Chinonin. Spyłowina, Coniin. Womanowina, Inulin. Pjeršćowina, Gummin. Korkowina, Suberin. Hribowina, Fungin. Wotrubowina, Furfurin. Kisycowina, Berberin. Pryžylowina, Brasilin. Rumjenkowina, Šamatorylin. Barbiny, Farbestoffe. Indich, Indigo. Módrina indichowa, Indigblau. Kokorčowina, Corydalin. Kamp, kafr, Kampfer. Kawčuk, Gaultschuf. Puchecowina, Cantharidin. Swětlicowina, Carthamin. Pyłkowina, Pollenin. Slinowina, Styalin. Wumjowina, Psin. Syrowina, Casein, Käsestoff. Łuskowina, Legumin. Proteina, Proteinstoff. Solotwjowina, Lactucin. Smolnikowina, Asarin. Rulikowina, Atropin. Jakotawina, Daturin. Kikerowina, Solanin. Hnidušowina, Delphinin. Khmjelowina, Lupulin. Fijałkowina, Biolin. Rjewjenowina, Rhabarbarin. Jakorowina, Jamaicin. Skwilowina, Scillitin. Płonowa krej, Drachenblut. Parilowina, Parilin. Benzoowina, Benzoyl. Kwasiowina, Quassin. Karapowina, Carapa-Alkaloid. Jalapowina, Jalappin. Kolumbowina, Columbin. Guaranina, Guaranin. Krej, Blut. Krejowina, Blutroth. Sydnjena krej, Blutfuchen. Wodžana krej, Blutwasser, Serum. Krejne wuhlo, Blutkohle. Rjanosmoła, Pittafall. Kulkowina, Globulin. Krwawina, Šamarin. Kisalinala solotwjowa, Lactucasäure. K. kafrowa, Kampfersäure. K. klamařska, Krämersäure. K. cytwarowa, Santoninsäure, Santonin. K. hromakowa, Asparaginsäure. K. chinowa, Chinasäure. $C^7H^5O^5H$. K. nowochinowa, Chinovasäure. K. chinotrěškowa, Chinagerbsäure. K. třěškowa, Gerbsäure. $C^9H^6O^5 + HO$. K. dubjenkowa, Gallusgerbsäure, Tannin. K. čorno-

trěškowa, Zannomelanšäure. K. balkowa, Gallusšäure. $C^7H^4O^4 + HO$. K. korkowa, Korřšäure, Suberylšäure. K. lišawkowa, Fumaršäure, Flechtenšäure, Lichenšäure. K. pjeršćowa, Suminšäure. K. nalikowa, Nelfenšäure. K. šmrěčkowa, Silvinšäure. K. borowicowa, Bimaršäure. K. jědlowa, Pininšäure. K. wučlana, Terebinšäure. K. mlokowa, Milčšäure. $C^6H^5O^5$. K. baldrijanowa, Baldriansšäure. $C^{10}H^9O^3$. K. čworkowa, Krokonsšäure. C^5O^4 . K. benzoowa, Benzoesšäure. $C^{14}H^5O^3$. K. nahlencowa, Dřalšäure, Kleešäure. HO, C^2O^3 . K. nadnahlencowa, Mesofalšäure. C^3O^4 . K. selowubličnata, Chlorfokhlenšäure. C^2O^3Cl . K. winowa, Weinsšäure. $C^4H^2O^5$. K. jantarowa, Bernsteinsšäure. $C^4H^2O^3$. K. mědzikowa, Honigsteinsšäure. C^4O^3 . K. citronowa, Citronensšäure. $C^4H^2O^4$. K. jablukowa, Aepfelsšäure. $C^4H^4O^4$. K. čerwjenowodžičnata, Rubeanwasserstoffšäure. C^2NHS^2, H . K. žoltowodžičnata, Flavewanwasserstoffšäure. $C^4H^2N^2S^3, H$. K. žolčikowa, Xanthogensšäure. $(C^4H^5O + HO)_2CO^2 + (C^4H^5S + HS)_2CS^2 =$ dwójwubličnatan kislotořćininy a syrowubličnatan syrotrosćinino-syrowodžičnaty, šaures fokhlenšaures Aethylořhd u. Schwefel-fokhlenšaures Schwefeläthyl-Schwefelwasserstoff.

Žiwicy, Harze. Terpentín, Terpentín. Kalfun, Colophonium. Kopaiwa, Copaiva. Elemi. Kopal, Copal. Žiwica brězowa, Birkenharz. Mastyks. Sandarak, Sandarach. Laka, Lač. Benzoe, Benzoe. Žiwica guajakowa. Žiwica jalapowa. Takamahaka. Anima. Balzamy, Balsame. Klijožiwicy, Gummiharze. Wyruch, Weihrauch. Mara, Myrrhen. Čertowe howno, Assa foetida. Amoniak. Klijožiwica štanowa, Epheuharz. Opopanaks. Skamonium. Galban. Gumi guta. Sagapen. Euforbium.

Sylicy, ätherische Oele. Wolije sylnowonjate = sylicy. Wolij bergamotowy, Bergamotöl. W. skoricowy, Zimmtöl. W. nalikowy, Nelfenöl. W. kařtowy, Cassiaöl. W. ter-pentinowy, Terpentínöl. W. lučlany, Kienöl. W. citronowy, Citronenöl. W. jechiběrnowy, Wachholderöl. W. žambowowy, Sadebaumöl. W. anisowy, Anisöl. W. kajaputowy, Cajaputöl. W. bjenklowy, Fenchelöl. W. hermančikowy, Kamillenöl. W. khórwejdowy, Kümmelöl. W. lěwančikowy, Lavendelöl. W. pomerancokwětkowy, Pomeranzénöl. W. pomerancosko-rowy, Pomeranzrindenöl. W. popjerjomjetlěkowy, Pfeffermünzöl. W. różowy, Rosenöl. W. baldrijanowy, Baldrianöl. W. pě-truřkowy, Peterfilienöl. W. žonopowy, Senföl. W. mandlowy, Mandelöl. W. žitny, Kornöl. W. běrnowy, Kartoffelöl. W. mjedawkowy, Spiraöl. W. skočencowy, Ricinusöl. W. wo-

liwkowy, Olivenöl. W. řěpkowy a řěpikowy, Rübe- und
Rapsöl. W. bukwicowy, Buchenfernöl. W. worjehowy, Rußöl.
W. slóněnoróžowy, Sonnenblumenöl. W. krotonowy, Crotonöl.

Ležownostne mjena w Serbach.

Podawa

M. Hórník.

Pódlá wjesnych a městnych mjenow su nam pomjenowanja ležownosćow abo městnišćow (Flur- oder Lokalnamen) t. r. polow, lukow, kerkow, lěsow, pastwišćow, trawjenjow, jenotliwych džělów wsy abo města atd. zajimawe. Tute pokazuja runja tamnym ryčespytnika (kotryž w nich bohatosć ryče widži) a starožitnosćerja do stareho časa. Wone su w Serbach runja tamnym swědkowje, zo je Łužica wot Serbow kolonisowana (kaž druhe kraje, hdžež su Słowjenjo přeněmčeni; přirunaj lüneburgske a meklenburgske podobne mjena w tutym zwjazku, str. 190 atd., 223 atd.); haj wone tež tam serbske wostanu, hdžež je připadnje abo zamyslne serbske městne mjeno přez němske wotčišćane (n. př. Kulow nětko Wittichenau, Rakecy nětko Königswarth, Bačoň nětko Storch, Bělčecy nětk Ebenbörjel atd.) abo hdžež je hewak kraj pozdzišo přeněmčeny był. Wězo kepsaja so w dotal serbskich kaž w přeněmčených stornach n. př. Sauhaßn = Zahon, Scheertonne = Čertownja, Baruße = Borowišća atd.

Ležownostne mjena tworjachu Serbja podobnje wjesnym (duž nadeńdžeš tu starych znatych!) po wosebitosćach pódy abo jeje powjercha (kiž ma nětk často druhi napohlad), po položanju a wulkosći poznamjomeho krucha, po podawku abo přiwěrje, po swójbných mjenach atd.

Tudy podawana zběrka tych samych je jenož pospytk (tola přeni čišćany) a chce druhich k wudospołnjenju

wabić (štož je při alfabetiskim zrzadowanju nětko lóžše), zo bychu so jej w swojim času dodawki a porjedženki z wukładowanjom zestarjenych słowow (kiž su nam z druhosłowjanskich znate) a twórbow přidać mohle. Za wudospolnjerjow jenož přispominam, zo sym pod I. a hišće bóle pod II. zamyslnje wuwostajił, štož je jara wšědne a jasne; n. př. za kečkami, stara winica, pola Wonych (Markec atd.) wjerby a podobne. Njepřistaja so tež při kóždym, hač podate pomjenowanje polu, łucy, lěsej atd. plaći (jenož ‚hat‘ so druhdy přispomni); dokelž w běhu časa je so to wšelako přeměniło a k wujasnjenju ničo njepomha.

Při zestajenju zběrki wužich rukopisne zapiski, a to wot k. Smolerja ze 14 wsow z lěta 1840, wot njeboh Michała Cyža z ralbičanskeje wosady, wot k. Jenča ze 14 wsow z lěta 1852 a z 20 wsow wot k. Rostoka; někotre pomjenowanja z jeneje abo něšto wsow dostach na požadanje wot druhich; wšě druge sym z naprašowanja sam zhonił. Delnjołužiske ze 57 wsow a městow su wšě z rukopisneje zběrki k. fararja Kř. W. Broniša w Pricynje, kotruž sym do našeho prawopisa přepisał a tež alfabetiscy zrzadował.

Dokelž so mjenowane zapiski a moje naprašowanja z džěla zasy na zapiski zložuja, su někotre pomjenowanja njewěste a tehodla z prašadłom wo porjedženje abo wobkrućenje žadaju.

Po wudospolnjenju tuteje zběrki, wo kotrež prošu, by hišće dospołna zběrka serbskich swójbnych mjenow ze wšěch serbskich wosadow zajimawy nadawk poskićiła!

A. Hornjołužiske mjena.

Babina (Babiny). Baby. Baćanske. Balak. Baženki. Bětač. Bělawa. Bětle (Běrtle). Bjarony (Bjarowny?). Bjenowske. 11. Bjezdnic. Bjezdnik (Bjezednik). Bjezdonk. Bjezłuhi měst. Mjezłuhi. Bjezdžak. Błohi (?). Bódła. Bónk. Boranowe (Borańca). Borborka. 21. Borošija. Borowišća, Borošća. Boršć. Bortnik. Bramborki. Brězanja (Brěznja?).

Brěžniki. Brěžynki. Brěžki. Bród (Brody). 31. Brodźow. Bulowy. Butřanka (Butřanki) & But[r]kowy.

Čachory. Cympl. Cyže.

Čepjenk = Třepjelnik. Čerčica. Čertownja. Čertowy (nuhř; kut, lěs, pinca atd.). 41. Čerwjenki. Čistowc. Čorna. Čornaki.

Čelacy (-ca łuka atd.). Čelenc. Černiki. Čichowc.

Dalše. Delišća (Delenki, Delnišća). 51. Dobrawka (Dobrawki). Doł (Doły, Dolcy, Dolk, Dołki). Dolhe. Dolska (= Doliska). Domače. Dračownja. Drěwki. Drohi. Droholny (-liny). Dubanka. 61. Dubašk. Dube (Dubcy). Dubički. Dubiny (Dubinki). Dubrawa (Dubrawne) & Duborka.

Džěcka (= džědska). Džědowki. Džěłošća. Džělba. Džělne. 71. Džěra (Džěrka). Džětmař.

Farjeńca. Fiho[w]nje.

Gelnow. Grychta (Grychty). Gryowc.

Haćicy. Haćišćo (Haćišća). Hadowcy. 81. Hadlerje (Hadlerki). Haj (Hajk, Hajki). Hajiny. Haki (drje Hajki?). Hamorje (Hamory). Handrowc. Handrowš. Harta. Haty (Hatki). Hejdušno. 91. Hela (na Heli). Hilcowa. Hłohončki. Hłowy (Hornje a Delnje). Hłubočica. Hłubočina. Hlinjany (n. př. hat). Hlinske. Hliny (Hlinki). Hnójny. 101. Hołoš. Hola. Hólnik. Hombark. Homola. Hórčica. Hórka (Hórki). Hórše (za Hóršemi). Hosćina. Hósycy. 111. Hošćina. Hošicy (?). Howjadk. Hózdź (Hwózdź, Hozdže). Hozowc. Hrabcy (Hrabički) & Hrabowc. Hribowka. Hrjebja (Dołha atd., Hrjebje, Hrjebička, Hrjebički). Hródže. Hrodžišćo. 121. Hromadnica. Hromadnik (Hromadniki). Hronowc (?). Hućina. Humna. Husarje (w Husarjach). Hutowa.

Chótoł (pomjezne).

Jabłońka. Jamy. 131. Jark (Jarki). Jaworka. Jazbiny. Jazyna = Wjazyna. Jemišća. Jězeńca (Jězeńcy). Jězor (Jězory). Jězorecy (Jězorčki). Jězorišća. Jitki (na Jitkach).

141. **K**abaty. Kable. Kačeńca. Kadłobnik. Kałdoby (drje Kadołby). Kalešnik (hat). Kamjeń (Kamjenje). Kamjonej. Kamušk (Kamuški). Kapitalca (Kapalica). 151. Kašporka. Keř (Krjo, w Krju; Keřki, Keřčki). Kidańca. Ki-

nica (na K.) Kłobuk (Kłobučk). Klamerca. Klejětki (?). Kliny. Klonowka. Klony. 161. Knjezske. Kobjel. Kolodžij. Kolebka. Kolesko. Koleše. Kólmanki. Komoł (hat). Kónčina (hat). Kopače & -alina. 171. Kopany. Kopow. Korbała (Korbały). Korčina & Kočina. Korkow. Kosy (na Kosach). Kótliny. Kótlíšeo. Kotoł. Kozancy. 181. Kozenca. Kóznik. Krapt (Khrapt). Křimjena (?). Křińca. Křipjo. Křiwoš. Křiže & -žički. Krol. Krolij. 191. Krótčica (Krótčicy, -tčički). Kudželki. Kudžeř (hat). Kudžołka. Kukač. Kulow. Kulowačik. Kulowa-hórka. Kulowcy. Kunčowa (n. př. hora). 201. Kunowy. Kupa (Kupy). Kupcy. Kupiny. Kupnate. Kupowac (na mjezach m. Kupowac). Kutlank (hat). Kutnje. Kuty. Kužoły (Kužołki).

211. **Kh**ampica. Khaponica. Khmjelnica. Khochoł. Khołm (Khołmc). Khólby. Khomot. Khopjeńki město Kopheńki. Khóř město Tkhóř (hórka při Wiwalecy). Khróst.

221. **Ł**awnik (hat). Ławy (Ławki). Łaz (Łazy). Łazne. Łomy (hat). Łopjenc. Łučina. Łuh (Łuhi, Łužk, Łužki). Łuhowske. Łuknišća m. Łukownišća. 231. Łupno. Łužicy. Łužnica.

Lado (Lada, Ladko). Lěščina. Lešawa (Lešawki). Lešonc. Limbačicy. Linda. Lindachi. 241. Lipiny. Lipjo (na Lipju). Liponcy. Lipońki. Lisanje. Lišči (n. př. -čá jama). Liše (na Lišom). Liška. Lubotnje.

Maratki. 251. Markowe. Maršin. Měhic. Měkoliš (m. Měkkoliš). Měrne. Milan (hat). Milanske (Milansko). Milany. Milowki. Mjerkowznja. 261. Mjezhrjebje. Mjezluhi. Mlynčik. Močidla. Mokřiny. Mordoly. Mostki. Mostojska. Moškon & -nc. Mroka (Mroki).

271. **N**awicy (?). Němc^{*}). Něměica. Nětošća. Nižk. Njerašk(= Njeradžik?). Njewjesote. Nubt (Nubło, Nubły, Nublik).

^{*} T. j. drje Něle (nilki, starosłowj. **НѢЛѢ**). Potajkim Abraham Branel w svojim rukopisnym słowniku str. 2330 wopak piše (a nowiši wopak po nim wospjetuja) wo serbskim wjesnym mjenje „Němcy **Dörgenhausen**, **Türfenhausen** (? pro **Thüringshausen**)“: N. [ex **Niemz** (Něme)] i. e. Germanus, Teuto, quod ab homine Germanico Thuringo conditus fuerit! To je starše nazdačnc wotwodžowanje, kaž sta druhich wopačnych.

Palc. Palenka. 281. Palman. Panske (n. př. luki). Paprotne. Paradiz. Parob. Pasatne (p. luki). Pasowka (Pasowki). Pastuča (?). Pastwišća. Pěsačne. 291. Pěski. Pěškowač. Pěstowy. Pětrowskecy (wopalnišćo pola Sl. Boršće). Pětrušće. Pjecak. Pjecwišća & Pjecušća. Pječidoł (?). Pjelzki (p. hat). Pječčina & -ica. 301. Pječkač. Pjeňki. Pjestwišća (?). Płojna. Plumpa. Počisa. Podboršć. Poddubki. Podkraj & -krajca. Podkupy. 311. Podkholowy. Podleńca (tež Pódeńca = Podoleńca). Podnašica. Podochore (?). Podoleńca. Podrjadki. Podroznik. Podtkhóf (přir. Khóf). Podworšć = Podboršć. Podwosyk. 321. Pohrod. Pollejno. Ponik (hat). Ponchawka. Popica (Połpica?). Poprink (hat). Pórwatna. Poslědki. Poslednje. Posošno. 331. Poštyrjo. Potok. Pozahoněki. Požadne. Požešća. Prašica. Prašawa (pr. Hrabowka). Přebrody. Přěčne & -niki. Předkupne. 341. Předmostne. Předowsy (na Předowsach). Přeměnjašk. Přěsycy (?). Přidawk & -dark. Přilazne. Přinowe (hat). Přitok. Přiwicy. Prjelica. 351. Psyn. Ptače (p. hórki) & -čnik. Puće. Pućišća. Pušćeńca (Pušćeńcy). Pyrizny.

Račina. Radžina. Rahowe (?). Rakowc. 361. Ramuš. Ramsiny. Raněik. Rapačica. Rěblowana (r. hórka). Rěčicy. Repskol (?). Rězak. Rězowač. Rězwačina. 371. Rinčowske. Rohače (Rohački). Rohodžinki. Rokočina. Rokoty. Rosešća (abo Wrjosowišća?). Rowički. Rozdorniki. Rozdra (Rozdory). Rozeńcy. 381. Róžant. Róžowy. Ručica (Ručicy). Rudawki. Rudej & Rudle. Rune (rune wsy). Rybnik (hat; Rybníki). Rychart. Rychlica. Rychty.

391. **S**čerbinki. Sčerbowka. Sedlačenc. Serc. Ser-njany. Serpik. Skažanske. Skopčki. Skhmjelnica. Slabiny. 401. Slonca. Slěbornica. Smazka. Smjertna (s. hórka). Smjertniki. Smjetana. Smjetańca. Smohi. Smolica. Smordowy (Smordoly). 411. Sna (= séchna?). Sokolca. Sowiny. Spalenc. Splawnik (hat). Srěńca. Srěnje & -nki. Sróčidla. Stołp (pola St., Stołpiki). Strónje & -ónca. 421. Strowjenc. Stróžišćo (po prawym Strožyšćo, na mjezach). Stupniki. Styskawa. Sudnica (Wulka a Mała). Sulka. Swačiny. Swětlink (hat). Syčinki. Syčizny (hat). 431. Sypače. Syporšća.

Ščawn. Ščejcy. Šćeńcy. Šćežki. Ščity. Šelnik (pola Šelnika). Šemjenje. Šěna (drje Mšěna). 441. Šěroke. Šibač. Šibjeńca. Šije. Šindroby. Šipje. Šmrjoki. Šolčinske,

Šoľcinstwo & Šoľtowstwo. Šostany (Šostanki). Španowe. 451. Špundwanje. Štaľojca. Štuka. Šwiје.

Tambory. Točišćo. Točki. Tradowcy. Trancy (Traďnicy). Trašiny*). 461. Traškow. Trašnik. Třepjeley. Třepjelnik. Trjebjelne. Trjebjeny. Trjebki. Trjebuch. Trjehowka. Trjehowny. 471. Truhi (Tružki). Trumjenja. Turja. Twarske. Tymjenišća.

Wasty (pod Wastami). Wěčniki. Wěry. Wětrowy & -wki. Wićežki & Wićežne. 481. Wiliny & Wilny. Wilka. Winak. Wisak. Wišeńca. Wiwalca. Wjazowa. Wjazyny. Wjela. Wjelaca. 491. Wjelčica. Wjelčiki. Wjelčina. Wjelij. Wjerbicy. Wjerbinki. Wódnik. Wokleće. Wólmanka. Wólšank. 501. Wólše (Wólšiny, Wólšinki). Womjatk. Woplony & Woplony. Woplan-hrjebje. Wopowki (Wopoľki?). Wopuše (Wopuški). Wóršla (swjata Wóršla). Wosančki (nic Włosančki). Wosebnicy. Wóska-hora. 511. Wosnica. Wosny & Wosyny. Wósranc. Wosředki. Wosyk (Wosyč). Woteški. Wotrow. Wotrowcy. Wrjóski. Wroblík. 521. Wšo-wjenc. Wućesla. Wuheńc = Wuhonc. Wuhon & Wuhon (Wuhonje, Wuhnje). Wuhonc. Wuměnki. Wupar. Wurodža. Wuštot. Wuzke. 531. Wužľobje.

Zabrody. Zadroha. Zahon & Zahončk (Zahony, Zahončki). Zahoncy. Zahory. Zahrabčinki. Zahrjebne. Zahrodki. Zahrodniče. 541. Zahunje. Zajanc (Zajame?). Zajtwaki (Zajědowaki?). Zakalanc. Zaklate. Zakupcy. Zakhčžki. Zaľaznja. Zaľsňja. Zamskecy. 551. Zapřerow. Zarače. Zarčč. Zarľuh (?). Zastranc. Zastolp. Zašľuhi. Zawsy. Zazahrodki. Zebjerk. 561. Zelenc. Zhubjency. Zmoľy. Zorna. Zdžar (Zdžark, Zdžarki).

Žehla. Žerdže (n. př. Tři, Štyri Žerdže; Pječ, Šěšć Žerdži). Železno. Žerľički. Žibowc. 571. Žľoby. Žolniske. Žórľo (pomjezne: Žrěľka). Žornje. 575. Žumpawka.

W času čišćenja tejele zběrki dostach hišće tute mjena woť k. aktuara Wjele a seminarskeho wučerja k. Fiedľerja.

Barut. Blótanjc. Blidko. Bodučne. Bónicy. 581. Bosak. Brjohi. Bródky & Brodowki. Častki. Čerwjeń. Česwak.

*) Jeli hdže Trašica, dha móhli Prašicu město Trašicu wuklasć, abo Prašiwica?

Čoplica. Drózný. Džěčki. Fěrdany. 591. Hlubiny. Holbjeny. Hóršawa. Husčina. Jědlina & -leňki. Jězowe. Klěče. Koš. Křižowka. Kudžerjawe. 601. Khudžiny. Łomska. Łopački. Lijeńca. Motedla. Nabok. Pawčink. Pjelehna. Pjerdawka. Płomjenja. 611. Płonješko. Podleżawka. Poprjanc. Posěchna. Poslency. Předrjency. Přetoki. Pšenčnate. Rišća. Rukajcy. 621. Ruška. Rynařka. Sekera. Sony. Sowošće. Studnički. Suwy (?). Topolki. Tórnawy. Trawki. 631. Trónje. Walno. Wjehle. Wojerecy. Wójnica. Wósty. Wótnje. Wrječency. Wrjesowki. Znamšina (?). Zwónčica. 642. Žmórc.

B. Delnjołužiske mjena.

Babi-nugeł. Babjeńc. Bageńc. Bagi. Bagni-łužk. Barlin (hižo đer Berlin w lisćinje 1377, dotal na wjacorych městnach: na Barlinu). Berawa. Běskow (hat). Běskownja (Běckownja). Blošć. 11. Blumic. Bobowniki. Bon. Bonk. Bóžank (drje Wbóžank). Brejdy. Brjazynka (hat). Budyšnik. Bury & Małe Burje.

Cy bargi.

21. **D**anica. Dajše (= Dalše). Długi. Dłumocyna. Dolan. Doštady. Drogoš. Dubinki. Dubrinki. Dwórišćo.

31. **G**ack (Gacka?). Gaty (w Gacoch!). Geseńc. Gjarbowa. Glinisko (Gliniska). Głowace (Małe a Wjelike). Gólica. Górzešow (na G.) Gózdźic (w Gózdźicu). Grabojce. 41. Grědńik. Grodka (hu Grodki). Grožišćo & Grožišće. Gumnišćo. Gusa. Gusnica.

Haldarik. Hanškowna. Hejba. Hobwjasniki. 51. Hopjeno (pod H.). Hopušniki. Hubrjazne & -brjazske. Huchacowina. Huserniki. Husmaleńce. Hustuženki. Huštal (tež: na Kónjecem Huštale). Hužobišk (Hužobrišk?)

Chóšćik. 61. Chósobuz & Chašabuz (hat). Chunk (Chunka?). Chutki. Chwališ (hat).

Jazorišćo.

Kałownica & Kałóńca. Kalacke (Tkalacke?). Kalina. Kališćo (lěs). Kamjeńc. 71. Kamjenka. Kazena-grobla (Kozena?). Kimbargi. Kimpan (tymjenišćo). Kjable. Kjarchoyce. Kleje (na Klejach). Klucne. Klíny. Kobolt. 81. Kósceń. Kósmac. Kóšawy. Kóteyce. Kótlík. Kóze-krě. Kózy. Křaj (pod Křajom). Kranochi (Krajnochi?). Kři-

skojske. 91. Křiwok (w Křiwoce). Křiwoš & Křiwošk (Křiwoše). Kromolka. Krotyc. Kseběwsejske. Kurate. Kurošínugeł. Kutne.

Lawne. Łaz & Łazk (Łaze, Łazki). 101. Łazowne. Łom (pola Ł.). Łużkowne. Łužniki. Łużyšća. Łysyny.

Lěšćica. Lindow (Lindowski-nugeł). Lipica. Lipniki. 111. Ludkowa-góra.

Marchne (Marchowne) lechi. Michyc (Michajca?). Miłašow. Mjacki (pod Mjackami). Mjazpušowske. Módrik (hat). Mokrina (hat). Mowcowa-štuka. Mowy (Moły? na Mołach). 121. Mrocnik. Mrozowina.

Nagóla. Nałazowše. Napowa. Narěknišćo (= Narěkownišćo). Naskibki (tež: na Skibkach). Nawilišća. Nimc (hat). Nupnica (hat).

131. **P**ańske. Parniska (tymjenišćo). Pastowka. Pasyki. Pejte. Pitanka. Pjatřica. Plaška. Placken. Plosy (Plosy, na Plosach). 141. Podbrjazelske. Podgerały. Podgółne. Podchojke. Podchojne. Podjazorki. Podługowske. Podmosćišća. Podomki. Podpaskojske. 151. Podrjedof. Podrjeńske. Podrolaš. Podwjeřch. Podwołšejske. Podwosyńska. Pogorina. Pogorjeliny. Połukojske. Postranske. 161. Pótochnik. Prašćažki (Prawošćažki?). Předdwory. Předejske. Předejsniki. Předejsy (na Předejsach). Předmarchejske. Předmotne. Předoły. Překowše. 171. Přidanki. Prizy (na P.). Prjatecnik.

Radne (na Radnych). Raškownica. Ražiny. Rěblinki. Rinš (při rěcy). Rjebišna. Rjemjasnik. 181. Rogožyc. Rogožyna & Rogožna. Roženc (rohojta abo kutojta wjesna hasa). Rubinka. Rubjelanske. Rubjeliny & Rubjelna. Rudajca. Rugańce (Rudańce). Rugany (za Rugany).

Sěina. 191. Sedlišćo (Sedlišća) & Selišćo. Semjena (na Semjenach). Sesna (? Sesnja = Sosnja). Skarbawa. Słup. Słědy. Smolinki. Smyck. Sosnja. Spolty. 201. Starty (w Startach). Stołow. Strožba (pomjezny nasyp z hrjebju). Stupniki. Stuzenki. Stuzěńske. Swětow. Syćo. Sylow. Sysća.

211. **Š**aparniki. Šćawn(y). Šelišća (= Selišća?). Škór-njawa. Šomošojske. Šosnojske = Sosnojske. Šotřica = Šotřica. Šparak (hat). Štrinkele. Šylca (= Mšylca?). 221. Šyrocyna (Šyroke).

Šišowske. Šmamoty (= Šamoty?).

Tabězy (na bližšich Taběžach). Tarnow & Tarnowce. Termoty (na T.) Trańcy. Třaliny (w Třalinach). Třeše. Třmjenje. 231. Třubały. Třužniki (za Třugu). Tryjna & Trina. Tymjany-łužk.

Wěrngózne (Wjerchnogózne?). Wětřeńske. Wěžkowne. Wjas (stara W.; na starych wsach). Wjaty (= Wijate? na Wjatach). Wjele. 241. Wjerbica. Wjerty-gat. Wołyce. Wósecne. Wóski (Wosyki?). Wósojske-gusciny. Wósowakupa. Wótgorišća. Wótrojca (na Wótrojce). Wótřow (najbóle z hrjebjemi wobdaty). 251. Wótřow. Wudubkojske*). Wuščerniki.

Zafańske. Zagłowa. Zagumniki. Zajgeralty (Zageralty; přir. Podgeralty). Zakaly. Zakaznik. Zakaznja (pod Zakaznju). 261. Zalěsne. Zamarchejske. Zamosćiki. Zamosťki. Zapasta (Zapastwa?). Zapasterniki. Zaseriščo. Zawjerchne. Zawk. Zawoľšynske. 271. Zbytki. Zelezniki (na Z.). Zemiš. Zemska (góla). Zote (Złote?) góry. Zumpy.

Žabnojc (hat). Žaglina (Žagliny). Žaglinske. Ždžary. 281. Ždžarkowne. Žerdže (Tři atd.). 283. Žlobiščo.

Přidawk.

Rěčnišća Šprjewje w Blótach.

Blachownja. Blušnica. Cyra. Groblica. Njabozac. Překopc (nowy kanal). Překow (Překol?). Ryncyna. Strankel. Šamnik. Šelěcyna. Toń. Wjerbowa. Zaroslik. 15. Žrjebjeńca.

Pječowa knihownja při Michalskej cyrkwi w Budyšinje.

Do knihownjow, kotrež móžeja so ‚serbske‘ mjenować, dokelž su w Serbach, a po wjetšim džěle serbske abo tola tajke knihi wopřimaju, kotrež wo Serbowstwje abo

*) Druhdže snadź Hudubkojske. Derje pak, zo Delnjołužičenjo so počínaju nam bližić pisajcy předražne ‚w‘ město dotatneho ‚h‘: wu město hu; woko město hoko.

Słowjanstweje ryča a powjedaju, sluša tež knihownja, kotraž so pod mjenom ‚Pjehowa knihownja‘ w khapalni serbskeje cyrkwe s. Michała w Budyšinje namaka. Na nju je bjez druhim tež w knize: ‚Serbske Horne Łužicy‘ atd. na str. 94 spominane. Swoje mjeno ma wona wot njeboh Jana Pjecha, w swojim času kapłana při spomnjenej cyrkwi, kiž je ju na to wašnje založil, zo je jej položcu swojeje bibliotheki a wěsty pjenježny kapital, wot kotrehož danje by so přisporjała, wotkazał. Wšo tole wupokaže so bliže z lisćiny, na kotruž je wotkazanje a knihownja sama založena.

Naš časopis, kaž je wo tym hižom přikłady dawał, ma njedwělmnje tež to wotpohladanje, wšě te lisćiny w diplomatiskim texće podawać, na kotrež so hdžežkuliž někajki serbski wustaw založuje. A za tajki wustaw mamy tež we wěstym nastupanju po horka datym wuloženju słowa spomnjenu ‚Pjehowu knihownju‘. Duž njezda so nam njepríhodne, tudy lisćinu t. j. njeboh Pjehowu testament po tym džěle sobudžělic, na kotrymž je spomnjena knihownja podložena a založena. My džeržimy to za čím nuzniše, čím mjenje tule lisćinu hewak hdže druhdže wotčičanu a tak před wěsćišim zahubjenjom wukhowanu namakamy. Wona pak ma so z Pjehoweho testamenta, kotryž je wot 8. hapryla 1740, we wučahu, našu wěc nastupacym, takle:

Es ist aber nach göttlicher Lenkung und Ueberzeugung mein Wille, daß 300 Rthlr. zu der von mir angeordneten Armen-Büchse auf der Seidau sollen geschlagen und E. Hochlöbl. Ober-Ante zur Confirmation übergeben werden. Meine Meinung ist diese, die Büchse solle bleiben, wie bisher, damit jeder nach seinem Gefallen was hineinstecken könne, und solches nebst den Interessen von meinen Drey Hundert Thalern und wo noch was mehr ausgelehnt würde, möchte wie vor andere bedürftige, sonderlich beehrte und heilige, also insonderheit vor arme Kinder zum Schulgehen, damit sie wenigstens lesen lernten, und zu den benöthigten Büchern, als ABC, Catechismus und Neu Testament, auch wohl etwa ein Gesang-büchel, angewendet werden.

Da denn auch ein jedes solches Kind eine von meinen Heils-Ordnungen, wobei der Catechismus angebunden, erhalten solle, welche von den Schulmeistern mit den Kindern könnte tractiret werden und es auch vielleicht die wendischen Herrn Prediger zu tractiren sich würden gefallen lassen.

Meine Successores, die Herren Diaconi bei Sct. Michael allhier, würden die Gütigkeit bezeigen und allemal Aufsicht über Büchse und Gelder haben, wie auch noch Zwey andere bekehrte und den Geiß hassende Männer auf der Seydau, wie bisher geschehen, an der Seite haben und wohl zusehen, daß solch Geld würdigen armen Leuten und Kindern möchte zu Theile werden, und solche deselben genießen, von denen es heißt: Was ihr gethan habt einem unter diesen meinen geringsten Brüdern, das habt ihr mir gethan.

Wie wohl ich nun weiß, daß sie es insgesammt aus Liebe zu Gott gern ohne Bezahlung übernehmen werden, was ich ihnen hier ansinne, so will ich doch, daß der Herr Diaconus jährlich Einen Thaler und jeder von denen zwey andern Männern Zwölf Groschen, und wenn etwa künftig das Vermögen der Büchse wüchse oder sonst nach Befinden jährlich ein jeder noch einmal soviel bekommen soll. Der Herr Diaconus aber wird belieben, ein ordentlich Register über die Gelder zu halten, wie auch die zwei Adjuncti, damit alles sein christlich und ordentlich gehe.

Wobei mir auch eingefallen, ob es nicht dienlich wäre, wenn von solchem Gelde jährlich Ein oder Zwey Thaler zur Erkaufung einiger erbaulichen Büchlein z. E. Arndts, Speners, Müllers, Rambachs &c. in die Sct. Michael Kirche angewendet würden, damit man mit der Zeit ein klein Bibliothecgen darinnen hätte, zum Gebrauch derer Herrn Prediger und auch solcher Zuhörer, die gern was erbauliches lesen, sich aber es selbst nicht anschaffen können; wäre der Herr Diaconus sonst bey guten Vermögen und treuen Herzens, so würde er vielleicht den ihm gewidmeten jährlichen 1 oder 2 Rthlr. auch darzu hergeben, damit das Bibliothecgen besser wüchse, doch das stünde bei ihm.

Es soll auch mein Bücher-Vorrath zur Beförderung dieses Instituti der zu sammelnden Bibliothec, wenn mein Sohn minderjährig versterben sollte, halb der hiesigen Wendischen und halb der Wilthnischen Kirche gewidmet seyn, doch soll mein Weib und meine Eltern, oder wo sie gestorben sind, meine Geschwister die Freyheit haben, jedes Zehen Bücher und also zusammen 20 vor sich zu nehmen, welche sie wollen und welche ihnen die erbaulichsten und nützlichsten zu seyn scheinen (Handbibeln, Gesang-Bücher und was sie sonst von kleinen Büchern zum täglichen Gebrauch gehabt.

bleiben auch den Meinen); Gott helfe nur, daß sie die Bücher also brauchen und lesen, daß sie die göttliche Kraft in dem Wort an ihren Seelen nicht hindern.

Sollte es geschehen, daß meine Erben meine außenstehenden Gelder nicht alle wiederbekommen sollten und um etwas gebracht würden, so müßte allenfalls der Seydauer Büchße Einhundert Thaler, und dem Wilthnischen Legato Fünfzig Thaler entzogen werden, es wäre denn, daß meine hinterlassene Wittwe andern Rath wüßte.

Budisün, am 8. April 1740.

(L. S.) **Johann Pech**, Diac. bey St. Mich.

Na tymle wotkazanju wotpočuje ‚Pjehowa knihownja‘ a jeje prisporjenje, tak wjele hač wěmy ta jenička w Serbach, kotraž ma tajkeho jej přibywaceho podložka. — My prispomnimy: Wot wotkazanych pjenjez buchu 50 tl. na Wałporu 1808 na młynka Kahlu we Werda w zhorjeleskim wokrjesu wupožčenych. Pječprocentna dań njebě dlěje hač do Michała 1811 dostać. Kahla sčini w l. 1812 bankrot, jeho zamoženje přińdže do konkursu. Při tym buchu tamne 50 tl. cyle zhubjene, tak zo so Pjehowe wotkazane pjenjezy na 250 tl. pomjeńšichu. Na něćišu pjenježnu měru stajene wučinja wone w tu khwilu 256 tl. 27 nsl. 3 np. Na štyri procenty wupožčene dawa so jich dań w tu khwilu po najwjetšim džěle do šule na Židowje, hdžež so za šulske potrjebnosće khudych šulskich džěći nałožuje, druhi džěl bjeru zastojnicy a zarjadowarjo Pjehoweho wotkazanja a třeći džěl (1 — 2 tl.) nałožuje so na prisporjenje Pjehoweje knihownje.

Z aktow wupisał **H. F. Wjela**.

Biblijske mjena w katholskich serbskich knihach.

Rozestajił **M. Hórník**.

W pisanju biblijskich mjenow widžimy druhdy wšelakosć tež w najbóle wudokonjanych pismowskich ryčach;

přetož jeni naložuju bóle přenjtotne twórby tychle mjenow a druzy (často w tym samym času) zasy jich grichiske a lačanske přestworjenja. Hižo w grichiskim (a pozdžišo we lačanskim) přeložku stareho zakonja buchu tute mjena přehinačene, dokelž grichiske pismo za někotre semitiske krkniki, džasniki a syčawki žanych wosebitych pismikow njeměješe. Runje tak dyrbjachu grichiscy pisane mjena noweho zakonja we lačanskim přeložku so trochu přeměnjene pokazać, dokelž je posledniša ryč w pismikach khudša.

Z tych samych přičinow a tež při pobrachowanju wšěch prawidłow so w našej ryči biblijske mjena jara wšelako pisachu a z džěla hišće pisaju. Wothladuju wot ewangelskich serbskich knihow, kiž so z wjetša pisanja Lutheroweho němskeho přeložka dđerža, poznawamy w katholskich knihach wšelakosć wosebje w slědowacych padach. W cuzej formje wostajene mjena (na zeserbšćene njespominam; Зціпан atd.) pisaja so často w jenej a tej samej knizy pak po serbskim prawopisu (a němskim wuprajenju), pak po polserbskim, kotrehož prawidła so wšě wunamakać njehodža. Mjez druhim je wšelakosć: 1) w pisanju krknikow a syčawkow, n. př. *Єzechiel* a *Еzechiel*, *Кѣоринт* a *Коринтѣ*, *Кѣана* a *Кана*; *Єизаніас*, *Єіон*; 2) hiatus so pak zdđeržuje pak wotstrojnjuje: *Єzechiel*, *Antiochus*, *Маchabeєѣ*, *Маріа*, *Galіleeѣ*; ale *Кажин*, *Малачіјас*, *Мардохеејус*, *Тобіјас*, *Єабріел*, *Mattheјus* (katechismus, str. 119); 3) podwojenje pismikow so pak dowola pak nic: *Єomorrhа*, *Єanna*, *Mattheus*; ale *Єаѣ*, *Єахар* (za Issachar), *Єarabaš*, *Єhefalonѣѣ*, *Єіліп* (dokelž je něhdy so počalo wučić, zo ,f' serbski pismik njeje, ale ,v'!) atd.

Tajku měšeńcu njemózachu nowiši katholscy Serbja wjacy ćerpic. Kaž su woni w léće 1861 reformaciju swojeho prawopisa *) (a pismowskeje naryče) započeli a pře-

*) Reformacia zložuje so na mój nastawk „Nowy prawopis we frakturje“ we Łužičanu z l. 1861, str. 46—48. Pisa so nětko tež za lud

wjedli, tak postajichu sej mjez druhim tež w pisanju kaž tež we skłonjowanju biblijskich mjenow wěste prawidła¹⁾. Hačrunje so te same z wjetša prawidłam k. Dr. Pfula w tutym Časopisu (hl. ‚Wozjaw‘ w lětniku 1851 — 1852, str. 43 — 48) runaja, dha tola w maličkosćach wotkhadžeja; duž směmy je tudy, hdyž so wo všěstronske wobdžělanje serbskeje ryče jedna, wosebje za wudawarjow katholskich spisow w slědowacym rozestajeć, čím bóle, hdyž chcemy připódlu tež na pisanje w ewangelskich knihach džiwać.

I. Kak biblijske mjena pisamy?

1. Přeserbšćene t. r. po našich ryčnych zakonjach přestworjene mjena pisaja so, kaž to serbski prawopis žada. Su to, kaž w druhich ryčach, te, kotrež so jako křćeńske mjena abo hewak w ludu najčasćišo trjebaja; přestworjenje dže druhdy daleko (přirun. francózske Etienne a Stephanus, jendželske James a Jaakob atd.).

a. Přeserbšćene mjena wosobow su w katholskich²⁾ serbskich knihach tute: Hadam, Jěwa, Michał,

(n. př. Katholiski Posel tak pisany wukhadža) cyle po nowym prawopisu, jenož zo so město jednorisich: ,č, é, š, kř, př, tř‘ hišće zestajane: ,čš, čš, šč, křš, přš, třš‘ naložuja. Ewangelsey Serbjo dyrbjeli tež podobnu reformu, kotraž je za jich prawopis wjele bližša a lóžša, dospolnje přewjesć; ,č‘ a ,je‘ su Serbske Nowiny w l. 1862 hižo přiwzale. Duž njech druzy wudawarjo wšitecy to same sčinja a wyše toho hišće njech so město němskich ,j‘ (štož je k temu wjele wótriše dyžli serbske ,c‘), ,ff‘ (f‘) a ,f‘ (hdžež njezastupuje ff: stupicj je po prawym ffupicj, scšinitcš — ffššinitcš) jednore ,c, f a j‘ trjeba! Hdyž ewangelsey tute porjedženja we wšěch knihach zawjedu, potom z najmjeńša přiwozmu tež katholsky Serbja na město dotalnego jeničkeho dialektiskeho rozdžěla t. r. město genitivow a datiwow ,-cho‘, ,-omu‘ a wukončenjow srjedžnych wěcownikow na ,ho‘ zhromadne pismowske ,cho‘, ,-omu‘, ,-ho‘. Kaž smy w prawopisu z lačansko-serbskimi pismikami dawno přez jene, tak dyrbymy tež w tak mjenowaných němsko-serbskich pismikach skónčnje přez jene być! Daj Bóh!

¹⁾ Wone buchu wote mnje w konferency katholskich serbskich a němskich wučerjow létsa namjetowane, ale hižo wjaacy lět přjedy naložowane.

²⁾ Ewangelske knihi, hačrunje z wjetša po Lutherowym přeložku pisane (tež ‚Jesus‘ z němskim wuprajenjom), maja mjez druhim: Mójzas,

Mózes (hebrejscy, zo bych jedyn příklad wuwjedł, Mošeh, z teho njedospolnje: Moje, LXX ma *Μωϋσης*, Vulgata Moyses, němscy prjedy Moyses a nětko Mojes), Jězus, Marija, Józef (Josef), Hana, Hilžbjeta (Hilža), Pětr, Handrij, Jakub, Jan, Domaš, Filip, Bartolm, Matej, Syman (pódla Šiman, pólsocy Symon, čěscy Šimon), Juda Tadej, Matij, Pawol*), Judaš, Lukaš (w zastarsku Łukaš), Mark, Ščěpan, Mikławš, Marija Madlena. — Wyše teho wotćisnu semitiske mjena, kiž so we laćanskej ryči (runja romskim mjenam) na ,-us, -eus, -æus‘ tworja, twórbnu zložku ,-us‘ a přeměnja poslednišej twórbje do ,-ej‘, dokelž so hižo w starych katholskich knihach tak trjebaja z džěla w nominativje a z džěla tola w druhich padach; n. př. Jair, Zachej (hebr. Sakkai, w starych knihach: *Σαχαρει*), Lazar (w starych: *Σαζαρει*), Mardochej, Zebedej atd. Tola polaćanšćene na ,-as, -es‘ njech wostanu njepřeměnjene kaž dotal: Zacharias (hebr. Sekarjâh), Herodes atd.

b. Mjena krajow, městow a ludow, kotrež so kaž w němčinje na kóncu trochu přeměnja (němscy: *Philist-er*, *Syri-en*, *Bethani-en*), mamy w serbskim tute: Galilejska (pódla: Galileja), Perejska, Židowska (tež Judejska po džělenju kralestwa), Egíptowska (Egíptska), Pontska, Syriska a druhe porjadnje na ,-ska‘ tworjene;

Davit, Herodaš, štož pak ničo lěpje njeje. Duž bychu je pušćić móhli, hdyž budže so něhdy wo dospolnym zjenoćenju Serbow w pismje jednač, kajkež směmy hižo nětko přihotować, zo pomalu wotstronjamy, štož je rozdžělnje wot druheje strony. Jena ryč dyrbi być w knihach wobeju stronow; duž n. př. njepisam wjacj po prjedawšim wašnju katholskich knihow ,hordosć‘ za ,khwala, česć, khwalba‘, dokelž to slowo pola ewangelskich Serbow jenož němske ,*Heffart*‘ woznamjenja. Džělajmy z planom za zjednoćenje!

*) W ludu je w zastarsku Saul rěkał: Šawol, gen. Šawla (čěscy Šavel, pólsocy Szawel), za čož swědči swójbne mjeno Šawla (město Šawol, kaž Pětrka m. Pětrik, Rycérja m. Rycér); swójbna rěka Šawloey (m. Šawlowicy wot: Šawol) a Šawleey abo Še(w)licy (m. Šawlicy wot: Šawla), z kotrohož mjena potom tež Šele (kaž Pelc město Pawlic) wukhadža.

Jeruzalem; Žid (Židža, jako lud, ale: židža, jako wuznawarjo nabožnistwa), Filistej; farisejski, sadducejski; Samariski (pódla Samaritan); Chaldejski, Nazarejski m. Nazarethski. Druhe ludowe mjena wostanu z polačanšćenym wukončenjom: Israelita, Amalekita, Gabaonita atd.

2. Wšě druhe t. r. nje přeserbšćene mjena pisamy kaž lačanska Vulgata, dokelž po njej tež katholscy susodni Němcy pisaju, z njeserbškim prawopisom (podwojenje zynkow, hiatus, přidych konsonantow, vokal na přědku atd.); přetož my nohcemy cuze prawopisy porjedžeć a njewěmy tež, kak daleko dyrbjeli w přeserbšćenju hić. Po tajkim: Manasses, Rebekka, Naasson, Barabbas, Thessalonski, Naaman; Kain, Sion, Emmaus; Felix, David, Timotheus, Nazareth; Arimathia, Efesus; tež Israel (přetož ani Izrael njeje serbscy, ale Izrajel, Izrahel) atd. Wot lačanskeho pisanja wotkhažamy jenož w tutych padach: 1) na město grichiskeho φ (ph) pisamy ,f', dokelž za jenički grichiski f-zynk nam jeničke ,f' dosaha a dokelž my lačanske ,ph' za p-h (phi! pfui!) trjebamy, duž Bethfage, Kafarnaum, Putifar; 2) město lačanskeho ,c' před ,a, o, u' pisamy po wuprajenu wotpowjedowace ,k' (kaž Romjenjo ,c' město grichiskeho ,k' nałożowachu), kotrež tež hišće před ,e' a ,i (y)' tam trjebamy, hdžež je Vulgata přenjotne semitiske abo grichiske ,k' z ,c' přeměnila, duž: Kore, Kaleb; Kefas, Eliakim; 3) wuwostajamy njewuprajane grichiske z ,r' zjenoćene ,h' (kaž Vulgata sama z wukončnym čini, pisajo Sara m. Sarah): Ἐμορρα, Ἰουούρα (hebr. -rah). — Mjena tehole wotdžělenja so wězo tak čitaja, jako bychu serbske byle, n. př. Kain = Ka-in; Nazareth = nic Nacareth.

Přispomnjenje. Evangelsej pisaja tute mjena z wjetša po Lutherowym přeložku; tola widžimy tež: Žireniuš, Ćirifća atd. Žadamy, zo bychu woni w nowym lačansko-serbskim prawopisu je tak pisali kaž w starym: Belsazar (pola nas Baltassar), Gosen, Zion, Manasse, nic snadž: Belzacar, Gozen, Cion, Manase, kaž su někotři počeli.

II. Kak biblijske mjena sklonjujemy?

Dotal buchu njepräserbšćene mjena (často w tej samej knizy!) pak sklonjowane pak nic; sklonjowadło (wukončenje) bu přistajane pak cuzoryčnemu nominativej pak woprawdźitemu korjenju (thema), n. př. w Žeruzaleime, w Damajfu; ale: Zeše (akkus.), Aza (akkus.), w Šhana, do Kavarnaum; — f Galatam, z Herodianami, z Klementom, Zebedejom (najnowše čćeńske str. 206), Šhejžora Augusta, pod Poncijom Pilatom (w zastarsku), Sažarč, (nana) Alexandra ha Ruva; ale: Zebedeusa (te same nowiše čćeńske, str. 206, dwaj rjadkaj wyše!), wot Šyrinusa, Titusa, Matšeusa, Albejusa; Pontuska atd. Nětko plača tute prawidła:

1. Staroklassiske a we Vulgaće połaćanšćene mjena sklonjuja so po wotpowjedowacych serbskich wěcownikach, nominativne wukončenje wotstorkujo, z wuwzaćom połaćanšćenych na ,-as, -es' (Barabbasa, Manassesa, gen.), kaž tež často trjebaneho ‚Jězusa Khrystusa‘ atd. (pódlu Jězu Khrysta) a Felixa město Felika. *)

a. Mužske mjena maja n. př. genitiv znatych nominativow tajkile: Kornelia, Malcha, Augusta, Timothea, Archelaa, Tita, Poncia Pilata, Rufa, Damaska, Samuela, Apollina, Alexandra, Salomona atd.

b. Žónske mjena maja n. př. genitiv znatych nominativow: Bethsaidy, Rebekki, Syntichi; Lie, Lydie, Drusille, Jezabele; Herodiady, Esthery, Ruthy, Rahaby. Pluralia tantum sklonjuja so po serbskich pluralach: do Athen.

2. Semitiske we wukončenju njepołaćanšćene bjeru so za korjenje (byrnje to njebyłe) a rozdzěla so po swojim rodže (genus); jenož mjena we wukončenju serbskim wěcownikam njewotpowjedowace smědža so tež njesklonjowane wostajić. Duž su genitivy: Noea, Josuea, Se-

*) Namjetowane sklonjowanje po wotstorčenym ‚s‘ njeje so ani w ewangelskich knihach přijalo, hačrunje je po korjenju přisprawne; Jonas, Jeremias, Tobias; gen. Jony, Jeremie, Tobie atd.

meia, Esaua, Noemie, Bethsabee; Naima, Kafarnauma, Sinaia; tola tež: do Bethfage, Joppe, Ninive a Siloë, pódla: do Bethfagi, Joppy atd.

Wučahi z mačičnych protokollow.

Z lěta 1865.

1. Zhromadźizna wubjerka, 2. februara 1865. Přitomni: kk. Rychtař, Fiedleř, Herrmann, Hórnik, Jakub, Pjech, Smoleř a Wjela. Po slubjenju, kotrež bě hłowna zhromadźizna z džakom přijala, bě k. wučer Bartko přeni džěl knižki ‚Oberlin‘ přepodał. K. Wjela a Hórnik, kiž běštaj rukopis hižo přečitaloj, dawataj rozsudjenje, zo ma so tón samy čišćeć. Wubjerk wobzamkny čišć w 500 exemplarach. Dale so wozjewi, zo je universita w Christianii Maćicy někotre knihi pósłała, ale bjez přewodneho lista, a zo sej najskerje wzajomne připosćelanje wudawanych spisow přeje. Duž ma tam sekretar pisać a někotre serbske wěcy pósłać. Nětko namjetuje k. Wjela wudaće zapiska mačičnych knihow, zo by so Serbskim Nowinam, mačičnym spisam atd. přidawał. K. Jakub a sekretar slubitaj to wobstarać. Skóněnje wozjewi sekretar, zo budže ‚Dodawk k słownikej‘ k jutram hotowy a zo ma so po namjeće k. prof. Dr. Pfula wudać, tak zo by so potom jenož němski pokazar z předśłowom hišće wočakować měł.

2. Zhromadźizna wubjerka, 6. hapryla 1865. Přitomni: kk. Rychtař, Fiedleř, Herrmann, Hórnik, Jakub, Pjech, Smoleř a Wjela. Z přenja postaji so plaćizna wudateho ‚Oberlina‘ na 2½ nsl. za exemplar. Z druha wuradza so džeński porjad za hłownu zhromadźiznu; na město zemrjeteho k. scholastika Buka a na město z Maćicy wustupjeného k. Gudy změjetaj so nowaj wubjerkownikaj wuzwolić. Knihipucomaj kk. Smolerjej a Pjechej

polubi so na jeju namjet 100 dospólnych exemplarow słownika, za kotrež wonaj Maćicy rukujetaj.

3. Hłowna zhromadźizna, 19. hapryla 1865. Předsyda k. ryčnik Rychtař powita zhromadźiznu (bě tu 27 sobustawow) a spominaše w zawodnej ryči na smjerc swěrneho wubjerkownika k. scholastika M. Buka a k wopokazanju swojeho sobuželenja postanychu wšitcy přítomni, njeboh knjezej zbóžny wotpočink přejo. Nětko čitaše sekretar lětnu rozprawu, z kotrejež slědowace podawamy. Wudała bě Maćica: 1) Serbski słownik w 7. zešiwku; 2) Časopis towarstwa M. S. w dwěmaj zešiwkomaj; 3) Napoleon I. a jeho wójny, wot J. A. Pohonča; 4) Předženak na l. 1865, w 4000 exemplarach; 5) Oberlin. Jeho žiwjenje a skutkowanje, přeni džěl, wot Bartka. Wyše teho je so rozpředaty přeni zešiwk Pjekarjowych „Spěwow za serbske šule“ (3000 exemplarow) w porjedženym prawopisu z nowa wudał. Jako nowe sobustawy běchu zastupili: k. gymnasiast Jurij Cyž w Prazy, k. měščanski archivar Karl Jaromír Erben z Prahi, k. professor Józef Kolář z Prahi, k. gymnasiast Jan Laras w Prazy, k. młynk Michał Lipič ze Sernjan, k. młynk N. N. Symank w Hbjelsku, k. překupec Michał Hórnik z Khrósćic, k. wučer Jakub Kral z Radworja. Wumrjelej běštaj jako sobustawaj: k. kapitar a scholastik Michał Buk z Budyšina a k. kanonik a farař Jakub Wornač z Wotrowa. Towarstwa a wustawy, kotrež z M. S. knihi wuměnjuja, su tele: Matices česká w Prazy, oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften w Zhorjelcu, Društvo srbske slovesnosti w Bělohrodze, Gesellschaft für pommersche Geschichte und Alterthümer w Šćěćinje, khěžorska ruska akademija w Pětrohrodze, archaeologiske towarstwo tam, geografiske towarstwo tam, redakcia Biblioteki Warszawskeje we Wařawje, zakład hrabjow Ossolińskich we Lwowje, Matica Serbska w Nowym Sadze, Freiburger Alterthumsverein, khěžorska zjawna knihownja w Pětrohrodze, słowjenska Matica w Lublanje a towarstwo historie

a starožitnosći w Moskwje. Zwjeselace je, zo nětko hižo druhe wustawy nas wo zjenoćenje z nimi žadaja. Dyrbjało-li so někomu džiwno zdać, praji rozprawnik, zo sej druhosłowjanske a z cyła druhoryčne knihi wuměnjamy, prajimy, zo móže přichodnje naše knihowne bohatstwo wšelako wužitne być (kaž hižo je) a zo z rozposćełanjom knihow, kotrež wšelake wustawy potom wozjewjeja a požčuja, nowe sobustawy za M. S. a přeco wjacj kupcow za serbske knihi dobywamy. Dale zhoni so, zo je k. farar Imiš přeložk Dr. Glogeroweho znateho wužitneho spisa ‚Die nützlichsten Freunde der Land- und Forstwirtschaft unter den Thieren‘ přepodał. Předsyda lužiskeho wokrjesneho ratařskeho towarstwa k. hrabja zur Lippe je z towarstwoweje pokładnicy 25 toleri pomocy k čišćenju slubił. Skónčnje přeje rozprawnik, zo by Maćica wostała towarstwo přecělskeho zwjazka wšěch za swój lud duchownje džělawaych Serbow a zo by jeje rozkcěwanje dale k wužitku cyłego Serbowstwa bylo. Druha rozprawa k. pokładnika Jakuba rozpowje, zo bě zańdžene lěto 595 tol. 22 nsl. 5 np. dokhodow a 452 toleri 5 nsl. wudawkow, tak zo bě 143 tol. 16 nsl. 5 np. zbytku, z kotrymž maćične zamoženje w pjenjezech 467 tol. 7 nsl. wučinja. Po rozprawje k. knihownika Fiedlerja bě so wob lěto 125 čisłow wot 30 darićelow do knihownje dariło. Rozprawy wšěch štyri wotrjadow roze-stajichu džělawosć tych samych. Po džeńskim porjedze dyrbještaj so nětk dwaj wubjerkownikaj wuzwolić a wólba trjechi k. fararja Kućanka a k. měščanskeho wučerja Krećmarja. Mjez namjetami bu přede wšim tón přijaty, zo ma so přisprawny khamor za pjenjezownju M. S. wobstarać. Zo by M. S. wjacj sobustawow dostała, chce k. farar Jenč po namjeće wot njeho stajenym a wot zhromadźizny přijatym přeprošenje k zastupjenju z krótkej rozprawu napisać, kotrež so potom čišćane rozpósćele. Dale wobzamkny so čišć hižo mjenowaneho spisa wot Dr. Glogera. Po namjeće k. fararja Imiša maja so nětko

pruske hornjołužiske krajne stawy wo podpjeru za słownik prosyć a k. předsyda přistaji amendement, zo by so to z deputaciju stało, do kotrejež so potom k. Imiš, k. farať Seileť a k. farať Bergan wuzwola; woni přijimaju wólbu a chcedza so bjez sobu wo wuwjedzenju wěcy rozryćeć. Po namjeće wubjerka přizwoli zhromadźizna 100 cylych exemplarow słownika à condition kk. Smolerjej a Pjechej na kontrakt. Knjez professor Dr. Pful prosy hišće přećelow serbskeje ryče, zo bychu w słowniku zapomnjene stare a nowotworjene słowa hromadźili a jemu přepodowali; dokelž je nětk serbski džěl słownika cyły wudaty, džakuje so wón knjezomaj sobudźěłaćerjomaj za jeju prócu. Na namjet k. Smolerja a k. předsydy wopokazuja wšitcy přítomni z postanjenjom k. professorej Dr. Pfulej kaž tež k. fararjej Seilerjej a k. vikarej Hórnikkej swój džak za dokonjenje słownika. Na namjet k. wučerja Kulmana z Wojerec, přez k. Smolerja wuprajeny, ma so ‚Genovefa‘ wot Hórnika w nowym wudawku ćišćeć.

4. Zhromadźizna wubjerka, 14. decembra 1865. Přítomni: kk. Rychtať, Fiedleť, Herrmann, Hórnik, Kućank a Wjela. Najprjedy bu wjesota powjesć wozjewjena, kiž bě k. farať Imiš ertnje předsydze prajiť, zo su pruske hornjołužiske stawy na sejmje w Zhorjelcu jako podpjeru k słownikej přizwolili 200 toleri, kotrychž so połojca lětsa a połojca k lětu wuplaći. Tež bě k. baron Schönberg-Bibran nad Łuhom 100 toleri tajkeje podpjery hižo pokładnikej přepodať. Duž wuradźuje so přisprawne wopokazanje džakownosće M. S. Dale ma so k. prof. Dr. Pfulej pisać, zo chcył po móžnosći bórzy předsłowo słownika připósłać, dokelž je němski pokazowať hižo doćišćany. Po namjeće sekretarja přizwoli so k. wučerjej Rostokej w Drječinje 10 tol. myta za nowy lěpši přeložk wěsteje knihi. Dale wozjewi so, zo je słowaska Maćica w Baňskej Bystricy (Neusohl) we Wuheřskej našej krasny diplom a knihi pósłała a zo chce

do zwjazka wzajemnosće zastupić. Tehorunja běše předsyda ‚Towarzystwa Naukowego‘ k. professor Dr. Majer w Krakowje sekretarjej při jeho pobyću tam přeće tajkeho zwjazka ertnje wuprajil a prosyl, zo bychmy z podateho nam kataloga wuzitne spisy wubrali. Wubjerk přija dzakownje zwjazk z tutymaj wučenymaj towarstwomaj. Skónčnje wozjewi sekretar, zo su wažne knihi dóšle z Moskwy, z Prahi a z Waršawy, hdžež su sekretarjej nimo to tež někotři nakładnicy (kaž k. Okoński, k. Dzwonkowski a druzy) připosćelanje knihow wosobiće slubili. Wjedže a wučahuje *M. Hórnik*, sekretar.

Dary do knihownje M. S.

Wot jutrow 1861, hdžež hlowna zhromadžizna Maćicy Serbskeje podpisaneho za swojeho knihownika wuzwoli, podawachu hač do decembra 1865 dary do towarstwoweje knihownje

1) slědowacy knježa: k. *Angermann*, kooperator w Róženće; k. *Bartko*, wučer w Nosaćicach; k. *Baudouin*, stud. filol. we Waršawje; k. *Bogusławski*, assessor w Petersburgu; k. *Bórš*, wučer w Bórku; k. *Bróska*, farař w Křišowje; k. *Buk*, scholastik kapitla w Budyšinje (†); k. *Buk*, progymnasialny direktor w Draždžanach; k. *Buršer*, archidiakonus w Khoćebuzu; k. *Ciecierski*, hrabja w Litwje; k. *Chociszewski*, literat w Češinje w rakuskej Šlezyskej; k. *Cyž*, kubler w Nowoslicach; k. *Češla*, stud. med. w Prazy; k. *z Delpiny*, wudawař časopisa ‚Die Zukunft‘ we Winje; k. *Donnerhak*, knihičišcer w Budyšinje; k. *Dučman*, kaplan w Radworju; k. *Erben*, archivar w Prazy; k. *Fiedler*, seminarski wučer w Budyšinje; k. *Fischer*, kaplan w Dějšinje w Čechach; k. Glüksberg, knihikupc we Waršawje; k. *Grunert* w Drobach; k. Dr. *Hanuš*, knihownik universitny w Prazy; k. *Haupt*, archidiakon w Zhorjelcu; k. *Hering*, organist w Budyšinje; k. *Hicka*, wučer w Ralbicach; k. *Holscher*, farař w Němskej Hórcy; k. *Hórnik*, tachantski vikar w Budyšinje; k. *Imiš*, farař w Hodžiju; k. *Jawrich*, wučer w Radebergu; k. *Jenč*,

farař w Palowje; k. *Jenko* w Herrnhuće; k. *Kaszewski*, sekretar universitny we Wařawje; k. *Kocor*, kantor w Ketlicach; k. *Kolař*, professor w Prazy; k. *Kopf*, wućeř w Lutolu; k. *Kopf*, inspektor w Barlinje; k. *Kouba*, professor w Prazy; k. *Kozlik*, řtudent w Barlinje; k. *Kral*, wućeř na Sokolcy; k. *Kraszewski*, redaktor we Wařawje; k. *Kulman*, wućeř we Wojerecach; k. *Kulman*, wućeř w Delnim Wujezdze; k. *Lazarević* w Nowym Sadu; k. Dr. *Lewestam*, professor universitny we Wařawje; k. *Lewicki*, knihikupc we Wařawje; k. Dr. *Lotze*, docent universitny w Lipsku; k. *Maciejowski*, spisowař we Wařawje; k. *Makać*, wućeř w Geissmannsdorfu; k. *Melda*, katechet w Hoheneku; k. *Mitař*, řiwnosćeř w Koprecach; k. *Mieczkowski*, fotograf we Wařawje; k. *Mlónk*, řiwnosćeř w Džiwoćicach; k. *Möhn*, farař w Bukecach; k. *Mróz*, farař w Huscy; k. *Mudra*, wyřři farař w Picnju; k. *Nýřlt*, klerik rjadu praemonstratskeho w řZeliwje w Čechach; k. *Paploňski*, statny radřićeř a visitator řulow pólскеho kralestwa we Wařawje; k. *M. Pful* w Drařdźanach; k. Dr. *Pful*, professor w Drařdźanach; k. *Pjech*, knihikupc w Budyřinje; k. *Preusker*, rentamtman w Grossenhainje; k. *Róla*, gmejnski prjódkstejer w Narće; k. *Rosenkranz*, knihiwjazař w Budyřinje; k. *Sawczyński*, soburedaktor ‚Czasa‘ w Krakowje; k. *Schmidt*, podstrařmiřtr w Drařdźanach; k. *Seiter*, farař we Łazu; k. *Smoleř*, redaktor a knihikupc w Budyřinje; knjeni *Smolerjowa* w Budyřinje; k. *Stanga*, farař w Čornym Kholmcu; k. *Stoř*, překupc w Budyřinje; k. *řĆépan*, ryćnik w Budyřinje; k. *řSembera*, professor we Winje; k. *řolta*, řulski direktar w Budyřinje; k. *řolta*, farař w Jézoru; k. *Teřnař*, farař w Niedze pola Zhorjelca; k. *Vilimek*, redaktor w Prazy; k. *Vrlátko*, bibliothekar w Prazy; k. *Welan*, farař w Slepom; k. *Wjela*, aktuar w Budyřinje; k. *Wojnař* w Róženće; k. *řidek*, klerik rjadu praemonstratskeho w Nowé Řiři na Morawje.

2) tute towařstwa a wustawy: *akademia* w Petersburgu; *archaeologiske towařstwo* we Freibergu; *archaeologiske towařstwo* w Petersburgu; *česke museum*; *gymnasium* w Khoćebusu; *Matica slowaska*; *Matica Srbska* w Nowym Sadze; *redakcia ‚Kroka‘* w Prazy; *tachantstwo* w Budyřinje; *towařstwo ‚Dédictri Maličkých‘* w Kraloweje Hródeu (do kotrejeř je Maćicu k. kaplan *Fischer* zakupiř); *towařstwo SS. Cyrilla a Methoda* w Budyřinje; *towařstwo ‚Lumír‘* w Budyřinje; *towařstwo wě-*

domosćow w Poznanju; *towařstwo wědomosćow* w Zho-
rjelcu; *towařstwo za historiu a starožitnosće* w Moskwje;
towařstwo za pomorske stawizny a starožitnosće w Šćěćinje;
unirersita w Christianii; *zakład hr. Ossolińskich* we Lwowje.

Přichodnje budźemy zasy titule darow wozjewjeć,
štož so wjacy lět jenož tehodla stało njeje, zo bychmy
Maćicy wudawk zalutowali.

K. A. Fiedler, knihownik M. S.

Přinoški maćičnych sobustawow.

W běhu lěta 1865 su tute sobustawy Maćicy Serbskeje
swój přinošk zaplaćile:

A. Sobustawy I. rjadownje.

Na lěto 1865: k. Hórnik, tachantski wikar w Budyšinje; k. Mu-
čink, wučer w Zemicach; k. Dučman, kaplan w Radworju; k. Mróz,
farař w Grunawje; k. Kulman, wučer we Wojerecach; k. Imiš, farař
w Hodźiju; k. Seilef, farař we Łazu; k. Buk, progymnasialny direktor
w Draždžanach; k. Pohonč, wučer w Malećicach; k. Wjelan, farař w
Slepom; k. Kalich, stud. theol. w Lipsku; k. Jurk, kantor we Łazu;
k. Wjela, aktuar w Budyšinje; k. Pjeh, kniharnik w Budyšinje; k.
Rostok, wučer w Drječinje; k. Garbař, wučer w Minakale; k. Ræda,
duchowny w Mužakowje; k. Čabran, zastojnik při železnicy w Draždža-
nach; k. Pjeh, senior kapitla w Budyšinje; k. Erben, archivar města
Prahi; k. Bróska, farař w Budestecach; k. Brósk, farař w Křišowje;
k. Jakub, kand. theol. w Hodźiju; k. Cyž, gymnasiast w Prazy; k.
Wjenk, hajnik we Wysokej; k. Laras, gymnasiast w Prazy; k. Žur,
farař w Ščrachowje; k. Błažik, lékař w Rakecach; k. Bjar, kubler w
Brězy; k. Jenč, farař w Palowje; k. Kordina, farař w Minakale; k.
Rabowski, kubler w Pomorecach; k. Rychtař, ryčnik w Budyšinje; k.
Jakub, překupe w Budyšinje; k. Fiedler, seminarski wučer w Budyšinje;
k. Sykora, farař w Smjelnej; k. Krečmar, wyšši wučer na měšćanskej
wučérni w Budyšinje; k. Kral, wučer w Klukšu; k. Buhl we Wulkich
Zdžarach; k. Bjarnat, wučer w Minakale; k. Kral, wučer w Radworju;
k. Schmidt, podwyšk w Draždžanach; k. Ryčef, farař w Delnim Wu-
jezdźe; k. Kokla, farař we Wotrowcu; k. Möhn, farař we Bukecach.

Na lěto 1864: k. Kokla, farař we Wotrowcu; k. Dučman, ka-
plan w Radworju; k. Pjeh, kniharnik w Budyšinje; k. Ræda, duchowny
w Mužakowje; k. Bergan, farař we Wulkich Zdžarach; k. Sykora, farař
w Smjelnej; k. Nowak, kaplan w Khrósćicach; k. Brósk, farař w Kři-

šowje; k. Jakub, kand. theol. w Hodžiju; k. Žur, farař w Šerachowje; k. Blažik, lékař w Rakecach; k. Kordina, farař w Minakale; k. Krečmař, wyšši wučer na mešćanskej wučerňi w Budyšinje; k. Ryčer, farař w Delnim Wujezdze; k. Möhn, farař w Bukecach.

Na lěto 1863: k. Kokla, farař we Wotrowcu; k. Dučman, kapłan w Radworju; k. Imiš, wučer w Stroži; k. Bergan, farař we Wulkich Zdžarach; k. Möhn, farař w Bukecach.

Na lěto 1862: k. Dučman, kapłan w Radworju.

Na lěto 1866: k. Kapleř, mlynk w Budyšinje; k. Kouba, professor w Prazy; k. Róla, stud. theol. w Prazy; k. Wjelan, farař w Slepom; k. Jordan, wučer w Hermanecach; k. Buhl we Wulkich Zdžarach; k. Kokla, farař we Wotrowcu; k. Mučink, wučer w Zemicach.

B. Sobustawy II. rjadownje.

Na lěto 1865: k. Keřk, kubleř w Rodecach; k. Michalk, wučer w Kotecach.

Na lěto 1864: k. Mlynk, blidařski mištr w Zarčcu; k. Keřk w Rodecach.

Na lěto 1863: k. Keřk w Rodecach.

Na lěto 1862: k. Keřk w Rodecach.

W Budyšinje, 31. decembra 1865.

Wylem Jakub, pokladnik M. S.

W o z j e w j e n j e .

Maćica Serbska ma z dotal wudatych spisow hišće tute (pobrachowace čisła su rozpredate) na skladže a wone předawaja so w kniharni kk. Smolerja a Pjecha za pomjenowanu plaćiznu.

1. *Ješuš we Domi Ćobožnych*. Štyri prjedowanja se sawostajenstwa neboh knesa Ćandrija Ćubenskeho. 1847. Druhi wudawŃ 1858. — Plaći 4 nsl.
6. *Ćibowčzenjo*. Powedancžko s njetišich Ćašow wot J. B. Mucžinka. 1849. — 2½ nsl.
7. *Dobroty, ĆžiwŃ a Ćsudy bože nad israelskimi Ćječimi*. Wot R. A. Zencža. 1849. — 5 nsl.
12. *SelenŃka a jeje wobndlerjo*. Wot R. A. Zencža. Prjeni džel. 1850. — 4 nsl.

14. **Wumjenkar** aby: *Šdžež na wlohu, tam rojze. Powe-*
dancžko ja lud wot Dr. Šfula. 1851. — 2½ nsl.
15. **Ššadowa knižka.** *Wudata (spisana) wot klufšchanskeho*
ratarškeho towarštwu psches jeho šadowu džjelbu. 1851. —
1 nsl. 8 np.
16. **Wotroha** *krala Jana* *habo zawoženjo czérkwitzki na Lubo-*
borfu. 3 tješkeho wot Mitmawšcha Czēja. 1851. — 2½ nsl.
17. **Boža krašnosž we štwórbi.** *Wot Mucžinka. Prjeni džjel.*
1851. — 2½ nsl.
18. **Nadpad** *pola Bukez. 1852. — 2½ nsl.*
20. **Khrystof Kolumbuš** *aby namakanje Ameriki. Wot Dr.*
Sommera. 1853. — 2½ nsl.
21. **Bibliške stawišny** *aby historiski wuczawš se stareho a no-*
weho testamentu. Wot Bartka a Šefarja. 1853. — 10 nsl.
Wjazane 12½ nsl.
22. **Selenška** *a jeje wobydlerjo. Wot Jencža. Druhi džjel.*
1853. — 5 nsl.
23. **Boža krašnosž we štwórbi.** *Wot Mucžinka. Druhi džjel.*
1854. — 2½ nsl.
25. **Nedžela.** *Krónowany ipiš wot Bjedricha Šchwerina. Psche-*
ložene wot nesnateho. 1855. — 2½ nsl.
26. **Ššerbiske bašnje** *(bajki). Wuwšate š Čžašowiša wot Š. Š.*
1855. — 2½ nsl.
28. **Wosobny Dar** *za Kžeseczijanow. Wot kanonika Bufa.*
1856. — 2½ nsl.
29. **Spjewny ja ššerbiske škulje.** *Wot fantora Šefarja. Prjeni*
ššschiwš. 1856. (Druhi wudawk 1864.) — 1½ nsl.
W partijach 1 nsl. 2 np.
31. **Kšchižne wójny,** *ššerbškemu ludu powedane. 1857. —*
2½ nsl.
35. **Jakub** *abo Bože šłowo dyrbi w čłoweku žiwenje dostacž.*
Wot K. Kulmana. 1859. — 1 nsl. 8 np.
36. **Spjewny ja ššerbiske škulje.** *Wot fantora Šefarja. Druhi*
ššschiwš. 1860. — 2 nsl. W partijach 1 nsl. 6 np.
40. **Robinson.** *Rjane powjedancžko, wošebje ja mlodnych ludži.*
Wot K. Kulmana. 1862. — 5 nsl.
42. **Napoleon I. a jeho wójny.** *Ša lubnych Ššerbow spisat*
J. A. Pohoncž. 1863. — 6 nsl.

44. **Bšchedženaf.** Protyka sa Šerbow na lěto 1865. — 2½ nsl.
NB. Tuta protyka wukhadža wot 1855 kóžde lěto.
45. **Oberlin.** Jeho žiwjenje a skutkowanje w Ramjenjodoli se wšchelafich žórkow wučerpał Jan Bartfo. Přěni šeschw. — 2½ nsl.
46. **Bšchedženaf.** Protyka sa Šerbow na lěta 1866. — 2½ nsl.
- a) **Časopis towarstwa Mačicy Serbskeje 1848—1865.** I—XVIII. lětnik abo 32 zešiwkow po 7½ nsl.
- b) **Serbski słownik** wot prof. Dr. Pfula. 1866. Wósom zešiwkow po 20 nsl.
- c) **Choralmelodien zum wendischen Gesangbuche.** (Jenož noty.) 1858. — 2½ nsl. W partijach 2 nsl. 1 np.
- d) **Pěseń wo zwonu** wot Bjedricha Schillera. Zeserbšćena k Schillerowym stolětnym narodninam wot H. Dučmana. (Wosebity woćišć z Časopisa tow. M. S.) 1859. 2 nsl.
- e) **Šěsć spěwow serbskich** za sopran abo tenor z přewodom fortepiana wot K. A. Kocora. (Z němskim přeložkom.) 1861. — 10 nsl.
- f) **Hornjolůžiska serbska ryčnica na přirunowacym stejišću.** Spisał Dr. Pful. Zešiwk I. Zawod. Zynkowsłow. 1862. (Wosebity woćišć z Časopisa.) 15 nsl.

W ćišću so namaka:

Rajwůžitnišchi pšchecželjo ratarštwa a hajništwa bjes šwě-
rjatami. Wot Dr. Šlogera. Pšcheložk wot X.

D a r y

do knihownje a archiva, starožitnostneje, přirodniskeje a numismatiskeje zběrki, wo kotrež z nowa prosymy, wozjewjamy z přislušnym džakom z časami w Serbskich Nowinach. Připostanje darow z cuzby njech so, je-li móžno, stanje po knihikupskim puću přez Lipsk pod adresu: „An die „Mačica Serbska“ durch die Buchhandlung Schmalzer & Pech in Bautzen, Königr. Sachsen“.

Čišćal E. M. Monse w Budyšinje.

W o p r i j e ć e .

Powjesće ze serbskeho kraja a luda. Wot Handrija Seilerja	str. 315.
Chemiske wurazy. Wot M. Rostoka	„ 319.
Ležownostne mjena w Serbach. Podawa M. Hórnik	„ 336.
Pjehowa knihownja při Michalskej cyrkwi w Budyšinje. Wot H. F. Wjele	„ 344.
Biblijske mjena w katholskich serbskich knihach. Rozestajił M. Hórnik	„ 347.
Wučahi z maćičnych protokollow z lěta 1865	„ 355.
Dary do knihownje Maćicy Serbskeje	„ 357.
Přinoški maćičnych sobustawow	„ 359.
Wozjewjenje	„ 360.

Z tutym zešiwkom wudawa so :

SERBSKI SŁOWNIK.

Zešiwk VIII. (Skónčenje.)

W o p ř i j e ć e .

Serbske gymnasiaľne towařstwo w Budyřinje wot 1839 hač 1864. Wopisaľ K. A. Jenč	str. 253.
Nekrologi. X. Michaľ Buk. Wot M. Hórnik	„ 311.
Trilětne zličbowanje Maćicy Serbskeje wot 1. januara 1862 do 31. decembra 1864	„ 313.

Wubjerk Maćicy Serbskeje na lěto 1865.

Zastojnicy: ryčnik Rychtař, předsyda; knihikupc Smoleř, městopředsyda; vikar Hórnik, přěni sekretář; aktuar Wjela, druhi sekretář; překupc Jakub, pokladnik a knihiskladnik; seminarski wučer Fiedleř, knihownik; progymnasialny direktor Buk, redaktor Časopisa.

Wubjerkownicy: a) *měščanscy*: vikar Herrmann; měščanski wučer Krečmař; farař Kučank; knihikupc Pjeh; b) *wonkowscy*: farař Imiš w Hodźiju; farař Jenč w Palowje; professor Dr. Pful w Draždźanach; farař Seileř we Łazu.

Z tutym zeřiwkom so wudawa:

1. Serbski słownik. Zeřiwk VI.
 2. Dberlin. Přěni řeřiwk.
-

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1865.

Redaktor
Jakub Buk.

XVIII. lětnik. — IV. zwjazk. 6.

32.

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.